

တပ်မတော်အဖွဲ့အစည်းတော်မူကျေးဇူးတင် လက်နက်ကုသရေးကော်မရှင်တပ်မတော်အဖွဲ့အစည်း

လက်နက်ကုသရေးကော်မရှင်တပ်မတော်အဖွဲ့အစည်း

ကညီမိခင်စာအုပ်တိုက်တော်မူပေးခဲ့ကရ

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒ်ခ့ၣ်တၢ်မၤကျဲအသိး
လံာ်န့ၣ်ကျဲလၢလီၤကဝီၤပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအိၤလၢ
ကညီဖိခိၣ်ဃၢအိးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်)

ပုၤဖးဘျးဒီးဒဲးကံၣ်ဒဲးဝုၤလံာ်
နီၢ်ဟဲစ့ထု

လၢဖၣ်တြုၤအါရၢ ၂၀၂၄ နံၣ်

တၢ်န့ၢ်ဟဲခွဲးယၢ်
ကညီဖိခိၣ်ဃၢအိးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ (ခ့ၣ်)

လံာ်စဲကျဲးတၢ်
WANIDA PRESS , ဝုၢ်ကံာ်မဲ, ကီၢ်ကီၣ်တဲၣ်

တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်စံးဘျးစံးဖျိၣ် ၅

တၢ်ကတိၤလၢညါ ၆

အဆၢဒိၣ် (၁) တၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်. မ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်တၢ်မတၢ်
ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးဧါ..... ၁၀

-တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၣ် (တၢ်ခိးတၢ်ညါ) မ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤကျိၤကျဲၤတခါ..... ၁၀

-တၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.....၁၁

-မ့ၢ်လီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်တၢ်မတၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးဧါ.....၁၂

-တၢ်ကတိၤအခိၣ်ပညိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်.....၁၄

အဆၢဒိၣ် (၂) တၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါဒ်ခ့ၢ်တၢ်မကျဲၤအသိး..... ၁၅

-တၢ်ပညိၣ်ဒီးခိၣ်တဖၣ်တၢ်ဘျးမိၢ်ပုၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မတၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါအဂီၢ်..... ၁၅

-လီၢ်ကဝီၤပုၤပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူဒါဒီးတၢ်မသန့ၣ် ၁၇

အဆၢဒိၣ် (၃) တၢ်ကူၣ်ထုးန့ၢ်ဒီးဆီလီၤဟံၣ်လီၤတၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါက့ၢ်ဂီၤတက့ၢ်..... ၂၀

-တၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲ ၂၀

-တၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်..... ၂၁

-တၢ်ယုထၢတၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါပီးလီ-တၢ်ယုထၢဟံၣ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဒိဒီးတၢ်
ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါပီးလီ..... ၂၂

-တၢ်လဲၤလီၤမတၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါလၢပုၤတၢ်ပုၤ-တၢ်တၢ်တၢ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ကြးဆိမိၣ်
မိၣ်ထံအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်..... ၂၆

-တၢ်ပိၣ်ယဲၣ်သ့ၣ်ညါသကဲၣ်ပဝးပနီၣ်လၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်..... ၂၈

အဆၢဒိၣ် (၄) ပျီပူၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခိၣ်ဖျိတၢ်သံကွၢ်ကတြျၢ် (Surveys).....၃၁

-ပျီပူၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခိၣ်ဖျိတၢ်သံကွၢ်ကတြျၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.....၃၁

-တၢ်အဒိလီၢ်ကဝီၤနီၢ်ခိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဖဲအံၤတူထုၣ်ဒဲကဝီ ၃၂

-ပျီပူၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခိၣ်ဖျိတၢ်သံကွၢ်ကတြျၢ်လၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်...၃၄

- နကဘဉ်ကတဲင်ကတီးသးလၢပျီပူတၢ်လီထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်..... ၃၅
- တၢ်ဂ့ၢ်ကျိတၢ်-ပျီပူတၢ်လီထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဒီဖျိတၢ်သံကွၢ်ကတြၢၢ်ညီန့ၢ်မ့ၢ်ခိၣ်ခါအဆိကတၢ်တခါ..... ၃၆

အဆၢဒိၣ် (၅) တၢ်သမံထံစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ် ၃၇

- တၢ်သမံထံလၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.....၃၇
- အဒိ, ပုထူလံၤဖိတၢ်န့ၣ်တၢ်ထူဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မလုာ်လၢဖဲကီၢ်ပူ ၃၈
- နကဘဉ်ကတဲင်ကတီးသးလၢတၢ်သမံထံတၢ်အဂီၢ်ဒ်လဲၣ် ၄၁
- တၢ်ဂ့ၢ်ကျိတၢ်-တၢ်အိၣ်သးလၢတၢ်တမ့ၢ်လၢတိၣ်ပၣ်အိၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်အဆၢကတီၢ်.....၄၁

အဆၢဒိၣ် (၆) ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်.....၄၃

- ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.....၄၃
- အဒိ, တၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်မံလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဖဲက့ၣ်ခိၣ်မဲာ်ညီဟီၣ်ကဝီတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဂံၢ်ထံးစိပီၢ်.....၄၄
- ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်လၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၄၆
- နကဘဉ်ကတဲင်ကတီးသးလၢကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်အဂီၢ်ဒ်လဲၣ် ၄၈
- တၢ်ဂ့ၢ်ကျိတၢ်-တၢ်မလိန့ၢ်သကိးတၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်..... ၄၈

အဆၢဒိၣ် (၇) ပုၤတတပၣ်ယုာ်တၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲ..... ၄၉

- ပုၤတတပၣ်ယုာ်တၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၄၉
- တၢ်အဒိအတဲာ်ဘဉ်ပးဒီးပုၤတတပၣ်ယုာ်တၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်မကျိကျဲတနီၢ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၅၀
- (၁) တၢ်ပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တုၤသကိးဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်..... ၅၁
- (၂) ကွီၤသၢကွီၤဘျးစဲကွၢ်ဂီၢ်..... ၅၃
- (၃) တနံၣ်တီၢ်ပူတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်လဲၤတရံးသးလံာ်နံၣ်လံာ်လါ..... ၅၅
- (၄) -တၢ်မလိန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်-တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤတၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲဖဲပီကျိဟီၣ်ကဝီၤ၅၈
- တၢ်ဂ့ၢ်ကျိတၢ်-လၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ် (တၢ်ခိးတၢ်ညါ) ဆူတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲ..... ၆၀

အဆင့် (၈) တပ်ပင်ထံနီဖေးကွေ့တပ်ပင်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ် ၆၁

-တပ်ပင်ထံနီဖေးကွေ့တပ်ပင်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ် ၆၁

-တပ်ပင်ထံနီဖေးကွေ့တပ်ပင်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ် ၆၂

-တပ်ပင်ထံနီဖေးကွေ့တပ်ပင်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ်ထုတ်ဖော်သွင်းတပ် ၆၆

အဆင့် (၉) တပ်ပင်ထုတ်ဖော်-လီကဝီပုထုထုတ်ဖော်ပုထုထုတ်ဖော် ၆၈

-(တပ်ပင်ထုတ်ဖော်)..... ၆၈

အဆင့် (၁၀) တပ်ပင်ထုတ်ဖော်ထုတ်ဖော် ၆၉

-တပ်ပင်ထုတ်ဖော်ထုတ်ဖော် (လီကဝီပုထုထုတ်ဖော်)..... ၆၉

တၢ်ဟံပနီၣ်စံးဘျးစံးဖျိၣ်

ဒ်သိးပလံာ်န့ၣ်ကျဲအခိၣ်တီၤလၢအမ့ၢ်, “တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်ခ့ၣ်တၢ်မၤကျဲအသိး, လံာ်န့ၣ်ကျဲ လၢလီၤကဝီၤပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်” တဘျီအံၤကဝဲၤဝဲၤဒ်အဂီၢ်, ပသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်က့ၤပတံၤသကိးလၢအသ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်ဒီးမၤစၢၤပုၤဒ်အမ့ၢ်ရီၣ်နုၤလုၤန (Dr. Shona Loong) လၢအတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲ, ထုးစုန့ၣ်ကျဲ, ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဒါလီၤခိၣ်တယၢ်တၢ်မၤကျဲလၢလံာ်န့ၣ်ကျဲ တဘျီအံၤကအိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဒီးကွဲၢ်ကွဲၢ်ခံၣ်ဟ့ (Jack Jenkins Hill) လၢအတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးမၤဂ့ၤထီၣ်ဒီးတၢ်မၤအါထီၣ်လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆၢဒိၣ်, လီၤဆီဒ်တၢ် “ပုၤတဝဲပၣ်ယုၣ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျဲကျဲ” န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျးအဒိၣ်အအါလၢသုတၢ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးဒီးတၢ်သးစံးသိးလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘျီအံၤကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ပှၤတတၢ်ပုၤတၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်

လံာ်န့ၣ်ကျဲတဘျီအံၤပာ်ပနီၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါ, လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢအဟံးန့ၣ်ခိၣ်တယၢ်လၢလီၤကဝီၤပှၤတတၢ် (မ့တမ့ၢ်) လီၤကဝီၤပှၤဖိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ပှၤအရူဒိၣ်နီၣ်မးလၢပဝဲကညိဖိခိၣ်ယၢၤဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပှၤဘျးစဲကရၢ (ခ့စဲၢ်) တၢ်ကရၢကရိအဂီၢ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ် (၃) ထံၣ်ဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

(၁) တၢ်ကတိၤန့ၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်—ခ့စဲၢ်မ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖုလၢသ့ၣ်လီၤအဂံၢ်လၢလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်တၢ်သးစဲ, တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဒီးကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါဟ့ၣ်ဆိဟ့ၣ်ကမီၤက့ၤလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်လၢကကဲထီၣ်ပှၤကတိၤန့ၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်လၢအတုၤလီၤတီၤလီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤလီၤကဝီၤပှၤဖိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အကံၢ်အစီအဖိခိၣ်, ခ့စဲၢ်ပာ်ပနီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ပှၤလၢအန့ၢ်ပာ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ် (တၢ်ခိးတၢ်ညါ) ဒ်ဖိးသဲစးတၢ်မၤကျဲအသိးအယိ အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီသ့ၣ်တဖၣ်ကြးလၢတၢ်ကဘၣ်ဒိကန့ၣ်ဒီးပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလၢအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါအစၢအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး, ခ့စဲၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်လၢအဒိၣ်အအါလၢတၢ်ကစိၣ်ခိးသ့ၣ်ညါပှၤတတၢ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီသ့ၣ်တဖၣ်သက့ၤတၢ်လီၤအါဒ်အါတီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီးမၤကံၢ်ကျၢထီၣ်က့ၤတၢ်—ခ့စဲၢ်ပာ်ပနီၣ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢ်ဒ်အမ့ၢ်ပှၤလၢအရူဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ပာ်တၢ်ပြးတကယၤန့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်ဘၣ်ပးဒီးလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်နီၣ်နီၣ်ဒီးတၢ်ဆၢဒီးန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်, တၢ်ပာ်တၢ်ပြးလၢအတုၤလီၤတီၤလီၤဒီးလၢအပုၤတၢ်ကိးမံကိးကပၤအံၤတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဒီးလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢအဟံးန့ၣ်ခိၣ်တယၢ်လၢလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်အံၤ တၢ်မ့ၢ်မၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံာ်မိၢ်ပှၤတုၤလီၤတီၤလီၤဒီးလၢအအိၣ်တၢ်သကဲၣ်ပဝဲပနီၣ်လၢအဂ့ၢ်တခီကမၤစၢခ့စဲၢ်ဒ်သိးကန့ၢ်ဟံၢ်အါထီၣ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါ ကမၤဆူၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကသ့ၣ်န့ၢ်ဟံၢ်လီၤက့ၤအနီၣ်ကစၢ်အသးဒီးအတၢ်အိၣ်သးအါထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤ—ဒ်တၢ်ကရၢကရိတဖုအသိး, ခ့စဲၢ်ပာ်ပနီၣ်ပာ်ပနီၣ်ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤတၢ်ရူလိာ်မုာ်လိာ်လၢအဂ့ၢ် ဒီးလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢဒီးပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးအါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စီတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢလီၤကဝီၤပှၤဖိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်, ခ့စဲၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤလီၤကဝီၤပှၤတတၢ်လၢကသ့ၣ်ပာ်

ထံနီးဖေးလီးကွေ့အနီကစာဒုတ်အတတ်ဂုတ်တိ၊ ယုထာဒီးပတ်လီးသကိတ်ယုတ်လီးဘျါလီး တတ်ဂုတ်ကိအကျါအကျဲလအဝဲသုတ်ဘတ်ကွါဆတ်မဲင်အီးသုတ်တဖန်၊ ဒီးစိတ်ဒီးဒုတ်ညါကွေ့ တတ်တတ်လအဝဲသုတ်ဘတ်ကွါဆတ်မဲင်လဲခိဖျါအီးသုတ်တဖန်ဒီးပုလတ်ချာယုတ်ဒီးပဒိန် ပပုတ်ပုတ်ဘတ်မူဘတ်ဒါသုတ်တဖန်န့ၣ်လီး။

ပုတဝပတ်ယုတ်တတ်ယိထံယုတ်ညါလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘုတ်အံၤ ဘတ်တတ်ပညိန်ဒီးခးပနီၣ်အီးလအဝဲစါလီၢ် ကဝီပုမတ်ဖိဒီးပုမတ်သးကလိတ်သုတ်တဖန်အဂီၢ်န့ၣ်လီး။ မ့ၢ်လံာ်န့ၣ်ကျဲတဘုတ်လအဟ့ၣ် ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါကွေ့ခဲစါပုမတ်ဖိဒီးပုမတ်သးကလိတ်သုတ်တဖန် လကထံၣ်ဒီးပတ်ပနီၣ်လီးကွေ့အ သးဒ်အမ့ၢ်ပုမတ်ထံယုတ်ညါတတ်ဖိသုတ်တဖန်လအအိၣ်ဒီးတတ်သုတ်ညါနီၣ်ပုလတ်လအလုၢ်ဒိၣ်ပုဖိၣ် ဘတ်ထွဲဒီးလီၢ်ကဝီပုတဝပတ်လအဝဲသုတ်အိၣ်ဆိးသကိတ်ပုမတ်လအပု၊ ဒီးတကတီၢ်ယိမ့ၢ်လံာ်န့ၣ် ကျဲတဘုတ်လအဒုးသုတ်ညါတတ်ပိတ်လိဒီးတတ်မကျါကျဲသုတ်တဖန် ဒ်သိးတတ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ် ကွေ့တတ်ယိထံယုတ်ညါလကအိၣ်ဒီးအကံၢ်အစိကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီး။ ပုတဝပတ်ယုတ်တတ်ယိထံယု သုတ်ညါလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘုတ်အံၤ ဘတ်တတ်နီးဖေးအဆိၣ်ခဲလတ်အိၣ် (၁၀) ခါန့ၣ်လီး။ လံာ်န့ၣ်ကျဲအ ဆိၣ် (၁) တခိမ့ၢ်တတ်ကွေ့ဖျါထီၣ်ကွေ့တတ်ယိထံယုတ်ညါအခိပညိစံးတတ်န့ၣ်မ့ၢ်တတ်မနုလဲၣ် ဒီး ကွေ့ဖျါရဲလဲထီၣ်ကွေ့တတ်သံကွါဘတ်ပးဒီးမ့ၢ်လီၢ်ကဝီပုတဝပတ်သုတ်တဖန်မတ်ယိထံယုတ်ညါသု (မုတမ့ၢ်) တသုလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီး။

လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၂) တခိပတ်ဖျါထီၣ်ကွေ့ခဲစါခိၣ်တယတ်ဘျါမိၢ်ပုၢ် (*principles*) ဘတ်ထွဲဒီး တတ်ယိထံယုတ်ညါ၊ ဒ်ပစံးတတ်အသိးပုတဝပတ်ယုတ်တတ်ယိထံယုတ်ညါကျိကျဲ (*participatory and action-based research*) လအဘတ်တတ်သုဒီးဆိးကါအီးလအပုပတီၢ်မုၢ်ဖိကရ (ဂံၢ်ခိၣ်ထံးက မျါကရ) သုတ်တဖန်သကုဟီၣ်ခိၣ်တဘုတ်အံၤန့ၣ်လီး။ တတ်ကူၣ်ထုးန့ၢ်ဒီးဆိလီၢ်ပတ်လီးတတ်ယိထံ ယုတ်ညါကွေ့ဂီၢ်တကီၣ် (*research design*), ဒ်ပစံးတတ်အသိးတတ်ကွေ့ကွေ့တတ်ယိထံယုတ်ညါ တတ်တိတ်ကျဲဒီတခါစးထီၣ်လအခိၣ်ထံးဒီးတုလအကတတ်၊ ဒီးကတီၢ်ယိတတ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တတ်ထံၣ်တတ် ဆိမိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တတ်ယိထံယုတ်ညါလအအိၣ်ဒီးတတ်ပုဖျဲးတတ် ဒီးလအပုဒီးတတ်သကဲၣ်ပဝးပနီၣ်လအ အဂုသုတ်တဖန်တခိ ဘတ်တတ်ကွေ့ဖျါထီၣ်အီးဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၃) အပုန့ၣ်လီး။

ပျီပုတတ်လီးထတ်ဂုတ်တတ်ကျိခိဖျါတတ်ဆိးကါတတ်သံကွါကတြျါဒ်အမ့ၢ် (*survey*) တခိ ဘတ်တတ် ကွေ့ဖျါထီၣ်အဂီၢ်ဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၄) အပု၊ တတ်ယုတ်ညါကျိကျဲပိညါဒ်အမ့ၢ်တတ်သမံ ထံ (*interview*) တခိဘတ်တတ်ကွေ့ဖျါထီၣ်အီးဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၅) အပု၊ ဒီးမ့ၢ်မုၢ်ကရုတ် တတ်ထံၣ်လိတ်တတ်ပိၣ်သကိတ်တတ် (*focus groups*) တခိဘတ်တတ်ကွေ့ဖျါထီၣ်အီးဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၆) သုတ်တဖန်အပုစုတ်စုတ်န့ၣ်လီး။ လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၇) တခိပတ်ဖျါထီၣ်ကွေ့ပုတဝပတ်ယုတ် တတ်ယိထံယုတ်ညါစံးတတ်န့ၣ်မ့ၢ်တတ်မနုလဲၣ် ဒီးတတ်ယိထံယုတ်ညါပိးလီၢ် ဒီးတတ်မကျါကျဲလအ ရှုဒိၣ်ဒီးတတ်ဆိးကါညီနီၣ်အီးလအလီၢ်ကဝီပုထုလံာ်ဖိသုတ်တဖန်န့ၣ်လီး။ မ့ၢ်လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆိၣ် (၈) တခိပတ်ဖျါထီၣ်ခိၣ်တယတ်တတ်ပဲၣ်ထံနီးဖေးကွေ့တတ်ယိထံယုတ်ညါတတ်ဂုတ်တတ်ကျိလအတတ်ဒီးနီၣ်အီး သုတ်တဖန်န့ၣ်လီး။ တတ်ဂုတ်အရဲဒိၣ်ဘတ်ထွဲဒီးတတ်မတ်ယိထံယုတ်ညါ၊ တတ်ပတ်ပနီၣ်ကွေ့လီၢ်ကဝီ

ပျာတဝါဒ်ပျာလှအနာပဘဉ် (ကလယာဉ်) တာ်သ့ဉ်ညါ, ဒီးတာ်ဂုာ်တာ်ကျါဒီးတာ်ဂုာ်ဒီးသန့အါထီဉ်သ့ဉ် တဖဉ်တခီ ဘဉ်တာ်ကွဲးဖျါထီဉ်အါဖဲလံာ်နဲဉ်ကျဲအဆါဒိဉ် (၉) ဒီး (၁၀) သ့ဉ်တဖဉ်အပူန့ဉ်လီၤ.

ဒ်န့အသိး, တာ်ဂုာ်လၢတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤမၤအါတသ့ဘဉ်သ့ဉ်တဖဉ်တ ခီဘဉ်တာ်ကွဲးဖျါထီဉ်အါစ့ကီးန့ဉ်လီၤ. ခီဖျါတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤ ကွါပညိဉ် (ပညိဉ်) တာ်ထဲလၢတာ်ဟံဃုဉ်မၤသကိးတာ်တပူယီဒီးပျာကူပျာကညီသ့ဉ်တဖဉ်အပိ, တာ်ပိထံဃု သ့ဉ်ညါကျါကျဲဘဉ်ထွဲဒီးတာ်မူတာ်မဲအါကလုာ်, ဒ်အမ့ဆဉ်ဖိကီဖိ, တာ်မဲတာ်မါဒီးတာ်မူတာ်မဲအ ကလုာ်လၢအဂုၤအဂၤသ့ဉ်တဖဉ်တမ့ဉ်လံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤအတာ်ပညိဉ်ဘဉ်. တာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါ ဘဉ်ထွဲဒီးတာ်မူအါကလုာ်ဒ်အံၤမ့လိဉ်ဘဉ်လံာ်နဲဉ်ကျဲလီၤလီၤဆီဆီဘဉ်ဆဉ် တာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါ ကျါကျဲတာ်သ့ဘဉ်လၢအအိဉ်ကွဲးလီၤအသးဖဲလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤအါလၢတာ်မၤလိန့ဉ်ဟံ အါထီဉ်ပျာကူပျာကညီအတာ်ရုလိဉ်ဘဉ်ထွဲလိဉ်သး ဒီးန့ဆဉ်ခိဉ်ယၤဒီးန့ဆဉ်တာ်မူတဝါလၢဟီဉ် ခိဉ်တဘ့ဉ်အံၤသ့ဝဲဒ်န့ဉ်လီၤ. တာ်ဂုာ်အခိဉ်သ့ဉ်ခံမံတမံဘဉ်ထွဲဒီးလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤတခီ မ့ ဝဲလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤပညိဉ်ဒ်ထဲတကီဉ်ဆံးတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါအတာ်ဟူးတာ်ဂဲ, ဒ်ပစံးတာ် အသိးတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါတာ်တိာ်ကျဲတခါလၢအမၤသကိးတာ်ထဲလၢပျာနီဉ်ဂံာ်စ့ကယၤအပိ တာ် ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢအပဉ်ယုာ်မၤသကိးတာ်ဒီးပျာနီဉ်ဂံာ်လၢအကထိဆူအဖီခိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်တခီ တ မ့တာ်လၢအဖိးမံလိဉ်အသးဘဉ်န့ဉ်လီၤ.

မ့မ့လၢတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢအပဉ်ယုာ်ပျာနီဉ်ဂံာ်နီဉ်ဒူးလၢအကထိသ့ဉ်တဖဉ်တခီလိဉ်ဘဉ်တာ် သိဉ်လိလီၤလီၤဆီဆီဒ်အမ့တာ်ထာ်ဖျိဉ်, တာ်ပျဲထံသမံသမိးဒီးဟံဃုဖျါထီဉ်က့ၤနီဉ်ဂံာ်နီဉ်ဒူးအစၢဒ်အ မ့ (statistics), တာ်ယုထာ်ပဉ်ပျာနီဉ်ဂံာ်ခဲလၢာ်ခါဉ်စးအဖီ (sampling), ဒီးတာ်မၤကွါက့ၤတာ် ဆီမိဉ်တယာ်ဟံအစၢ (hypothesis testing) သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. မ့လၢတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလံာ် နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤခီဖျါဘဉ်တာ်ကွဲးဖျါထီဉ်အါညီညီဖိလၢပျာမ့ဆဉ်မ့ဂီၤသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၤအပိတာ် ကတိးဒီးတာ်ဂုာ်လၢအပဉ်ယုာ်ကျါကျဲပိညါလၢအကီသ့ဉ်တဖဉ်တာ်ကွဲးစးဟးဆွဲးအါန့ဉ်လီၤ. လၢတာ် ကွဲးဖျါထီဉ်က့ၤတာ်ကတိးဝီၤဩလၢတာ်နာ်ဟံအါကီသ့ဉ်တဖဉ်အလီၤ, လံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤအတာ် ပညိဉ်မ့ဝဲတာ်ကွဲးဖျါထီဉ်က့ၤခိဉ်တယာ်တာ်ဘျာ်မိာ်ပျာဘဉ်ပးဒီးတာ်လီၤမၤတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢ ပျီပူသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၤန့ဉ်လီၤ. ဒ်ပဟ့ဉ်တာ်အဖီအသိး, လံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤအတာ်ပညိဉ်ခိဉ်သ့ဉ် မ့ဝဲတာ်ပဉ်ယုာ်ဟံဂီၤတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါကျါကျဲ (participatory research) အပိ တာ်လီၤဆီ လိဉ်သးလၢပျာတဝါပဉ်ယုာ်လၢတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါက့ၤခိဉ်ဒူသဝီတာ်အိဉ်သး (participatory rural appraisal) ဒီးပျာတဝါပဉ်ယုာ်တာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါကျါကျဲလၢတာ်မၤဖျါထီဉ်က့ၤတာ်ဖံးတာ် မၤအမိာ်လံာ်မိာ်ပျာသ့ဉ်တဖဉ်တာ်တက့ၤဆီကမိဉ်ဒီးကွဲးဖျါထီဉ်လၢအဂုာ်လၢာ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တာ်ပိထံ ဃုသ့ဉ်ညါလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘ့ဉ်အံၤကွါထံဆီကမိဉ်ဒီးခံကွါစီကွါဒ်ထဲလၢ “ကံာ်စီတာ်ပိထံဃုသ့ဉ် ညါ” ကျါကျဲ, ဒ်ပစံးတာ်အသိးတာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢအပျဲထံသမံသမိး, ဝဲထံနီၤဖးဒီးမၤနာ်ဟံ အသးလၢနီၤတဂၤပျာ (မ့တမ့) ပျာတဝါတဖုအတာ်ထံဉ်တာ်ဆီကမိဉ်, တာ်နာ်, တာ်တူာ်ခိဉ်ဟံသး,

ဒီးတၢ်သးသဟီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်လံာ်န့ၣ်ကျဲတဘျီလၢအထီၣ်သတြီၤဒီးရဲပူးတၢ်လီၤဆီ
လိာ်သးလၢတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်အကံၢ်အစီဒီးနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒွးသ့ၣ်တ
ဖၣ်အဘျီတၢ်ဘျီန့ၣ်လီၤ. ပှၤဖးတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဒီးမၤနၢ်ပၢ်အါထီၣ်သးလၢတၢ်
ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘျီထွဲဒီးတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တခါ ဃုသ့ၣ်အါထီၣ်အီၤသ့ဝဲဝဲ
လံာ်ဒီးသန့လၢတၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်အီၤဝဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆၢဒိၣ်လၢခံကတၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၁) တပ်ထံယူသွင်းညါစံးတပ်နှင့်မှတ်တမ်းမနုလဲန့. မှတ်တမ်းပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်း တဖန်မတပ်ထံယူသွင်းညါသွင်းစားခါ

တပ်သွင်းညါနံပါတ် (တပ်စီးတပ်ညါ) မှတ်တမ်းပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်းကမ္ဘာကျကျတခါ

တပ်ဆောင်လေ့ကျင့်ပျက်ကညီသွင်းတဖန်ပတ်လီဒီးမအီသွင်းတဖန်ဒီးသန့ထိုင်အသးလအဝဲသွင်း
အတပ်သွင်းညါနံပါတ် (တပ်စီးတပ်ညါ) အစီခိန့လီ. ဒ်ပစံးတပ်အသီး, လီကဝီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အ
မှတ်အိုင်ဒီးဘျဲကွိုင်တပ်ဂုကီလအအိုင်ထိုင်အသးဖဲပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်းကဘဉ်ညါဆိတ်
ဂုကီ, ကဘဉ်နံပါတ်လအဒုးအိုင်ထိုင်တပ်ဂုကီအဂံထံး, ဒီးကဘဉ်နံပါတ်စွဲကီးတပ်ယုလီ
ဘျဲလီတပ်ဂုကီအကျိအကျဲအံသွင်းတဖန်န့လီ. တဘျီတခိတပ်ဂုကီကျိအံသွင်းတဖန်
ကအိုင်ပတ်တံလံအသးဖဲပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အကျိဘဉ်ဆဉ်, အလီအိုင်လအတပ်ကဘဉ်ပတ်ဖျါဒီးဒုးသွင်း
ညါကွဲအီဆူပုဂ္ဂိုလ်အကြားအဘဉ်သွင်းတဖန်အအိုင်န့လီ. လအတပ်ဂုကီအံအယိ ကွီကီမှတ်
လီတပ်ကျဲလအရူဒိုင်နီမးလအတပ်စိခိဒုးသွင်းညါတပ်သွင်းညါနံပါတ်ဆူသွင်းဘိသးစားဒီးဖဲလံက
ပဲလအခံတစီလအမှတ်နံကဘဉ်ကဲထိုင်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်နီဒ်သီးအဝဲသွင်းကသုပတ်လီတပ်ဆောင်ပွဲဒီး
တပ်ကူသုသးဆးအဂီန့လီ.

ဖဲတပ်ဂုကီကျိအံသွင်းတဖန်မှတ်အိုင်ပတ်အသးဘဉ်တခိ တပ်မနုလဲန့တဖန်ကမအသးလဲန့.
ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်းကလဲဒီးတပ်ဂုကီကျိလအတပ်အိုင်ပတ်သွင်းတဖန်ဖဲလဲန့. မ့တမှတ်ဘဉ်တခိ လီ
ကဝီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အမတပ်ဆောင်သွင်းတဖန်အတပ်သွင်းညါနံပါတ်မှတ်တပ်ပု (မှတ်မှတ်) မှတ်လီ
တံလီဆဲးဒီးတဘဉ်တပျဲဘဉ်တခိတပ်မနုလဲန့တဖန်ကမအသးဒီးအဝဲသွင်းလဲန့. တဘျီတခိ
ခိဖျိတပ်ဆိးကါဝဲဒ်တပ်သွင်းညါနံပါတ်လအတပ်လအတပ်ပဲဖဲတပ်မတပ်ဆောင်အဆကတီ, ခိနံသွင်း
တဖန်ဒုးအိုင်ထိုင်တပ်ဆိတလဲလအကဲဘျဲကဲဖျိထဲပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အဂီအယိ တပ်တထဲသီးတုသီးဒီး
တပ်ဘဉ်ဂံဂုကီအိုင်ထိုင်လအပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အသီးအကျိန့လီ. အခိတလိန့, လီကဝီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်
ဖန်တပ်သွင်းညါနံပါတ်မှတ်အိုင်လအပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အဝဲသွင်းမှတ်တပ်ပတ်ဖျါထိုင်အီဘဉ်တခိမှတ်ပုဂ္ဂိုလ်အမ
တပ်ဆောင်သွင်းတဖန်ကဒီကန့အီစွဲကီးခါ.

လအတပ်ဂုကီအံသွင်းတဖန်အယိ, တပ်ထံယူသွင်းညါမှတ်တပ်လအရူဒိုင်နီမးန့လီ. တပ်ထံ
ယူသွင်းညါအတပ်မခိန့သွင်းအိုင်ဝဲဒ် (၃) ထံန့လီ. တပ်ထံယူသွင်းညါတပ်မအခိန့သွင်းတ
တထံမှတ်ဝဲတပ်ထံကွဲတပ်ဂုကီတပ်ဝီလီလီဆိဆိတခါ, ဒုးအိုင်ထိုင်တပ်ဂုကီကျိလအတပ်နန့
အီသုဒ်သီးတပ်ကသုဆိးကါအီဖဲတပ်မတပ်ဆောင်အဆကတီန့လီ. တပ်ထံယူသွင်းညါတပ်
မအခိန့သွင်းခံထံတထံတခိမှတ်ဝဲဒ်သီးဒီးလီကဝီပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်တည်းကယုထဟ်ပနီန့, ပဲထံ
နီဖး, ဒီးတပ်ပိသကီးတပ်ဂုကီတပ်ဝီလအအိုင်ထိုင်သးဖဲပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်, ဒ်ညီနံတပ်မကျဲအိုင်ဝဲအသီး
တပ်ဒုးအိုင်ထိုင်တပ်လီတပ်ကျဲလအတပ်ဆိသုထိုင်ဒီးဒုးလိန့ထိုင်ဖးထိုင်ကွဲတပ်ဟူးတပ်ဂဲသွင်းတ
ဖန်လအပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ဆိတလဲလအဂုသွင်းတဖန်အဂီန့လီ. ဒီးတပ်ထံယူသွင်းညါတပ်မအကါ

ဒိုင်လခံကတော်တခါတခါမိမိရဲ တံးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးလီၤလီၤကဝီပုတတသ့တဖဉ်ကသ့ဆိမိဉ် ပျံထံက့အဝဲသ့တံးဟူးတံးဂဲလတံးမပျါထီဉ်တံးလံတံးဖဲတံးမအမိၢ်လံမိၢ်ပျံသ့တဖဉ်, ဟံ လီၤသကိးခါဆူညါတံးဖဲတံးမ, တီခိဉ်ရိဉ်မဲက့တံးသ့မလိန့ၢ်လတံးလဲၤခီဖျိပုတပယုၢ်ပီစံး တံးသ့တဖဉ်န့ၢ်လီၤ. တံးမုၢ်လံာ်ကွၢ်စိအဒိဉ်အအါလတံးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးဆိတလဲလအဂ့ၤဖဲလီၤ ကဝီပုတတပူအဆာကတီၢ်, တံးပိထံယုသ့ညါဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးသ့ညါန့ၢ်ဟံ (တံးခီးတံးညါ) လအသီဒီးလတံးန့ၢ်အီၤသ့သ့တဖဉ်သ့ဝဲဒ်န့ၢ်လီၤ.

တံးပိထံယုသ့ညါစံးတံးန့ၢ်မုၢ်တံးမန့ၢ်လဲဉ်

ဖဲပအဲဉ်ဒီးသ့ညါတံးဂ့ၢ်တခါခါအဆာကတီၢ်ပမတံးမန့ၢ်လဲဉ်. ညီန့ၢ်ပကသံကွၢ်ပုလပသ့ညါ သ့ဉ်ခီးဒ်အမုၢ်ပတံးသကိး, ကွီသရဉ်သရဉ်မုၢ်, မ့တမုၢ် ဒူသဝီသ့ညါက့သးပျံသ့တဖဉ်န့ၢ်လီၤ. တံးဘဉ်ထွဲဒ်သိးလိာ်သးလပုဒ်အံၤသ့တဖဉ်အဘဉ်စၢတခါမိမိရဲ တံးဂ့ၢ်တံးကျိလအဝဲသ့ဟ့ဉ် ခီဟ့ဉ်နီၤဒီးပုသ့တဖဉ်မုၢ်တံးလပန့ၢ်အီၤသ့န့ၢ်လီၤ. ပန့ၢ်န့ၢ်အဝဲသ့သ့ခီဖျိအဝဲသ့အိဉ်ဒီး တံးသကိးပတ်လအဂ့ၤ (လီၤဆိဒ်ပုလအဒိတံးဒီးသကိးဒီးပုသ့တဖဉ်) မ့တမုၢ် အဝဲသ့အိဉ် ဒီးတံးသ့ညါစံးနီၤ, တံးလဲၤခီဖျိ, ဒီးတံးစိတံးကမိ (လီၤဆိဒ်တံးကွီသရဉ်သရဉ်မုၢ်ဒီးဒူသဝီ သ့ညါက့သးပျံ) သ့တဖဉ်အပိန့ၢ်လီၤ.

ပုပိထံယုသ့ညါတံးဖိသ့တဖဉ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တံးဂ့ၢ်တံးကျိလအဝဲသ့န့ၢ်အီၤသ့, ဒ်ပစံးတံးအသိး ပုလပတထံဉ်ဘဉ်လိာ်သးလမဲာ်သကိးမဲာ်, တသ့ညါအဝဲသ့လုာ်လံာ်သကိးပတ် မ့တမုၢ်အ ဝဲသ့ဂံၢ်ထံးစိပီၢ်ဒ်လဲဉ်န့ၢ်လီၤ. **တံးပိထံယုသ့ညါမုၢ်တံးမကျိကျိလီၤတံးလီၤဆဲးဒီးပံးပီဉ်ဒီဉ် တခါလတံးထာဖျိဉ်, ဟံထံနီၤဖး, ဒီးစိာ်ခိးသ့ညါတံးဂ့ၢ်တံးကျိလအဝဲသ့န့ၢ်အီၤသ့သ့တဖဉ်လအ ဘဉ်တံးဆိးကါအီၤသ့ဖဲတံးဒုးအိဉ်ထီဉ်တံးဆိတလဲလအဂ့ၤလပုအါဂၢၢ်အဆာကတီၢ်န့ၢ်လီၤ.** တံးပိး တံးလီၤဒီးတံးမအကျိအကွၢ်လီၤတံးလီၤဆဲးအုဉ်ကီၤမလီၤတံးက့တံးန့ၢ်တံးဂ့ၢ်တံးကျိဒ်အံၤသ့ တဖဉ်န့ၢ်လီၤ. တံးပိထံယုသ့ညါပိးလီၤအိဉ်ဝဲဒ်ခံကလုာ်န့ၢ်လီၤ. တံးပိးတံးလီၤတတကလုာ်အံၤ ဘဉ်တံးသ့အီၤဖဲတံးလီၤထာတံးဂ့ၢ်တံးကျိ, ဒ်ပစံးတံးအသိးပျိပုတံးလီၤထာတံးဂ့ၢ်တံးကျိခီဖျိတံး ဆိးကါတံးသံကွၢ်ကရူၢ် (ဘဉ်တံးကွဲးပျါထီဉ်အီၤဖဲလံာ်န့ၢ်ကျဲအဆာဒိဉ် ၄), တံးသမံထံ (အိဉ်ဖဲ လံာ်န့ၢ်ကျဲအဆာဒိဉ် ၅), ဒီးကရူၢ်တံးထံဉ်လိာ်တံးပိဉ်သကိး (ဘဉ်တံးကွဲးပျါထီဉ်လအဂ့ၢ်ဖဲ လံာ်န့ၢ်ကျဲအဆာဒိဉ် ၆) သ့တဖဉ်အပူန့ၢ်လီၤ. တံးပိထံယုသ့ညါပိးလီၤဒ်အံၤသ့တဖဉ်တံး ဆိးအါအါန့ၢ်ဒီးတဘျီဖဲတံးပိထံယုသ့ညါတံးတိာ်ကျဲတခါအပူန့ၢ်လီၤ.

ဒ်ပဟ့ဉ်တံးအဒိအသိး, နကမတံးသမံထံ (တံးထံဉ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီး) လဟံဉ်ခိဉ်ကိးဂၢဒီးဖဲဒူ သဝီတဖျဉ်အပူန့ၢ်လီၤ. ခီဖျိတံးဆိးကါကဒါက့တံးပိထံယုသ့ညါပိးလီၤဒ်အမုၢ်တံးသမံထံတ ခါပီအံၤအါဘျီဖဲတံးထံဉ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတံးဒီးပုအါဂၢအပိ, ပသ့ညါန့ၢ်ဟံဘဉ်က့ပုတတဒီး တဖုအတံးအိဉ်သးန့ၢ်လီၤ. ပတံးသမံထံအပူပမုၢ်ဒီးန့ၢ်ဒ်ထဲပုတဂၢဖါအတံးထံဉ်တခါ, တံးဂ့ၢ်တံး

ကျိလပဒီးန့အီအံ၊ ကမ့ဒ်ထဲပုတဂအတံထံလအကျါဘပုတတဒီတဖုတသ့ဘန့ လီ၊ တံပိထံယုသ့ညါပီးလီခံကလုာ်တလုာ်တခီ မ့ဝဲတံပီးတံလီလတံပဲထံနီဖးက့တံ ဂံတံကျိ (ဘန့တံကွဲဖျါထီာ်အဂံအကျိဖဲလံာ်နဲကျဲအဆါဒီ ၇) အပူန့လီ၊ တံပဲထံနီ ဖးက့တံဂံတံကျိအံမစာပုဒ်သီးပကသ့ထံတံလအလီကံလီာ်သး (တံဒ်သီးလီာ်သး) ဒီး တံလီဆီလီာ်သးသ့တဖုလပုလအပုာ်ယုာ်ဟံဂီလပတံပိထံယုသ့ညါပူသ့တဖုအ ဘန့စာန့လီ၊

ခိဖျိတံလီမတံပိထံယုသ့ညါလအဂုသ့တဖုအပိ၊ လီကဝီပုပိထံယုသ့ညါတံဖိဖဲ ကီာ်သူလုပူသ့တဖုထူးထီာ်ရလီတံဂံတံကျိလတံန့အီသ့၊ လီဆီဒ်တံပုလအတ လဲတုက့တုဘန့လကီာ်သူလုပူနီတဘျီဒ်လဲန့လီ၊ တံပိထံယုသ့ညါလအဘန့တံတီ ခိာ်ရိာ်ခဲဒီးမဖျါထီာ်အမိာ်လံမိာ်ပုလလီကဝီပုတတသ့တဖု မ့တံလအဂုဒီခိဖျိတံဆာတံ လပုတံချာလအအိာ်စီဖုဖးယံာ်ဒီးကီာ်သူလုဟံလီအီသ့တဖုဒုးအိာ်ထီာ်ဒီဘန့သလုာ် (တံဘန့ဒီဘန့ထံး) လလီကဝီပုတတသ့တဖုအဖိာ်ခိာ်သ့ဝဲဒ်အပိန့လီ၊ ဒ်ပစံးတံအ သီး၊ ပုတံချာလအမတံဆာတံဒ်အမ့ကီာ်ချာကုာ်ပနံာ်လအအဲဒ်ဒီးဒုးအိာ်ထီာ်မုာ်ကျိဝဲကွာ် တံဖဲတံမဒီးထံကီာ်ဘီမုာ်ကရသဘျ (International Non-Governmental Organisations) လအအဲဒ်ဒီးဆီာ်ထွဲပုဂံဝီတံခုတံပုတံတံစာမစာဖဲကီာ်သူလုပူသ့တဖုန့လီ၊ အဝဲသ့ တံသ့ညါနံာ်ဟံဘန့ထွဲဒီးကီာ်သူလု (ကညီကီာ်စဲာ်) ဒီးကညီကလုာ်သ့တဖုမ့အါဒီးမ့လ ပုတခိတံဆာတံဘန့ထွဲဒီးတံတံကျဲလအအဝဲသ့အဲဒ်ဒီးမအီသ့တဖုကမ့တံလအပုဒီး တံကုာ်တံဆးန့လီ၊ အခိာ်တလီာ်၊ တံတံကျဲလအအဝဲသ့ဟံလီအီသ့တဖုမ့ဒုးအိာ် ထီာ်တံဘန့ဒီဘန့ထံးတခီ၊ လီကဝီပုတတဒီးဂံခိာ်ထံးကမ့တံကရကရိသ့တဖုဆိးကါ တံပိထံယုသ့ညါလတံကတံန့ခဲးတံလတံကပတုာ်ကွံာ်တံတံကျဲဒ်အံသ့တဖု၊ မ့တ မ့ဟ့ာ်သဆဲာ်ထီာ်က့ပုလအချာဒ်အမ့ကုာ်ပနံာ်ဒီးထံကီာ်ဘီမုာ်ကရသဘျ သ့တဖုလက ထီာ်ထံထီာ်စီဒီးဟံသ့ဟံသးအါထီာ်လလီကဝီပုတတတံလီာ်နီနီသ့တဖုအဖိခိာ်န့လီ၊

မ့ပုလီကဝီဖဲသ့တဖုမတံပိထံယုသ့ညါသ့စုာ်ကီးခါ

ဖဲပမ့ဆီမိာ်ထီာ်ဘန့ပးတံပိထံယုသ့ညါအဆာကတီာ်၊ ညီန့တံလပထံဒီးခိာ်မ့အီတခီ မ့ဝဲပုလအချာသ့တဖုဟဲန့လီမတံပိထံယုသ့ညါဖဲပပုတတဒီးအကျိဖဲတံဆာက တီာ်စုာ်သီအတီာ်ပူန့လီ၊ ဒ်ပစံးတံအသီး၊ ပုပိထံယုသ့ညါတံဖိသ့တဖုကလဲအိာ်သ ကီးဟံခိာ်အါဖျါ၊ ကသံကွံာ်တံသံကွံာ်လအအဝဲသ့ကတံကတီာ်ဟံဒီးတံဂံလအအဲဒ်ဒီးသ့ညါ အီတဖုဝဲအလီခံက့ဝဲဒ်န့လီ၊ ဘန့ဆဲာ်တံလပကြးသ့ညါတခီ၊ တံပိထံယုသ့ညါ အံအလီတအိာ်ထဲလပုတံချာသ့တဖုကဘန့အီဘန့၊ ပုတဂလံာ်လံာ်လအမ့ဒီးန့တံသိာ် လီဘန့ထွဲဒီးတံပိထံယုသ့ညါအကျိအကျဲသ့တဖုမတံပိထံယုသ့ညါလအဂုသ့ဝဲဒ် န့လီ၊

တံပိထံယုသုညါကံစီလါအဂုစံးတံနုတမုာ်ထဲလါအဒီးသနုထီၣ်အသးလါပုယံထံယုသုညါတံ
ဖိသုတဖၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်, အခိၣ်တလိၣ်ပုယံထံယုသုညါတံဖိသုတဖၣ်ဆိးကါတံပီးတံလီလါတံ
သိၣ်လိမယုအါသုတဖၣ်တုထီၣ်ထီၣ်ဘးထဲလဲၣ် ဒီးတကတီၢ်ပီအဲသုတံသုၣ်ဘျာသးဘျာဘၣ်ထွဲ
ဒီးတံဂုၢ်တြီယာ် (တံဂုၢ်တံကျိတလါတပျဲ) လါတံယုသုညါအတကီၢ်အိၣ်ထဲလဲၣ်နုမုာ်တံလါအရ
ဒိၣ်နီၣ်မးတက့ၢ်နုလီၤ. ပုလီၢ်ကဝီဖိသုတဖၣ်မတံပိထံယုသုညါသ့ဝဲအဲသုမုာ်ဆိးကါ
တံပိထံယုသုညါပီးလီသုတဖၣ်မုၣ်မုၣ်နီၢ်နီၢ်အဆါကတီၢ်နုလီၤ.

တံဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖိၣ် (တံကဲဘျးကဲဖိၣ်) အိၣ်ဝဲဒၣ်တနီၤဝဲပုလီၢ်ကဝီဖိမတံပိထံယုသုညါ
လါအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲနုလီၤ. ဒ်ပစံးတံအသိး, ပုလီၢ်ကဝီဖိသုတဖၣ်အိၣ်ဒီးတံဂုၢ်တံကျိဂံၢ်ထံး
စိပီၢ်ဖဲတံဆီလီၤပံာ်လီၤတံမကျိကျဲလါတံပိထံယုသုညါအဂီၢ်အါဒိၣ်နုဒီးပုလါတံချာသုတ
ဖၣ်, အဲသုၣ်နုၢ်ပာ်ဝဲဂုၢ်ကတံလါတံကြးသံကွါတံသံကွါလါအဂုၤသုတဖၣ်ဒ်လဲၣ်နုလီၤ. ဝဲ
နသမံထံလီၢ်ကဝီပုတတါလါအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအကျိၣ်အဆါကတီၢ်နု အဲသုၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲမုာ်ဒီးဟ့ၣ်
ခိဟ့ၣ်နီၤတံဂုၢ်တံကျိဒီးနုညီဒိၣ်မးနုလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တံလါအတကဲဘျးကဲဖိၣ်ကအိၣ်စ့ၢ်ကီးတ
နီၤဖဲတံပိထံယုသုညါအံၤဘၣ်တံမအါလါပုလီၢ်ကဝီဖိသုတဖၣ်အပိနုလီၤ. အဒိ, ဝဲတံ
သမံထံလီၢ်ကဝီပုတတါအဆါကတီၢ်တံဂုၢ်တံကျိလါအကဒုးအိၣ်ထီၣ်တံခိၣ်ဖိမဲာ်ဆုးလါအဝဲ
သုၣ်အဂီၢ်တဖၣ်အမုာ်တအဲၣ်ဒီးပံာ်ဖျါထီၣ်ဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဒီးနုဘၣ်တခီ ပတံပိထံယုသုညါ
တံဂုၢ်တံကျိလါတံထာဖိၣ်အါသုတဖၣ်တမုာ်တံလါအကလါကပျဲဘၣ်နုလီၤ. ပမုာ်တပလီၢ်ပ
ဒိပသးဘၣ်တခီ ပတံဂုၤလိၣ်မုာ်လိၣ်ဒီးပုလီၢ်ကဝီဖိသုတဖၣ်ဟးဂီၤကသုအမဲာ်ညါတံဂုၢ်တံ
ကျိဘၣ်ထွဲဒီးအဲသုၣ်တဖၣ်ပမုာ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤအါဘၣ်ဖုးဒီးပုတံချာသုတဖၣ်တခီ အဲသုၣ်က
တူၢ်ဘၣ်လါပတမုာ်ပုလါအတီဒီးအဲသုၣ် (ကထံၣ်ပုၤဒ်အမုာ်ပုလါအယိးကဒါဘီ) လါအဖိခိၣ်
နုလီၤ.

လါတံကဘၣ်မေုၤလီၤကွံာ်တံလါအတကဲဘျးကဲဖိၣ်ဒ်အံၤသုတဖၣ်တခီ ပကတၢ်ပီၣ်သကိး
အါလါအဂုၢ်နုလီၤ. တံပိထံယုသုညါလံာ်နဲၣ်ကျဲအဆါဒိၣ် (၃) လါအမုာ်တံကုၣ်ထုးနုဒီးဆီ
လီၤပံာ်လီၤတံပိထံယုသုညါကွါဂီၤတကီၢ်စ့ၢ်ကီး ကွဲးဖျါထီၣ်တံဂုၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတံယုသုညါသ
ကဲာ်ပဝးပနီၤလါအဂုၤ, လီၤဆီဒၣ်တံကဘၣ်ဟံးယာ်ပာ်ယာ်တံဂုၤလိၣ်မုာ်လိၣ်လါအဂုၤလါပုယံထံ
ယုသုညါတံဖိ ဒီးလီၢ်ကဝီပုတတါလါအပၣ်ယုာ်ပံာ်ဂီၢ်လါတံပိထံယုသုညါပုသုတဖၣ်ဒ်
လဲၣ်နုလီၤ. ဝဲလံာ်နဲၣ်ကျဲအဆါဒိၣ် (၇) ပုတခီကွဲးဖျါထီၣ်တံဂုၢ်အရူဒိၣ်ဘၣ်ပးဒီးတံပံာ်သုၣ်
ပံာ်သးလါအဘျးဒီးတီလီၤလါတံဂုၢ်တံကျိတလါတပျဲ (တံယုသုညါတံဂုၢ်ထာဖိၣ်) သုတဖၣ်
အဖိခိၣ်နုလီၤ. ဒ်တံဂုၢ်လါအဘၣ်တံကွဲးဖျါထီၣ်အါလါထးသုတဖၣ်အသိး, ပသုညါဒီးနုၢ်
သုလါလီၢ်ကဝီပုတတါသုတဖၣ်ကထီၣ်ပုယံထံယုသုညါတံဖိလါအဂုၤကတံသ့ဝဲဒၣ်နုလီၤ.
ခိဖျိတံမတံပိထံယုသုညါအပိ, လီၢ်ကဝီပုတတါသုတဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တံဆီတလဲလါအဂုၤ
ဝဲအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအပုတတါအသိးအကျါသ့ဝဲဒၣ်နုလီၤ.

တၢ်ကတိၤအခိပညီသ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါ-တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါမ့ၢ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးပံၣ်ယိၣ်ဒိၣ်တခါလၢ တၢ်ထၢဖျိၣ်, ဝဲၣ်ထံနီၤဖး, ဒီးတၢ်ဖျါဒုးသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်န့ၢ်အီၤသ့တဖၣ်, ဒီးမ့ၢ် ခိၣ်တယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတခါအဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိတလဲလၢအဂ့ၢ်လၢပုၤတ ဖျိၣ်တထၢသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ-မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢလၢအမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. ပုၤယိထံဃုသ့ၣ် ညါတၢ်ဖိအံၤမ့ၢ်ပုၤတၢ်ချၢ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်-တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤထၢဖျိၣ်လၢတၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤဖဲတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ် မၤကျိၤကျဲၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကုၣ်ထုးန့ၢ်ဒီးဆီလီၤဟံၣ်လီၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်ဂီၤတက့ၢ်-မ့ၢ်တၢ်မၤကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢတၢ် ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီၤလီၤဆိတခါခါ ဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤအပတီၢ်လၢအပၣ်ဃုၣ်တၢ်လီၤထၢ, ဝဲၣ်ထံနီၤဖးဒီးတၢ်ဟံၣ်ဖျါဒုးသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါသကံၣ်ပဝးပနီၤလၢအဂ့ၢ်-မ့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤတခါလၢတၢ်အုၣ်ကီၤမၤ လီၤတၢ်က့ၢ်တၢ်ရူၤလိၣ်မုၢ်လိၣ်လၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဒီးပုၤလၢအပၣ်ဃုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃု သ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်အသးပုၤဒီးတၢ်ဟံၣ်ကဲလိၣ်သးယၢ်ပၤယၢ်ပၤ ဒီးက ဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအပၣ်ဃုၣ်တၢ်ကိးမံၤကိးကပၤဒဲးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအပၣ်ဃုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပုၤ-မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢလၢအသးအိၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဆူပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပဟ့ၣ်တၢ်အဒိအသိး, ဖဲလီၢ်က ဝီၤပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသမံထံဖူခိၣ်သဝီခိၣ်လၢတၢ်ကယုသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ်ဃး “ကီၢ်”တၢ် ဖံးတၢ်မၤအလုၢ်အလၢသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိမ့ၢ်ပုၤအယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဒီး မ့မ့ၢ်ဒုခိၣ်သဝီခိၣ်တခါမ့ၢ်ပုၤလၢအပၣ်ဃုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤသ့ၣ်တဖၣ်-တၢ်ဖံးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤပိၣ်ညါလၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တ ဖၣ်ဆိးကါအီၤဖဲတၢ်လီၤထၢဒီးဝဲၣ်ထံနီၤဖးက့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဆၢက တီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၂) တပ်ထံယူသွင်းခွဲစားမကျအသိ

တပ်ညှိခိုးခိုတယ်တပ်ဘျာမိပျာလတပ်မတပ်ထံယူသွင်းညါအင်္ဂါ

တပ်မကျကျကအိန်အါမံအါဘိဖဲလတပ်ကလီမတပ်ထံယူသွင်းညါအင်္ဂါန့ဉ်လီ။ ဒ်စီပီတပ်လဲခီဖျိအိန်ဝဲအသိး၊ တပ်ထံယူသွင်းညါဖဲကီသုလုပုသုတဖန်ဘန်တပ်မအီလအဲကလံးပုမလဲအိန်ကီသနုပုဘန်မုဘန်ဒါသွင်းတဖန်န့ဉ်လီ။ အဲကလံးပုမလဲအိန်ကီဒ်အံသွင်းတဖန်ဖဲအမတပ်ထံယူသွင်းညါအံဝဲအလီခံဒုးသွင်းညါဒီးပတ်ဖျါထီတပ်ဂုတပ်ကျဒီးတပ်အိန်သးဘန်ထွဲဒီးပုဂုဝီ၊ မုကျဲဝဲကွာ်၊ တပ်ဆဲးတပ်လဒီးခိန်ယာန့ဆာ်လအမအသးဖဲကီသုလုပုဆုအပဒိန်ပပျာလအအိန်ဆိးဖဲဝဲလိဒိန်န့ဉ်လီ။ တပ်ထံယူသွင်းညါကွာ်ဂီဒ်အံတကလုာ်အတပ်ပညိန်ခိုးခိုတယ်တပ်ဘျာမိပျာသွင်းတဖန် လီဆီလိာ်အသးဒီးလီကဝီပုတတပ်ထံယူသွင်းညါ (တပ်ထံယူသွင်းညါလလီကဝီပုတတပ်တီခိန်ရိန်ဖဲအီ) ဒိန်ခိန်မုမုန့ဉ်လီ။

လတပ်ဂုဒ်အံအပိ၊ လံာ်နဲကျဲတဘုန်အံကရဲပုးပုဘန်ပးဒီးတပ်ထံယူသွင်းညါ “ခွဲစားမကျ” အသိးန့ဉ်လီ။ ပမုကွာ်လထံကီဘိမုတပ်ပနိန်တပ်ကိးတပ်ခိသွင်းတဖန်တခီ၊ ခွဲစားထံယူသွင်းညါကျဲကျဲအံဒီးသန့ထီအသးလပုတတပ်ပုာ်တပ်ထံယူသွင်းညါခိန်တယ်တပ်ဘျာမိပျာသွင်းတဖန်အဖိခိန်န့ဉ်လီ။ ပုတတပ်ပုာ်တပ်ထံယူသွင်းညါပီးလီသွင်းတဖန်ဘန်တပ်ပနိန်အီပုပတီမုဖိကရုာ်ကရုလအဟူးဂဲမသကိးတပ်ဒီးလီကဝီပုတတပ်လဟီခိန်ခိန်တဘုန်ညါန့ဉ်လီ။ ခွဲစားထံယူသွင်းညါတပ်မကျဲခိန်သွင်း (၃) ထံတခီဘန်ကွဲးဖျါတုာ်လံအီလထး၊ ဒီးတပ်လအပုာ်ယုာ်ဒ်အမုာ်တပ်ကတီန့ခဲးတပ်၊ တပ်မဆုာ်ထီခိန်ဒီးမကံကျဲထီခိန်ကျဲတပ်၊ ဒီးတပ်ဟုာ်ဖိဟုာ်ကမီကျဲတပ်သွင်းတဖန်န့ဉ်လီ။ လန့အမဲာ်ညါ၊ ခွဲစားထံယူသွင်းညါကျဲကျဲဒီးတပ်ဟူးတပ်ဂဲဒ်အမုာ်တပ်လီထဖျိန်၊ ဝဲထံနီဖးဒီးပတ်ဖျါဒုးသွင်းညါကျဲကျဲတပ်ကျဲဒီးတခါအံဒီးသန့ထီအသးလခိန်တယ်တပ်ဘျာမိပျာ (၃) ထံလအဘန်တပ်ကွဲးဖျါထီခိန်အီဒ်လံာ်အံအသိးန့ဉ်လီ။

ကညီဖိခိန်ယာဒီးပုဂုဝီတပ်မပုာ်ဘျးစဲကရု (ခွဲစား)-ခိန်တယ်တပ်ဘျာမိပျာ (၃) ထံလတပ်မတပ်ထံယူသွင်းညါအင်္ဂါ

- (၁) **ပံးန့ခိန်တယ်လလီကဝီပုတတ**-ခွဲစားထံယူသွင်းညါအံဒီးသန့ထီအသးလလီကဝီပုတတဒီးဂံခိန်ထံးကမုာ်ကရုလပပုာ်ဖျိန်မသကိးတပ်ဒီးတိစာမစာအီသွင်းတဖန်အတပ်လိန်ဘန်နီနီ၊ တပ်ဂုတပ်ဒီးတပ်ဘန်ယိန်ဘန်ဘိသွင်းတဖန်အဖိခိန်န့ဉ်လီ။
- (၂) **တပ်ပုာ်ယုာ်ပဂီ**-ခွဲစားထံယူသွင်းညါပပနိန်ပုလီကဝီဖိသွင်းတဖန်ဒ်အမုာ်ပုလအပယာ်တပ်သွင်းညါနံပာ် (တပ်ခိးတပ်ညါကစာ်) သွင်းတဖန်န့ဉ်လီ။ ဖဲတပ်မတပ်ထံယူသွင်းညါဒီးတကတီညါအပု၊ ပုထံယူသွင်းညါတပ်ဖိသွင်းတဖန်မလီန့တပ်လလီကဝီ

ပျာတဝေသွန်တဖန်အအိန်သုဝဲအမဲင်ညါ လီၤကဝီပျာတဝေသွန်တဖန်ဟ့ၣ်ခီဟ့ၣ်နီၤဒီးမလိ
န့ၢ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိန်သုစ့ၢ်ကိးန့ၢ်လီၤ. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤအံၤပာ်ပနီၣ်
စ့ၢ်ကိးပျာလၢအမၤမုၢ်သးကလီၤတၢ်ဖဲပျာတဝေသွန်တဖန်ဒ်အမ့ၢ်ပျာယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ
တုၤလီၤတီၤလီၤအယိ ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကံၢ်စိတၢ်သ့တၢ်
ဘၣ်လၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤမူဒါဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့ၣ်ဒ်အံၤတကလုာ်န့ၢ်လီၤ.

(၃) တၢ်မၤကျိၤကျဲၤလၢအအိန်ဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်နီၢ်နီၢ်—ခ့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤ
ဆိၣ်ထွဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖန်လၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤလီၤကဝီပျာတဝေသ့ၣ်တဖန်ကီၢ်သုလုၤပျာတ
ပယုာ်ယိန့ၢ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအဂ့ၢ်ခိၣ်တိကအိၣ်အါမံၤအါကလုာ်လၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၤလီၤကဝီပျာသ့ၣ်
တဖန်န့ၢ်လီၤ. ခ့ၢ်မၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးပျာဂ့ၢ်ဝီဒီးမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်လၢအဘၣ်တၢ်မၤတ့ၢ်
အီၤလၢအပူၤကွၢ်, ဒီးတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလံာ်ဟ်ဖျါအခိၣ်တိလၢအမ့ၢ် (တၢ်စံးတၢ်ကတိၤလၢအယံ
လၢ, တၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအအိၣ်ဖျါလီၤလၢအါ—အ့ၣ်ကျဲၤမုၢ်ဒိၣ်ဖဲကညီၤကီၢ်စဲၣ် (၂၀၁၆), ဒီးတၢ်မူဆဲး
လၢဂ့ၢ်ဝီတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလံာ်ဟ်ဖျါအခိၣ်တိလၢအမ့ၢ်, (တၢ်အါမံၤလီၤယီ—တၢ်လီၤစ့ၢ်လၢတၢ်
ဖဲးခုးလုာ်လၢဒီးတၢ်မူအါကလုာ်ဖဲကညီၤကီၢ်စဲၣ်ကလံာ်ထံး, (၂၀၀၅), ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီ
တလဲ “ပဒီသအက့ၤပကီၢ်, ပကီၢ်ဒီသအက့ၤပျာ—ကညီၤပျာထူလံာ်ဖိတၢ်မၤဒီးမၤကၣ်ဒီးတၢ်သ့တုၢ်န့ၢ်ခိၣ်
ကဲဖဲတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဒီးပယီၤသုးမုၢ်သံၣ်ဘိတၢ်မၤတပျုာ်တပျီၤတၢ်ဖဲသီသံၣ်တီအူပျာ
ထူလံာ်ဖိကရၢၢ်အဆၢကတီၢ်” (၂၀၂၂) သ့ၣ်တဖန်အံၤမ့ၢ်ခ့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤတခါလၢအဆိၣ်
သခုထီၣ်ဒီးဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤက့ၤလီၤကဝီပျာတဝေသ့ၣ်တဖန်အိၣ်ရိၣ်မဲဒီးတၢ်ပၣ်ဃုာ်မၤသကိးတၢ်ဖဲတၢ်
ယုသ့ၣ်ညါဒီတကတီၢ်ညါအပူၤန့ၢ်လီၤ. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒ်အံၤသ့ၣ်တဖန်ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်
တၢ်ဝီအါမံၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒ်ဘၣ်သလုာ်လၢလီၤကဝီပျာတဝေသ့ၣ်တဖန်အဖီခိၣ်န့ၢ်လီၤ. ခီဖျိ
တၢ်ဆိးကါခိၣ်တယာ်တၢ်ဘျးမိၢ်ပျၢ်ဒ်အံၤဒီးလၢတၢ်မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤခ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတၢ်ပညိၣ်
သ့ၣ်တဖန်အံၤမ့ၢ်တၢ်လဲၤကျဲၤတခါအသိးအယိ, အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဆိမိၣ်ပျဲထံးဒီးမၤတၢ်ယိ
ထံဃုသ့ၣ်ညါတပယုာ်ယိန့ၢ်လီၤ. ဒ်တၢ်အိၣ်သးအိၣ်ဝဲအသိး, ပျာတဝေသ့ၣ်တဖန်ထီၣ်တီဆိတလဲအ
သးအယိ တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအံၤမၤစၢၤပုၤဒ်သိးပကန့ၢ်ပာ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂံၢ်ထံးလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်
တၢ်ဆိတလဲဒီးတၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံသ့ၣ်တဖန်န့ၢ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယိ, ခ့ၢ်တၢ်မူအဒါအိၣ်
ဒ်လၢလီၤကဝီပျာတဝေသ့ၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးပာ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးအီၤသ့ၣ်တဖန်အဖီခိၣ်န့ၢ်လီၤ.

^၁ တၢ်ဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမိၤမ့ၢ်တၢ်လဲၤကျဲၤတခါန့ၢ်လီၤ. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါမၤစၢၤပုၤဒ်သိးပကသုန့ၢ်ပာ်အါထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဆိၣ်သခုထီၣ်ပျာက့ၤပျာ
ကညီၤလၢ “ကခါထီၣ်အတၢ်လဲၤကျဲၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖန်, က့ၤလၢအအိၣ်ဟ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖန်, ကဘၣ်ယုထၢကျဲၤလဲၣ်သ့ၣ်တဖန်လဲၣ်,
ဒီးတၢ်လၢကမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်လဲၤကျဲၤတကတီၢ်ကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၢ်သ့ၣ်တဖန်လဲၣ်”, လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤက့ၤလီၤကဝီပျာတဝေသ့ၣ်တဖန်
ဟ့ၣ်ကမိၤလီၤက့ၤအနီၢ်ကစၢ်သးအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. (Pathways ၂၀၁၁)

ဖဲတၢ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤယိၣ်လိာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်ဖဲလၢဒ်ခဲဘၣ် (၂၀၁၈) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, ခုၣ်တၢ်မ့ၢ်လၢတိာ်တၢ်အိၣ်လၢကမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါကံၤစီၣ်သိးဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ဟံၤလၢတၢ်ပတၢ်ပြးလီၤက့ၤသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခီပညီၤဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် အမူၤဒါဒီးတၢ်မၤအသနၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရူၤဒိၣ်နီၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၣ်, အလီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢပကဘၣ်နၢ်ဟံၤလီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူၤဒါဒီးတၢ်မၤအသနၢ်ဒ်ခဲတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါအကျဲအသိး, ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်ဖဲတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤဒ်လဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

လီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူၤဒါဒီးတၢ်မၤအသနၢ်

လၢပဝဲၣ်ခဲတၢ်ကရၢကရိအဂီၢ်န့ၣ်, တၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲအံၤအရူၤဒိၣ်ထဲသိးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပဒီးန့ၣ်အီၤဖဲတၢ်မၤတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်နၢ်ဟံၤဒီးဟံၤသ့ၣ်ပၤသးလၢတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါအံၤမ့ၢ်တၢ်အိၣ်သကိးအိၣ်ပဟၢဒီးတၢ်ပိၣ်သကိးတဲသကိးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဒီးပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဟ့ၣ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်သမံထံ, ပျီပုၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးပၣ်ယုၣ်ဟံၤဂီၢ်ဖဲကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိၣ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးဆုၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးတဲသကိးတၢ်ဒ်အံၤဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၤကဲက့ၤပုၤလၢအကတီၢ်သကိးတၢ်ဒီးအီၤ (ပုၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ), ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဒိကနၢ်တၢ်ထံထံဆးဆးဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤ, ကဘၣ်နၢ်ဟံၤဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢပုၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, ဒီးကဘၣ်သ့မ့ၢ်ပုၤလၢတၢ်နၢ်န့ၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟံၤဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤကမ့ၢ်ပုၤဒ်လဲၣ်ဒ်လဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်, တၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်အမ့ၢ်အတီတခါန့ၣ်လီၤ.

“ပုၤကိးဂၤဒဲး, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးကဲဒိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဖျီၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တီၤပတီၢ်အိၣ်ဂ့ၢ်တအိၣ်ဂ့ၢ်, တၢ်စိတၢ်ကမီၤအိၣ်ဂ့ၢ်တအိၣ်ဂ့ၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢကဘၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်ဟံၤကဲဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒ်သိးသိးလၢတၢ်ဟံၤဖျါထီၣ်ထီၣ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူၤဒါဒီးတၢ်မၤအသနၢ်ဆိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤကိးဂၤဒဲးလၢကသ့ၣ်ဟံၤဖျါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်လၢအလီၤဆိလိာ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ ” (Geilfus 2008, 5)

ဖဲတၢ်လီၤမၤတၢ်ယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂ့ၢ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤယိၣ်ထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကြးဟံၤသ့ၣ်ပၤသးအီၤတနီၤမ့ၢ်ဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(၁) **ကဘဉ်ခုဖံးခုမ (ကဘဉ်ခုဆါဒီးအိဉ်ဒီးတၢ်ဂုဉ်ကျဲးစး)**—ကဘဉ်ခုဆါဒီးဂုဉ်ကျဲးစးဖဲတၢ်မၤ သိဉ်လိပူဒီးတၢ်ဆိးကါတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါပီးလိသ့ဉ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်လၢ ပကဘဉ်သ့ဉ်ညါအီၤတခီၣ်မ့ၢ်ဝဲ, တၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢအဂ့ၤစံးတၢ်န့ဉ်တမ့ၢ်ပုၤယိထံဃု သ့ဉ်ညါတၢ်ဖိမ့ၢ်ပုၤဒ်လဲဉ်တဂၤဘဉ်, မ့ၢ်တခီၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိဆိးကါဝဲတၢ် ဃုသ့ဉ်ညါပီးလိတုၤထီဉ်ထီဉ်ဘးထဲလဲဉ်န့ဉ်လီၤ.

(၂) **ကဘဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်သ့ဉ်တီသးလီၤ**—ကဘဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်သ့ဉ်တီသးလီၤလၢအဝဲသ့ဉ်တၢ်ယိထံ ဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ပညိဉ်သ့ဉ်တဖၣ်အဖိခိဉ်န့ဉ်လီၤ. လီၤကဝီပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိသ့ဉ်တ ဖၣ်ကဘဉ်မ့ၢ်ပုၤလၢအကလုာ်တီလၢဘဉ်မနုၤအဝဲသ့ဉ်ဘဉ်မၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါအံၤလဲဉ်, ဒီးအဝဲသ့ဉ်မၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါအံၤလၢမတၤသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်လဲဉ်စံးတၢ်သ့ဉ်တဖၣ်န့ဉ် လီၤ.

(၃) **ကဘဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ဟံက**—တဘျီတခိဉ်ပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိသ့ဉ်တဖၣ်တထံဉ်ယုာ်ဒီးတူၢ် လိာ်ပုၤလၢအဂၤသ့ဉ်တဖၣ်အတၢ်ထံဉ်ကအိဉ်ဝဲန့ဉ်လီၤ. အဝဲသ့ဉ်တူၢ်လိာ်ပုၤအဂၤတၢ်ထံဉ် မ့ၢ်တသ့ဘဉ်ဆဉ် အလီၢ်အိဉ်လၢအဝဲသ့ဉ်ကဘဉ်ဒိကန့ဉ်အီၤထံထံဆးဆးလၢတၢ်ဟံက က့ပုၤလၢအပဉ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါပုၤသ့ဉ်တဖၣ်န့ဉ်လီၤ.

(၄) **ကဘဉ်မ့ၢ်တၢ်လၢအပဉ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢအဝဲသ့ဉ်ကဘဉ်ဒိကန့ဉ်အီၤထံထံဆးဆးလၢတၢ်ဟံက**—ပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိသ့ဉ်တဖၣ်ဖဲအဝဲ သ့ဉ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါအဆၢကတီၢ်ကဘဉ်သကၢ်လိာ်အသးလၢပုၤအါဒံအါဂၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးပုၤလၢအသးန့ဉ်, မုဉ်ခွါ, ကလုာ်ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါလီၤဆီလိာ်သးသ့ဉ်တ ဖၣ်န့ဉ်လီၤ. ပုၤလၢအပဉ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါပုၤသ့ဉ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤတုၤသိးထဲ သိးအယိ အလီၢ်အိဉ်လၢတၢ်ကဘဉ်ဆၢဂ့ၤဆၢဝါဒီးရူအဝဲသ့ဉ်ဒ်သိးသိးန့ဉ်လီၤ.

(၅) **ကဘဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ပလီၢ်သ့ဉ်ပလီၢ်သး**—ပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိသ့ဉ်တဖၣ် ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်ကသ့ဉ် ညါဆိဟံတၢ်စံးဆၢလၢအဝဲသ့ဉ်ကသံကွၢ်အီၤန့ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်တၢ်လၢအရူဒိဉ်တမံတခီ အဝဲသ့ဉ်တဘဉ်ဆိမိဉ်တယာ်ဆိဟံလၢအသ့ဉ်ညါတ့ၢ်လံပုၤလၢအပဉ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိ ထံဃုသ့ဉ်ညါပုၤသ့ဉ်တဖၣ်အတၢ်ဆိမိဉ်ဒီးတၢ်စံးဆၢသ့ဉ်တဖၣ်ဘဉ်. အခိဉ်တလိဉ်, အ လီၢ်အိဉ်လၢအဝဲသ့ဉ်ကဘဉ်ဟ့ဉ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဆူပုၤလၢအပဉ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃု သ့ဉ်ညါပုၤသ့ဉ်တဖၣ်ကသ့ဉ်ဟံဖျါထီဉ်အဝဲသ့ဉ်အတၢ်ထံဉ်တၢ်ဆိကမိဉ်သ့ဉ်တဖၣ်န့ဉ်လီၤ.

ဒ်လီၤကဝီပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိလၢခ့ၣ်တၢ်ကရၢကရိအဂီၢ်အသိး, ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်နကဘဉ် မၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤအဂၤဖဲတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါလၢပျီပုၤအဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်က ဟ့ဉ်မူဟ့ဉ်ဒါနုၤလၢနကဘဉ်လီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါဖဲပုၤတဝါစုၤဖျဉ် (ဇူသဝီစုၤဖျဉ်) အသိးအ ကျါ, ဒီးနကဘဉ်ဟံဖျဉ်မၤသကိးတၢ်တပုၤယိဒီးလီၤကဝီပုၤယိထံဃုသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂၤလၢအ စူးကါဝဲဒ်တၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါပီးလိတမံယီ ဖဲတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ဉ်ညါဖဲဇူသဝီအဂၤ

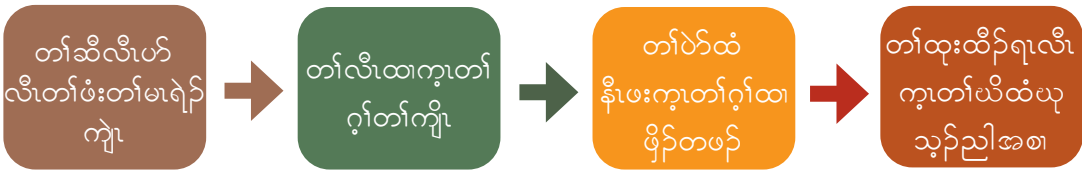
သွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါလၢပျီၤပူၤအဆၢကတီၢ်, တၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ခိၣ်ကအိၣ်ဝဲတၢ်ဖဲဒူသဝီ (မ့တမ့ၢ်) ခုၣ်ဝဲၤဒၢးန့ၣ်လီၤ. ပှၤပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ကရူၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. နိသိးနကမ့ၢ်ကရူၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်တၢ်အဂီၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ပၢ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤပီၤဒီးကရူၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖန်န့ၣ်လီၤ. ဒီးနကဘၣ်ပၢ်ကဲစ့ၢ်ကိးနကရူၢ်ခိၣ်အတၢ်ဆၢတဲၣ်သ့ၣ်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

တဘျီတခိၣ်တၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤလၢတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ဆီလီၤပၢ်လီၤအီၤသ့ၣ်တဖန် တမ့ၢ်တၢ်လၢအကဖိးမံလိာ်အသးဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤတဝါတၢ်ကလဲၤလီၤမၤတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖန်ကအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နိပဟ့ၣ်တၢ်အဒိအသိး, နကလဲၤမၤတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပှၤပှၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖန်သးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ (mental health)န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲနတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်သံကွၢ်ပူၤတနီၤတခီပၣ်ယုာ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအနါဘူလၢအဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်စံးဆၢကအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နိပစံးတၢ်အသိး, ဖဲနသံကွၢ်တၢ်အဆၢကတီၢ်အဝဲသ့ၣ် (ပှၤလၢအပၣ်ယုာ်ပၢ်ဂီၢ်လၢတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါပှၤ) ကသ့ၣ်အုးသးအုးအပိၤတအဲၣ်ဒီးတဲသကိးတၢ်ဒီးနၢလၢာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးအသးတခီ, နကဘၣ်ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးဒီးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤလၢ **တၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်, တၢ်မၤန့ၢ်ပၢ်အါထီၣ်သးဒီးတၢ်ပၢ်ကဲက့ၤလီၢ်ကဝီၤပှၤတဝါသ့ၣ်တဖန်**, ဒီးတဘၣ်မ့ၢ်တၢ်ကဘၣ်မၤဝံးဒီးမၤလၢထီၣ်ပှၤထီၣ်က့ၤတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်မူဟ့ၣ်ဒါနဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကိးဒ်အံၤဒီးတံၤသကိးပှၤပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်ဒီးတၢ်ပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖန်လၢတၢ်ယူးယီၣ်ပၢ်ကဲအပူၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိပှၤပိၤထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖန်တလဲၤခီဖျိတၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖန်ဘၣ်အပိၤ, တၢ်အံၤမ့ၢ်နမူနဒါတခါန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၃) တာ်ကူထုးန့ဒီးဆီလီဟ်လီတာ်ပိထံယုသ့ညါကွာ်ဂီတကွီၣ်

တာ်ပိထံယုသ့ညါအကျိအကျဲ

ဒ်လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆင့် (၁) လာထးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး, တာ်ပိထံယုသ့ညါမ့ၣ်တာ်မကျိကျဲတခါ လာလီၢ်ကဝီပုယိထံယုသ့ညါတာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မအီၤသ့န့ၣ်လီၤ. တာ်ကူထုးန့ဒီးဆီလီဟ်လီ တာ်ပိထံယုသ့ညါကွာ်ဂီတကွီၣ်စံးတာ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတာ်ဆာတ်ဘၣ်ထွဲဒီးတာ်ပိထံယုသ့ညါအတာ် ဖံးတာ်မ, အကျိအကျဲဒီးတာ်ပိးတာ်လီလာပုယိထံယုသ့ညါတာ်ကရူာ်ဟ်လီအီၤန့ၣ်လီၤ. လာတာ် ပိထံယုသ့ညါအပူ, တာ်မအကျိအကျဲ (၄) ထံၣ်လာအရ့ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လံာ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

(၁) တာ်ဆီလီဟ်လီတာ်ဖံးတာ်မရဲၣ်ကျဲ-တာ်ပိထံယုသ့ညါကရူာ် (မ့တမ့ၢ်) ကရူာ်ခိၣ်ဟ် လီတာ်ဆာတ်ဘၣ်ပးဒီးတာ်ပိထံယုသ့ညါအတာ်ပညိၣ်, တာ်ပိးတာ်လီလာတာ်ကသူအီၤ ဖဲတာ်မတာ်ပိထံယုသ့ညါအဆာကတီၢ်, ဒီးတာ်ဟ့ၣ်နီလီမူဒါလာလီၢ်ကဝီပုယိထံယု သ့ညါတာ်ဖိတဂ့ၢ်စုာ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ပိထံယုသ့ညါကရူာ်ကဆာတ်သကိးတာ်ကလဲ လီမာတာ်ပိထံယုသ့ညါတာ်လီဖဲလဲၣ် (အဒိ, ပုတတဂဟ်ယုၣ်ပဲၤဖျါလဲၣ်, လာကီၢ် ရှုၣ်ပဲၤဘ့ၣ်အပူလဲၣ်) ဒီးတာ်ဆာကတီၢ်လာတာ်ကလီမာတာ်ပိထံယုသ့ညါ (အဒိ, တာ်က လဲလီမာတာ်ပိထံယုသ့ညါလာပုတတဂဟ်ဖုစုာ်ပူအဆာကတီၢ်ဖဲလဲၣ်, ဒီးတာ်ကစး ထီၣ်ဝဲထံနီဖးသကိးတာ်ဂ့ၢ်ထာ်ဖျိၣ်လာအဆာကတီၢ်ဖဲလဲၣ်) စံးတာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၂) တာ်လီထာ်ဖျိၣ်က့တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိ-တာ်ပိထံယုသ့ညါကရူာ်, လာအပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးလီၢ်က ဝီပုယိထံယုသ့ညါတာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်လဲလီၤဆူပုတတဂဟ်အသိးအကျိလာတာ်က ထာ်ဖျိၣ်က့တာ်ပိထံယုသ့ညါတာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆာကတီၢ်, တာ်ပိ ထံယုသ့ညါပိးလီသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တာ်သူအီၤဖဲတာ်ထာ်ဖျိၣ်က့တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ်အ ဆာကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ညီန့ၣ်တာ်မကျဲအိၣ်ဝဲအသိး, လီၢ်ကဝီပုယိထံယုသ့ညါတာ်ဖိတ ဂ့ၢ်စုာ်ကဘၣ်လူပိာ်မထွဲတာ်မကျိကျဲတမံးပိထံယုသ့ညါဖဲတာ်လဲလီမာတာ်ပိထံယုသ့ညါဖဲ ပုတတဂဟ်အသိးအကျိအဆာကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခိၣ်တာ်မအသးစ့ၢ်ကိးလာပုယိထံယု သ့ညါတာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတာ်ဆာကတီၢ် (မ့တမ့ၢ်) တာ်အိၣ်ယာတလာတပုၤလာကလဲမာ တာ်ပိထံယုသ့ညါဖဲပုတတဂဟ်ဖျါဒီးဒ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်လာတီၢ်ဟ်ဒီးအဲၣ်ဒီးအီၤအသိးဘၣ်

နဲ့လီ။ လာတာဂုဏ်အံ့အဖီခိဉ်, အဝဲသ့ဉ်ကဘဉ်ဆာတ်သကိးလာပုတဝါဖဲလဲဉ်တဖုလာ တာကလဲလီမေတ်ယုသ့ဉ်ညါလဲဉ်န့ဉ်လီ။ တာမအကျိအကျဲအံ့တကလုာ်ဘဉ်တာကိး အီလါ “တာယုထာပာ်ပနီဉ်ပုနီဉ်ဂံာ်ခဲလာ်ခါဉ်စးအဒိ” (*sampling*), ဒ်ပစံးတာအသိး တာ ကဲထီဉ်ခါဉ်စးလာပုတဝါဒိတဖုညါအဂီၢ်န့ဉ်လီ။

(၃) တာ်ပာ်ထံနီဖး-တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါကရူာ်သမံသမိးဒီးပာ်ထံနီဖးသကိးတာ်ဂုာ်တာ်ကျိလါ တာ်ဒီးန့ဉ်အီလါအကဲထီဉ်တာ်မလိလါအဝဲသ့ဉ်အဂီၢ်ကမုာ်တာ်မနုာ်သ့ဉ်တဖုလဲဉ်န့ဉ်လီ။ အဝဲသ့ဉ်တာ်ပီဉ်တဲသကိးတာ်ဂုာ်တာ်ကျိလါအလီကလိာ်သး (အဒ်သိးလိာ်သး) ဒီးလာ အလီဆီလိာ်သးသ့ဉ်တဖုလာတာ်ဒီးန့ဉ်အီဖဲပုတဝါတဖုပီအအိဉ်မုာ်ဂုာ်, ဒီးလာပုတဝါ အါဖုအအိဉ်မုာ်ဂုာ်သ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီ။ ဖဲန့ဉ်အဆာကတီာ်အဝဲသ့ဉ်တာ်ပီဉ်တဲသကိးဒီးပာ် ဖျါထီဉ်သကိးတာ်ဂုာ်တြီဃာ်ဘဉ်ဃးဒီးတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါ, ဒ်ပဟ့ဉ်တာ်အဒိအသိး တာ် ဂုာ်ကီလါအအိဉ်ထီဉ်ဖဲတာ်ဆိးကာ်တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါပိးလီသ့ဉ်တဖုအဆာကတီာ်စံးတာ် သ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီ။ လာခံကတီာ်, ဖဲတာ်ပာ်ထံနီဖးက့တုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဂုာ်တာ်ကျိ ထာ်ဖျိဉ်သ့ဉ်တဖုဝံအလီခံ ပုယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ကရူာ်ကွဲးပာ်လီတာ်ဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖး လာတာ်ကဘဉ်မဂုာ်ထီဉ်အီဆုညါ (*recommendations*) သ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီ။

၄) တာ်ထုးထီဉ်ရုလီက့တုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါအစာ-တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါကရူာ်ဟ့ဉ်ခီဟ့ဉ်နီတုာ် ဂုာ်လာအဝဲသ့ဉ်မလိန့ဉ်အီဖဲတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါပုသ့ဉ်တဖုခီဖျိတာ်ထုးထီဉ်လံာ်ပာ်ဖျါ, တာ်ပာ်ဖျါထီဉ်က့တုာ် (*presentations*), ဒီးတာ်ဂီမုသ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီ။ ပုယိထံယုသ့ဉ် ညါတာ်ကရူာ်အတာ်မုာ်လာ်ကွာ်စိလာတာ်ဟ့ဉ်ခီဟ့ဉ်နီတုာ်ယုသ့ဉ်ညါအစာဒီးတာ်ဂုာ်တာ်ကျိ န်အံ့တခီမုာ်ဒ်သိးတာ်ကသ့ကတီာ်န့ဉ်ခဲးက့တုာ်လာလီကဝီပုတဝါလာအဝဲသ့ဉ်လဲလီမေ တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါသ့ဉ်တဖုအဂီၢ်န့ဉ်လီ။

တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါလံာ်နဲဉ်ကျဲတဘဉ်အံ့ အတာ်ပညိဉ်မ့မုာ်ဒ်လဲဉ်လာတာ်လီထာ်ဖျိဉ်က့တုာ်ဂုာ် တာ်ကျိလါပျီပုဘဉ်ဆဉ်, တာ်အံ့တမုာ်တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်မကျိကျဲထဲတခါခိလါလီကဝီ ပုယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိသ့ဉ်တဖုပာ်ယုဉ်ပာ်ဂီၢ်အီသ့ဘဉ်န့ဉ်လီ။ တာ်မကျိကျဲလာအဂုာ်သ့ဉ်တ ဖုဘဉ်တာ်ကွဲးဖျါထီဉ်အီလါလံာ်န့ဉ်လီ။ ဒ်လီကဝီပုယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိတဂုာ်အသိး, နတာ် ထံဉ်တာ်ဆိမိဉ်ဘဉ်ဃးဒီးတာ်ကဘဉ်ဆီလီပာ်လီတာ်ဖံးတာ်မရဲဉ်ကျဲ, တာ်ပာ်ထံနီဖးက့တုာ်ဂုာ် တာ်ကျိ, ဒီးတာ်ထုးထီဉ်ရုလီက့တုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါအစာကျိကျဲလာအဂုာ်အိဉ်တခီ အလီအိဉ် လာနကြးပာ်ဖျါထီဉ်ဒီးဒုးသ့ဉ်ညါတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါကရူာ်ဖိလာအဂုာ်သ့ဉ်တဖုန့ဉ်လီ။

တာ်ပညိဉ်ဒီးတာ်တိာ်ပာ်သ့ဉ်တဖု

တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါလာအဂုာ်န့ဉ် အိဉ်ဒီးတာ်ပညိဉ်ဒီးတာ်တိာ်ပာ်လာအရံဒီးလီတံာ်လီဆဲးန့ဉ်လီ။ လာ တာ်ပာ်ဖျိဉ်မသကိးတာ်တပုယိဒီးတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါကရူာ်ဖိလာအဂုာ်သ့ဉ်တဖုအဖီခိဉ်, နက

ဘဉ်တၢ်ပိၣ်ဒီးဆၢတၢ်သကိးတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၣ်လၢပုၤတၢ် (ပုၤတၢ်ပၣ်ဃုၣ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါ) တခီတၢ်ဆၢတၢ်ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟံးသ့ၣ်တဖၣ်ကဘဉ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဟ့ၣ်စိဟ့ၣ်ကမီၤက့ၤလီၤကဝီၤပုၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နပဟ့ၣ်တၢ်အဖိအသိး, နအဲၣ်ဒီးယုၣ်လီၤဘျါလီၤစၢၤပုၤတၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဟံးဖျါထီၣ်အီၤလၢအပူၤကွံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, မ့ၢ်တမ့ၢ် နအဲၣ်ဒီးယုၣ်ညါအါထီၣ်ဘဉ်ပးဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအတက့ၢ်ဒိၣ်ဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤအမ့ၢ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်တၢ်လဲၤကျဲၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်တၢ်တိၣ်ကျဲၤဖးဒိၣ်လၢအကၢၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးလၢလီၤကဝီၤပုၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်သိးတၢ်အုၣ်ကီၤမၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတမံၤလၢကဘဉ်ဘျးဘဉ်ဖျိၣ်လီၤကဝီၤပုၤတၢ်အဂီၢ်, ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကလဲၤလီၤမၤကွၢ်ဆိတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကမၤလိန့ၢ်အါထီၣ်ဘဉ်လီၤကဝီၤပုၤတၢ်အတၢ်ဘဉ်ယိၣ်တချးဒီးလၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟံးလီၤဒီးတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအနီၢ်ကီၢ်ဒီးဘဉ်န့ၣ်လီၤ. အဖိ, ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်ဖိသဝီဖိစ့ၤကဘဉ်ပးဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးဒီးတၢ်လီၤဘဉ်ယိၣ်အဒိၣ်ကတၢ်လၢလီၤကဝီၤနိၣ်အီၤအဖိခိၣ်တချးဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်သံကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အရူၤဒိၣ်လၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဘဉ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟံးသ့ၣ်တဖၣ်ကဘဉ်အိၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်အသးလီၤတၢ်လီၤဆဲး, ကဘဉ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခးပနီၣ်ကရူၢ် (ပုၤလၢအပၣ်ဃုၣ်ဟံးဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်) ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်တက့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. အဖိ, ပအဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဘဉ်ပးဒီး “တၢ်သူတၢ်စွဲသ့ၣ်ပျံ” အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢတအိၣ်ဖျါရံၣ်ဒီးလီၤတၢ်လီၤဆဲးဘဉ်အယိ တၢ်မ့ၢ်မၤပြဲၤလီၤက့ၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအခိၣ်တီၤလၢ “တၢ်သူတၢ်စွဲသ့ၣ်ပျံလၢလီၤကဝီၤပုၤတၢ်လၢအအိၣ်ဆိးဖဲက့ၢ်ဒိၣ်မဲၢ်ညီဟီၣ်ကဝီၤ, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရူၣ် ဖဲ ၂၀၁၂ နံၣ်တၢ်ပတုၣ်တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ” တခီကမ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်ဖျါရံၣ်ဒီးလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒိၣ်ထီၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုထၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤတဖၣ်-တၢ်ယုထၢဟံးပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢၣ်စးအဖိဒီးတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤတဖၣ်

ဒ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်မၤကျိၤကျဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, တချးဒီးလၢပကလဲၤထီၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပျီပူၤဒီးဘဉ်န့ၣ်, တၢ်ဂ့ၢ်အရူၤဒိၣ်ခံခါလၢပကဘဉ်ဆၢတၢ်အီၤမ့ၢ်ဒ်လၢ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

မတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကပၣ်ဃုၣ်ဟံးဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပူၤလဲၣ် (တၢ်ယုထၢဟံးပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢၣ်စးအဖိ)-ပမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢပုၤတၢ်လၢတၢ်ခးပနီၣ်အီၤလီၤလီၤဆိဆိတဖုအသိးအကျါဘဉ်ဆဉ်, ဒ်ညီန့ၢ်တၢ်ကဲထီၣ်သးအသိး ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်ယၤလၢကဘဉ်ထံၣ်လိၣ်သံကွၢ်သံဒီးဒီးမၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤကိးဂၤဒီးအအိၣ်

တမ္းတၢ်လၢအညီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဖဲအံၤအဖီခိၣ်, ပှၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်က ဘၣ်ဃုထၢဒီးပၢနီၣ်ပှၤတၢ်ဖိလၢအကကဲထီၣ်ခၢၣ်စးလၢပှၤတၢ်ဖိတဖုညါအဂီၢ်လၢအကပၣ်ဃုၣ် ပၢနီၣ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပှၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကျိၤကျဲၤဖဲအံၤဘၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ “တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ် ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီ” န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပဟ့ၣ်တၢ်အဖီအသိး, ပအဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်သူတၢ်စ့သ့ၣ်ပှၤဖဲယိၣ်လိာ်တၢ် မှၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်ပှၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မှၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်ပှၤန့ၣ် ဣသဝီခဲလၢၣ်အိၣ် (၄၄၃) ဖျါ ဘၣ်ဆၣ် ပကလဲလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါလၢဣသဝီဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢၣ်တမ္းတၢ်ညီတၢ်ဘျါ လၢပဂီၢ်ဘၣ်ခိဖျိတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်ယၤ (ကျိၣ်စ့လၢတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အီ) သ့ၣ်တ ဖၣ်တမ္းတၢ်လၢတၢ်ပှၤဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဖဲအံၤအယိ, ပကဘၣ်ဆၢတၢ်သကိးလၢမ့ၢ်ဣသ ဝီဖဲလဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကပၣ်ဃုၣ်ပၢနီၣ်လၢပတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပှၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘၣ်ဃုထၢပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခၢၣ်စးလၢကကျၢၢ်ဘၢက့ၤဣသဝီခဲလၢၣ်လၢယိၣ်လိာ် တၢ်မှၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်ပှၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိး “တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီအိၣ်ဝဲဒၣ်သၢကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတ နီၤကသုကျိၣ်ကျိၣ်ဃုၣ်အီၤတပှၤယိန့ၣ်လီၤ.

(၁) တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီအိၣ်တၢ်လိာ်ဝဲအသိး (random sampling)–ဃုထၢ ပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီအိၣ်တၢ်လိာ်ဝဲအသိးအခိပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၢ်တၢ် ကျဲကိးတီးဒဲး (မ့တမ့ၢ်) ပှၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ထဲသိး သိးလၢကပၣ်ဃုၣ်ပၢနီၣ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပှၤန့ၣ်လီၤ. အဖီ, ဒ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ် အိၣ်ယၤအိၣ်အိၣ်ဝဲအသိး, ပပၢလီၤသကိးတၢ်ဆၢတၢ်လၢပကလဲလီၤမၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါ ဖဲဣသဝီလၢအနီၣ်ဂံၢ်လီၤဘၣ်တဆံကိးဖျါဒဲးန့ၣ်လီၤ. ပရဲၣ်လီၤသကိးဣသဝီအမံၤဖဲကညီလံာ် မိၢ်ပှၤအလံာ်မဲာ်ဖျါရဲၣ်လီၤသးအသိး (အဖီ စးထီၣ်လၢ က,ခ, ဂ, ဒီးတုၤလီၤလၢ ဧ) လၢအ အိၣ်ဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မှၢ်တၢ်ခၢၣ်ကရၢၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ဝဲအလီၢ်ခံ, ပဃုထၢသကိးဣသဝီလၢအနီၣ်ဂံၢ် လီၤဘၣ်တဆံသ့ၣ်တဖၣ်ကိးဖျါဒဲးလၢပကလဲလီၤပျီပှၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်လၢတၢ်ဆိးကါ “တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ်ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီ” အံၤတခါမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဒီးပှၤတၢ်လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ဒိၣ်ဆံးအါဇုၤတၢ်ဘၣ်န့ၣ် လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်, မ့မ့ၢ်လၢပျီပှၤတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါတခါတၢ်မၤကျိၤကျဲၤလၢအမ့ၢ် “တၢ်ဃုထၢပၢနီၣ် ပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဖီ” ဒ်အံၤတကလုာ်တၢ်တသုညီန့ၢ်အီၤဘၣ် ခိဖျိတၢ်လဲၤကပၣ်ကွံာ် ပှၤအရူဒိၣ်လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤန့ၢ်ဒီးသ့သ့ၣ်တဖၣ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးဣသဝီပှၤဖဲအ့ၣ် ပျါသ့ၣ်, ဣခိၣ်သဝီခိၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကလုာ်ဣသဝီသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လၢအလီၤဆီဒီး အရူဒိၣ်လၢပတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်ဒဲၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

(၂) တ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟ်အံၤ (purposive sampling)-တၢ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟ်အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢပုၤတၢ်တၢ်ခၢ်စး, ပုၤမၤဘျၢၣ်ကျိၣ်စ့ကရၢ, ဒီးပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိခၢ်စးသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဆၢတဲာ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. အဒိ, ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ကရူၢ်ဆၢတဲာ်သကိးလၢကဂံၢ်ယုၣ်ဒုသဝီသ့ၣ်တဖၣ်လၢပိာ်မုၢ်ပိာ်မၤဂဲၤလိာ်ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်ပုၤတၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤပုၤလုၤတၢ်လုၤတီၤဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ကရူၢ်ဟ်လီၤစ့ၢ်ကိးအသးလၢအတလဲလီၤမၤတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါလၢဒုသဝီတနီၤနီၤအသိးအကျိၤခိဖျိလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်အိၣ်သးအယိန့ၣ်လီၤ. တ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤဒ်အံၤတကလုာ်အံၤ တၢ်ကွၢ်မဲာ်တၢ် (ကွၢ်ဒိၣ်ဆံးအါစ့တၢ်)မ့ၢ်တအိၣ်ထဲသိးဒီးတၢ်ကဲခၢ်စးလၢပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤဒ်အံၤတကလုာ်အံၤဟ်ပနီၣ်လီၤကဝီပုၤတၢ်တၢ်မၤသန့ၣ်လၢအရူၤဒိၣ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်မၤကျိၤကျဲၤဒ်တခါညါအပုၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၢ်အသိးမ့ၢ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤတခါလၢဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဒုးပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ကလုာ်ဒူၣ်ဖိ (ပုၤအဒူၣ်အထၢလၢအဆံး) သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဒီးအကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဆိးကါတၢ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ဟ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဟ်သးလဲၢ်လဲၢ်လၢနီၣ်ထီၣ်တၢ်ဟ်ပနီၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်သုၤအီၤဖဲတၢ်ဟ်ပနီၣ်က့ၤပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအစၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအညီၣ်ဘျါကတၢ် (convenience sampling)-တၢ်ယုထာဟ်ပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢ်ခၢ်စးအဒိလၢအညီၣ်ဘျါကတၢ်အံၤဒီးသန့ထီၣ်သးလၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအကပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်လဲၤအိၣ်သကိးအဝဲသ့ၣ်ညီၣ်စးတၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျဲအဂ့ၤကတၢ်တဘိလၢပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအတၢ်ဆၢကတီၢ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်အိၣ်ယၢ (ကျိၣ်စ့, တၢ်ပီးတၢ်လီ)စ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ကရူၢ်ကယုထာသဝီလၢအဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးတံၤသကိးအိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲဖဲယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ပုၤလၢအတၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အသိး, တၢ်လၢပကဘၣ်သ့ၣ်ညါအီၤတခါမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲအကလုာ်လၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်လၢအဂ့ၤဒိၣ်န့ၢ်ဒီးတခါဒီးတခါအဖိခိၣ်ဘၣ်. ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တြီယာ် (တၢ်ဂ့ၢ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တြီတံာ်ဟ်တၢ်) သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအရူၤဒိၣ်တခါ ပကဘၣ်အိၣ်ဒီး

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလဲၣ်လဲၣ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤတၢ်ယုထၢဟံးပနီၣ်ပုၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢၣ်ခၢၣ်စးအဒိ (sampling method) လၢပသုၤအိၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဒီးတၢ်ဟံးဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ယိထံယု သ့ၣ်ညါအစၢအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ငူသဝီ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးအခၢၣ် စးလၢအပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒီးသန့ထီၣ်စ့ၢ်ကိးအသးလၢတၢ်ယိ ထံယုသ့ၣ်ညါအကျိၤအကျဲၤလၢပသုၤအိၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲၤအမ့ၢ် တၢ်သမံထံသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်လၢအအိၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢၣ်အါမးအယိ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ပဒုးပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ် ငူသဝီအါဖျၢၣ်ဖဲပတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအနီၣ်ဂံၢ်ခၢၣ်စးပူၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပကဘၣ်မၤတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်လဲၣ် (တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပီးလီတဖၣ်)—ပကဘၣ်ဆၢတဲာ်သကိးတၢ် ယိထံယုသ့ၣ်ညါပီးသ့ၣ်တဖၣ်လၢပကသုၤအိၤဖဲတၢ်လဲၣ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပျီပူၤအဆၢကတီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အရ့ၣ်ဒိၣ်တနီၤလၢပကြးသ့ၣ်ညါဒီးဟံးသ့ၣ်ဟံးသးလၢအဂ့ၢ်မ့ၢ်ဒ်လဲၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

- (၁) **တၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ဟံးတဖၣ်**—တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပီးလီလၢနယုထၢအိၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်မ့ၢ် တၢ်လၢအဖိးမံလိာ်အသးဒီးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်ဒီးတၢ်တိာ်ဟံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျီပူၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (surveys) ခိဖျိတၢ်ဆိးကါတၢ်သံက့ၢ်ကတြၢၢ်အံၤဂ့ၢ်ဒီးကြး ဝဲဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤအါဂၤအအိၣ်ဘၣ်ဆၢ, မ့မ့ၢ်တၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်ယိ ထံယုသ့ၣ်ညါက့ၤပုၤကူပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိမိၣ်တခီတမ့ၢ်တၢ်လၢအဂ့ၢ်ဒီးကြးဝဲ ဘၣ်ဝဲထံသိးဒီးတၢ်သမံထံဒီးကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အကျိၤကျဲၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) **တၢ်ဆၢကတီၢ်**—တဘျီတခိၣ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါလၢနမၤအိၤအံၤတၢ်ကဘၣ်မၤဝဲအိၤလၢအ ဆိအချၢ န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်ဒီးတၢ် တိစၢမၤစၢလၢအကဲထီၣ်သးကိာ်ကိာ်လၢလၢ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၤလၢပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လၢကွံာ်, မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခီ ပုၤဟ့ၣ်မၤဘျီကျိၣ်စ့ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်အဲၣ်ဒီး လၢနမၤဝဲက့ၤန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါလၢအဆိအချၢ ဒ်အဝဲသ့ၣ်ဟံးပနီၣ်တၢ်ဆၢက တီၢ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆၢကတီၢ်မ့ၢ်စ့ဘၣ်ဖုးလၢပဂီၢ်တခီ, ပကယုထၢတၢ်ယိထံယု သ့ၣ်ညါပီးလီလၢအကၢကီၣ်ဖိးမံလိာ်သးကတၢ်ဒီးအဒုးပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ်ပုၤအါဒ်အါဂၤသ့ဝဲ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၃) **တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်**—ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးထံၣ်လိာ်သံက့ၢ်သံ ဒီးတၢ်ဒီးပုၤအါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်ဆၢ, တၢ်အိၣ်ယၢလၢအအိၣ်ဒီးပုၤအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်ဒိဘၣ်သလၣ်လၢပတၢ်လဲၣ်တၢ်က့ၤ (တၢ်လီၢ်လၢပကလဲၣ်လီၤမၤတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါ), ပုၤ ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလၢကလဲၣ်လီၤဆူပုၤတတၢ်ဖုစုာ်စုာ်အသိးအကျိၤ, တၢ် ပီးတၢ်လီၤလၢပကဘၣ်သုၤအိၤသ့ၣ်တဖၣ် (အဒိ, ခဲမရၣ်တၢ်ဒိတၢ်ဂီၤဒါ) သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ် န့ၣ်လီၤ.

(၄) ပျက်ပျက်ညီ-တပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီသွင်းတဖန်ဒီးသန့စွဲကီးအသးလာပျက်ထံထု
သွင်းညှိတပ်ဖိအနီဂံင်နီဒီး, တပ်ကတိကျိုင်, တပ်ဆဲးကျိုးဘူးစဲလိာ်သး, ဒီးတပ်ထံထု
သွင်းညှိတပ်မလီလအာဲသွင်းဒီးနီအီသွင်းတဖန်အဖိခိင်န့လီ.

ပျက်ထံထုသွင်းညှိတပ်ကရူကယုထာတပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီသွင်းတဖန်ဒ်တပ်ဆိမိင်ထိုင်ထံထိုင်
စီကွာ်ကွာ်တပ်ဂွာ်အရူဒ်လဲထးသွင်းတဖန်ဝဲအလီခဲန့လီ. ဒ်ပဟ့ၣ်တပ်အဒိအသိး, တပ်သမံထံ
(နီတဂတပ်ထံထိုင်လိာ်သံကွာ်သံဒီး) အံလိင်ဘင်တပ်ဆာကတီအါဒ်န့ဒီးကရူတပ်ထံထိုင်လိာ်တင်
ပိုင်သကိးတပ်တကွာ်န့လီ. ဘင်ဆင်တပ်သမံထံအံမ့တပ်ထံထုသွင်းညှိကျိကျဲအဂ့တခါလဲ
တပ်ဂွာ်လဲအနီဘူသွင်းတဖန်အဂီ, ဒ်ပစံးတပ်အသိးတပ်ထံထုသွင်းညှိဘင်ထွဲဒီးသးတပ်အိုင်ဆူင်
အိုင်ချဲလဲအမဲအသးပဲပျာတဝဲပျာန့လီ. တဘျီတခိင်, လဲတပ်ထံထုသွင်းညှိတပ်တိာ်ကျဲတခါ
အပူတပ်ကဆိးကါဝဲဒ်တပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီအါမဲအပိတပ်ဘျူးတပ်ဖိုင်အိုင်ထိုင်လဲတပ်ပီး
တပ်လီတပ်သူအီတခါဒီးတခါအဖိခိင်သ့ဝဲဒ်န့လီ.

တပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလဲတပ်ကွဲးဟ်ဖျါထိုင်ဒီးထာန့အီဖဲလံာ်နဲကျဲတဘျီအံအပူအိုင်ဒီးအါ
မးန့လီ. တပ်ဂွာ်တပ်ကျိဘင်ထွဲဒီးတပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီလဲအဂ့သွင်းတဖန်တခိဘင်တပ်ကွဲး
ဖျါထိုင်အီဖဲလံာ်ဒီးသန့လဲအအိုင်ဖဲလံာ်နဲကျဲအဆာဒ်လဲခဲကတိပျာန့လီ. လံာ်နဲကျဲတ
ဘျီအံကွဲးဖျါထိုင်တပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီလဲအဘင်တပ်သူအီဖဲတပ်မဲသကိးတပ်ဒီးပျက်ပျက်
ညီသွင်းတဖန်န့လီ. မ့မ့တပ်ထံထုသွင်းညှိကွာ်တပ်မဲလဲဆင်ဖိကီဖိသွင်းတဖန်တခိလိင်
ဘင်တပ်ထံထုသွင်းညှိပေးလီလဲလီဆိဆိ, ဒ်ပစံးတပ်အသိးခဲမရင်ဆဲ (camera traps) သွင်းတ
ဖန်န့လီ.

တပ်လဲလီဆူပျာတဝဲပျာ-တပ်တတပ်ဒီးတပ်ဂွာ်လဲတပ်ကြားဆိမိင်ထံအီသွင်းတဖန်

တချူးဒီးလဲပကသူတပ်ပီးတပ်လီဒ်အံသွင်းတဖန်အဆာကတီဒ်ဘင်န့, အလီအိုင်လဲပကဘင်
လဲလီဒ်ဒီးသွင်းညှိလီကဝီပျာတဝဲဘင်ပးဒီးပတပ်ထံထုသွင်းညှိ, သံကွာ်အာဲသွင်းလဲမ့အအိုင်
ဒီးပပ်ပပ်ပပ်ဂီလဲပတပ်ထံထုသွင်းညှိတခါအံအပူစွဲကီးခါ, ဒီးထူးလီတပ်ဖဲတပ်မဲရဲကျဲ
လဲတပ်ကဒ်လိင်ထိုင်ဖးထိုင်ကွာ်တပ်ထံထုသွင်းညှိအဂီန့လီ. ဒ်လီကဝီပျာထံထုသွင်းညှိ
တပ်တဂဲအသိး, အလီအိုင်လဲနကဘင်ဟ်ကဲတပ်ဆာကတီလဲလီကဝီပျာတဝဲဟ့ၣ်န့ဒီးလီက
ဝီတပ်အိုင်သးခိဖျိတပ်ဆိးကါခိင်တဟ်တပ်ဘျီမိပျာလဲလဲသွင်းတဖန်အံန့လီ.

- ပျာတဝဲအတပ်ဆာကတီမ့ခိင်တဟ်တခါလဲတပ်ဆိလီဟ်လီတပ်ဖဲတပ်မဲအတပ်ရဲကျဲတပ်ကျဲန့
လီ-တပ်လဲပကဘင်မဲလီတပ်အီတခိမ့ဝဲပတပ်ထံထုသွင်းညှိအံအပူတကဲထိုင်တပ်
တံာ်တပ်လဲလီကဝီပျာတဝဲသွင်းတဖန်အဂီတဂ့. အဒိ, လီကဝီပျာတဝဲသွင်းတဖန်အ
တပ်ဖဲတပ်မဲအါဖဲတပ်ကူးဘူကူးဟုအဆာကတီအပိ မ့သ့တခိပးဆဲးတပ်ဆာကတီဒ်အံ
လဲတပ်ကဲလဲလီမဲတပ်ထံထုသွင်းညှိအဂီတကွာ်.

- မှန်ခွါတော်ထဲသီးတူသီး- ကျွေးစားဖူးပင်ယုတ်ပိတ်မှန်ဒီးပိတ်ခွါခံဖုလတ်အတော်ထံဉ်ဒီးအကလုာ် သုဉ်တဖဉ်ဖဲတော်ယိထံယုသုဉ်ညါအပူတကွာ်. ဟ့ဉ်ဂံာ်ဟ့ဉ်ဘါပိတ်မှန်အတော်ပဉ်ယုတ်ပတ်ဂီၢ် ဖဲတော်ယိထံယုသုဉ်ညါပူ. ဘဉ်ဆဉ်အဝဲသုဉ်အမဲာ်မှ်ဆူးဒီးမှ်တအဲဉ်ဒီးပဉ်ယုတ်ဘဉ်တခီ တဘဉ်မာဆူဉ်အဝဲသုဉ်တဂူ.
- ဟံကဲလီၢ်ကဝီပူတတခိဉ်နာ်သုဉ်တဖဉ်- မလီၤတံာ်လလီၢ်ကဝီခိဉ်နာ်သုဉ်တဖဉ်သုဉ်ညါထွဲ နတော်ယိထံယုသုဉ်ညါအတော်ရဲဉ်တော်ကျဲသုဉ်တဖဉ်တကွာ်. လုာ်လတ်ဖဲတော်မကျဲလအ ဂူကတော်တခီမှ်ဝဲတော်ဆဲးကျိးဆဲးကျိးဒီးတော်ဒူးသုဉ်ညါဆိလီၢ်ကဝီခိဉ်နာ်ဘဉ်ထွဲဒီးနတော်ယိ ထံယုသုဉ်ညါအတော်ရဲဉ်တော်ကျဲသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.
- ဟံကဲလီၢ်ကဝီပူဘဉ်မူဘဉ်ဒါသုဉ်တဖဉ်- တချူးဒံးလနကလဲလီၤထာတံာ်ဂ့ၢ်တော်ကျိလတံာ် ယိထံယုသုဉ်ညါအဂီၢ်ဒံးဘဉ်န့ဉ် အလီၢ်အိဉ်လနကြားဒူးသုဉ်ညါဆိလီၢ်ကဝီပူဘဉ်မူ ဘဉ်ဒါသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒူးသုဉ်ညါလီၢ်ကဝီပူဘဉ်မူဘဉ်ဒါလတံာ်ယိထံယုသုဉ်ညါအံၤ ဆိဉ်ထွဲက့ၤလီၢ်ကဝီပူတတသုဉ်တဖဉ်သုလကျဲဒဲလဲဉ်, ဒီးတော်ဟံသးတအိဉ်လတံာ်ကပြု လိာ်သးဒီးအဝဲသုဉ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တံာ်သုဉ်ထီဉ်ဒီးတံာ်ဟံးယာ်ဟံးယာ်တံာ်ရူလိာ်မှ်လိာ်လအ ဂူဒီးလီၢ်ကဝီပူဘဉ်မူဘဉ်ဒါသုဉ်တဖဉ်မှ်ကျဲတဘိလတံာ်အုဉ်ကီၤက့ၤပူယိထံယုသုဉ် ညါတံာ်ဖိသုဉ်တဖဉ်အတော်ပူဖျဲးတံာ်ဒီးတံာ်ဘဉ်တံာ်ဘါအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.
- နာ်ဟံာ်လီၢ်ကဝီတံာ်အိဉ်သး- တချူးဒံးလနကလဲလီၤမလီၤတံာ်ယိထံယုသုဉ်ညါဖဲလီၢ်ကဝီပူ တတပူဒံးဘဉ်အဆာကတီၢ်န့ဉ်, အလီၢ်အိဉ်လနကဘဉ်ဟံသုဉ်ဟံသးဒီးပလီၢ်သးလပူ လီၢ်ကဝီဖိသုဉ်တဖဉ်အတော်ကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့အတီပတီၢ်, အဝဲသုဉ်အကျိဉ်, တံာ်ဘုဉ်တံာ် ဘါ, နီၢ်ခိတံာ်လုာ်အိဉ်သးသမူ, တံာ်စံဉ်စိတဲစိဒီးတကီၢ်ခါတံာ်အိဉ်သးသုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒီဖျိနအဲဉ်ဒီးမနာ်ဟံာ်အါထီဉ်အသးဘဉ်ထွဲဒီးတံာ်မသးလဟီဉ်ခိဉ်ဒီတဘုဉ်ဒဲလီၢ်ကဝီ ပူတတအတော်ထံဉ်အသီးအယိ, တံာ်ယိထံယုသုဉ်ညါအဝဲသုဉ်အဂံာ်ထံးစိပီၢ်မှ်တံာ်လအ ရူဒိဉ်ဒီးအလီၢ်အိဉ်ဝဲသပျာ်ကတံာ်န့ဉ်လီၤ. ဒဲသီးလီၢ်ကဝီပူတတသုဉ်တဖဉ်ကတုာ်ဘဉ်လအ အဝဲသုဉ်တံာ်ထံဉ်တံာ်ဆိကမိဉ်ဒီးအကလုာ်သုဉ်တဖဉ်ပဉ်ယုတ်လတံာ်ယိထံယုသုဉ်ညါပူ အဂီၢ် နကဘဉ်ကျွေးစားမလီၤတံာ်အါန့ဉ်လီၤ.
- တံာ်ဟအုရဲဉ်ကျဲက့ၤတံာ်မှ်လံာ်သုဉ်တဖဉ်- တဘဉ်ဟ့ဉ်တံာ်အာဉ်လီၤတဂူ. တဘျီတခိဉ်, ပူ လအပဉ်ယုတ်လတံာ်ယိထံယုသုဉ်ညါပူသုဉ်တဖဉ်ဆိမိဉ်တယာ်ဝဲလနကဘျီရဲက့ၤအဝဲ သုဉ်တံာ်ဂ့ၢ်ကီဖဲအဟံပျါထီဉ်အတော်ဘဉ်ယိဉ်သုဉ်တဖဉ်ဆူနအိဉ်ဝံၤအလီၢ်ခံန့ဉ်လီၤ. တံာ် အရူဒိဉ်တမံၤလနကြားဒူးသုဉ်ညါအဝဲသုဉ်ဒီ တံာ်ဂ့ၢ်ကီလအဝဲသုဉ်ဟံပျါထီဉ်ဆူနအိဉ် သုဉ်တဖဉ်တမံၤလနဘျီရဲအီၤကန့ၢ်ခဲလတ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တံာ်အံၤမှ်ကျဲတဘိကဟံးယာ်ဟံး ယာ်က့ၤတံာ်နာ်န့ၢ်လိာ်သးလနဒီးပူတတသုဉ်တဖဉ်အဘဉ်စာလကတီၢ်ယံၤအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

- **တၢ်ပူၤဖျးတၢ်ဒီးတၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢ**–အလီၤအိၣ်လၢနကဘၣ်အုၣ်ကီၤမၤလီၤတၢ်လၢနဒီးပုၤလၢပၣ် ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကပူၤဖျးဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ် ဘီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်တလၢဘၣ်တခီ တဘၣ်မၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤတဂ့ၤ. ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ် (ပုၤလၢအပၣ်ယုၣ် လၢတၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါပူၤ) တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအအဲၣ်ဒီးတၢ်ဒီးသမံထံအီၤလၢတၢ်လီၤဖဲ လဲၣ်, နပဟ့ၣ်တၢ်အဒိအသိး, အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးလၢအတံၤသကိး မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢအဂၤ ထံၣ်အီၤဖဲတၢ်သမံထံတၢ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်တခီမၤအကစၢ်ဒၣ်ဝဲယုၣ်ထၢတၢ်လီၤလၢအဘၣ်သး တက့ၢ်.

တၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါသကဲၣ်ပဝးပနီၤလၢအဂ့ၤ

ပုၤတတပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါအခီပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ် ဟံးယၢ်ဟံးယၢ်တၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်လၢအဂ့ၤဒီးလီၤကဝီၤပုၤတတဝဲတၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်မၤကျိၤကျိၤဒီ တကတီၢ်ညါအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်တၢ်ယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါသကဲၣ်ပဝးပနီၤလၢအဂ့ၤ (*research ethics*) တ ခါလၢပကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲအီၤဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးလၢပတၢ်ယိ ထံယုၣ်သ့ၣ်ညါအံၤကဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ရူၤလိာ်မုၢ်လိာ်လၢအဂ့ၤလၢပုၤယိၣ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါ တၢ်ဖိဒီးလီၤကဝီၤပုၤတတသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢ, ဒီးလၢလီၤကဝီၤပုၤတတကဒဲကဒဲသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ် စၢန့ၣ်လီၤ. ပတအဲၣ်ဒီးလၢပတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါအံၤမၤဟးဂီၢ်တၢ်န့ၣ်လိာ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်အ ဘၣ်စၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘူ, ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (*Free, Prior and Informed Consent-FPIC*)–ပုၤထူလံာ်ဖိတၢ်မၤတၢ်ဆၢတံာ်အကျဲလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဖဲအမ့ၢ်တၢ်ဘၣ်သး လၢအသဘူ, ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤမ့ၢ်ထံကီၢ်ဘီမ့ၢ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤအလုၢ်အ လၢလၢအဂ့ၤတခါလၢအဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤဖဲတၢ်မၤတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. “သဘူ” အခီပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤလၢအကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် တဘၣ်မၤဆူၣ်ဒီးဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်သနံးဘၣ်. “ဒုးသ့ၣ်ညါ” ဒီး “ချးဆၢချးကတီၢ်” စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤ လၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ပး ဒီးပုၤယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဒီးတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီသ့ၣ်တဖၣ်တချးလၢအဝဲသ့ၣ်ဆၢ တံာ်လီၤအသးလၢကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. “တၢ်ဘၣ်သး” အ ခီပညီစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ် (မ့တမ့ၢ်) တဟ့ၣ်တၢ်အၢၣ်လီၤလၢအကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤဘၣ်စံးတၢ်သ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲမ့ၢ်တမ့ၢ်တလၢဘၣ်တခီ ဒုးသ့ၣ်ညါက့ၤပုၤယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ သ့ၣ်တဖၣ်လၢအတအဲၣ်ဒီးပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤသ့ၣ်ဒဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢသ့ၣ် တဖၣ်အံၤဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်မၤခိၣ်ခါတနီၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကွီၤသူက့ၤပုၤထူလံာ်ဖိတၢ်မၤတၢ်ဆၢတံာ်အကျဲလၢ

အမှ် “တၢ်ဘၣ်သးလၢအသဘျူ, ချးဆၢချးကတီၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ” သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- (၁) ငးသ့ၣ်ညါလီၢ်ကဝီၤပှၤတၢ်အကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢန မ့ၢ်ခွဲၣ်ပှၤမၤတၢ်ဖိ, ငးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီး တၢ်ထံၣ်လိာ်သးအဂီၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ကတံာ်တံာ်ဆံးအါလဲၣ်
- (၂) ငးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်လၢမ့ၢ်နသ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အမံၤအသၣ်, နီၢ်ခိတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်ဖံး တၢ်မၤ, ငူသဝီမံၤ, ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်သ့တသ့
- (၃) သံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢမ့ၢ်နကွဲးနီၣ်ကွဲးယါ (မ့တမ့ၢ်) မၤနီၣ်အဝဲသ့ၣ်အကလုၢ်သ့တသ့ဖဲတၢ် ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်
- (၄) သံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်သံကွၢ်လၢအနဂီၢ်အိၣ်တအိၣ်တချးလၢတၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ် သကိး မ့တမ့ၢ် ဖဲတၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိးဝံၤအဆၢကတီၢ်
- (၅) ဟ့ၣ်တၢ်ပှၤလၢအကပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢနတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢနတၢ်ဆဲးကျိး နီၣ်ဂံၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကသ့ဆဲးကျိးနၤလၢခံလၢလၢကသ့အဂီၢ်

တၢ်ဟ်ကီၤယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ရူသ့ၣ်- “တၢ်ဟ်ကီၤယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ရူသ့ၣ်” အခီပညိၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဟ်ကီၤ ယၢ်ဒီးတၢ်ဒီးသအယၢ်ပှၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ, လီၤဆိဒ်တၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအနါဘူသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ဖဲပှၤယိထံယုသ့ၣ်ညါ တၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအလံာ်ဟ်ဖျါအဆၢကတီၢ်ကဘၣ်ဟ်သ့ၣ်ဟ်သး လၢတၢ်တဘၣ်ထၢန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အမံၤအသၣ်, တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်, သးန့ၣ်, ငူသဝီ, ဒီးတၢ်ဂီၤတၢ်ဖိၣ် လၢအနီၢ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ထံၣ်လိာ်သးအဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအဝဲသ့ၣ် ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဒီးနၤသ့ၣ်တဖၣ်အတအဲၣ်ဒီးလၢနကငးသ့ၣ်ညါပှၤလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်. ဖဲအဝဲ သ့ၣ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်ရူသ့ၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဟ်ကဲအဝဲ သ့ၣ်အတၢ်သးအိၣ်ဒီးဟ်ကီၤယၢ်အီၤလၢဘၣ်ဘၣ်ဘၢဘၢန့ၣ်လီၤ. တဘၣ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပှၤတၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်နီတဂတဂ့ၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လိာ် (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ထုးကွံာ်သးခွဲးယၢ်-ဖဲနထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒ်လဲၣ် သၢပှၤ, အဝဲသ့ၣ် (ပှၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤ) သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ် အိၣ်လၢကထုးကွံာ်အသးလၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတဘျီညါအံၤအပှၤဖဲတၢ်ငးသ့ၣ်ညါက့ၤပှၤယိထံယု သ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ်ဖျါငးသ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်-ပှၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ကြးလၢ တၢ်ငးသ့ၣ်ညါက့ၤအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပးဒီးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်သးဖဲတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်

ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဝံအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ဒီးန့ၢ် အီၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤဒ်လဲၣ်. အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢကဆဲးကျိးသံကျိာ် က့ၤန့ၤဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထံၣ်တၢ်ဟံးသးလီၤဆီလၢပုၤလၢတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအီၤညီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်–ပုၤလီၢ်ကဝီဖိတနီၤနီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဖိဒံဖိသ့ၣ်, ပုၤမိၢ်အ, ဒီးပုၤလၢအက့ၢ်ကွဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤလၢတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအီၤညီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ်လၢတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ် ညါအပုၤသ့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်, တၢ်ဒိသအလီၤလီၤဆီဆီလၢအဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်အီၤတဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢနက ဘၣ်ဟံးသ့ၣ်ဟံးသးဒီးကတံၢ်ကတီၤန့ၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်လီၢ်ကဝီပုၤပိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဂၤအသိး, တမ့ၢ်ထဲလၢနကဘၣ်ဟံးကဲပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟံး ဂီၢ်လၢတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်မိၤဘၣ်, အခိၣ်တလိၣ်အလီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢနကဘၣ်ဟံးကဲ ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအက့ၢ်ဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီပုၤတတၢ်ခိၣ်န့ၢ်ဒီးပုၤဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အမ့ၢ်တပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ်လၢတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါအပုၤလီၤလီၤဒ်လဲၣ်ဘၣ်ဆၣ်. အ လီၢ်အိၣ်လၢနကြးဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ်လၢနတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်တီသးလီၤ အပုၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲနတၢ်ပိၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီခိၣ်န့ၢ်ဒီးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢက တီၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဘၣ်ဒိသအက့ၤပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟံးဂီၢ်ဖဲတၢ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တ ဖၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်အိၣ်သးခဲလၢၢ်အဖီခိၣ်, ထီၣ်ဘိန့ၣ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤလီၢ်ကဝီပုၤပိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူဒါ လၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်အီၤဖဲ လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆၢဒိၣ် (၇) အပူၤတက့ၢ်. နမူနဒါခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ် ပိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးမၤနၢ်ပၢ်အါထီၣ်သးလၢလီၢ်ကဝီပုၤတတၢ်, ဒီးတမ့ၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤဝံတၢ်ပိထံ ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်.

အဆင့် (၄) ပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိ (Survey)

ပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိစံးတံးန့ၣ်မ့ၢ်တံးမနုၤလဲၣ်.

ပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိမ့ၢ်တံးယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲတကလုာ် လာအအိၣ်ဒီးတံးသံကွၢ်ကတြၢ်လၢပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတံးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကသံကွၢ်ပုၤလၢပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တံးသံကွၢ်ကတြၢ်လၢတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်အံၤတကလုာ်ညီ န့ၢ်ပုၤပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတံးယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတံးခွဲးတံးယာ် လၢကယုထာတ်စံးဆၢဖၣ်ကိၣ်ဖိစ့ၤဖျၢၣ်လၢပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတံးဖိက တံးကတီၢ်ဟံအံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံးသံကွၢ်ဒ်အံၤတကလုာ်အံၤဘၣ် တံးသ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ်တံးသံကွၢ်ကျိယာ် (closed-ended) ဒီးမ့ၢ်တံးသံ ကွၢ်တကလုာ်လၢ တံးကဘၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တံးစံးဆၢဒ်တံးသံကွၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ် အသိးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တံးယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်အံၤတကလုာ်ပၣ်ယုာ်ဒီးတံးသံကွၢ်တနီၤလၢအဟ့ၣ် တံးခွဲးတံးယာ်လၢပုၤပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ထီၣ်တံးစံးဆၢ ဒ်အဝဲသ့ၣ်တံးထံၣ်အိၣ်ဝဲအသိးသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဒီးဘၣ်တံးသ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ်တံးသံကွၢ်အိးထီၣ် သး (open-ended) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိလၢအအိၣ်ဒီးတံးသံကွၢ်ကတြၢ်အံၤမ့ၢ်တံးယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲပီး လီတခါတံးလီထာတ်ဂုတ်ကျိလၢပုၤအါဂၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတံးအသိး, တံးလီထံ ယိထံယုသ့ၣ်ညါဒီးထာတ်ဂုတ်ကျိလၢပုၤလၢအကထိ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအကလးသ့ၣ်တဖၣ် အအိၣ်ချ့ဒီးညီဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တံးစံးဆၢလၢတံးဒီးန့ၢ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တံးထီၣ်သတြီက့ၤအံၤညီဒိၣ်တ က့ၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, တံးယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲဒ်အံၤတကလုာ်အံၤအတံးဂံၢ်စၢ်တခီ တဟ့ၣ်တံးခွဲး တံးယာ်လၢပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကသူတံးဆၢကတီၢ်လၢလၢလီၢ်လီၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတ ဝါလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါအပူၤ (မ့တမ့ၢ်) တံးသံကွၢ်တံးသံကွၢ်လၢအဘံၣ်ဆး ကျးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲဒ်အံၤတကလုာ်အံၤအဖိခိၣ်, လၢ ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ပုၤပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးအံၤမ့ၢ်တံးလၢအရူၤဒိၣ်န့ၣ် ဒီးတံးဒီးန့ၢ်တံးဂုတ်ကျိလီၤတံးလီၤဆဲးဒီးပုၤလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အတံးထံၣ်ဒီးတံးစံး ဆၢတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိအံၤဘၣ်တံးသူအံၤဖဲဂီၢ်ဂီၢ်အူတံးမၤသးလၢအလိၣ် ဘၣ်တံးဂုတ်ကျိလၢအဆိအချ့ ဖဲတံးဆၢကတီၢ်ဖုၣ်ကိၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

တံးယိထံယုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ကတၢၣ်ပိၣ်ဒီးကွဲးရဲၣ်လီၤတံးသံကွၢ်ကတြၢ်လၢပျို့ပုတ်လီထာတ်ဂုတ်ကျိ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်, နကဘၣ်ဆၢတံးသကိးလၢမတၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢအကပၣ်ယုာ် လၢသူတံးယိထံယုသ့ၣ်ညါအပူၤလဲၣ်. ဒ်ပစံးတံးအသိး, မ့ၢ်ပုၤကိးဂၤဒဲးလၢသူထံၣ်ဒီးဘၣ်သကံၢ်အံၤ

သွန်တဖန်ကပပ်ယုာ်လၢသုတၢ်ပိထံယုသ့ညါအပူၤဒါ၊ မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခီ ဟံၣ်တဖျၢၣ်ပှၤတဂၤလီၤ ဒါ၊ မ့ၢ်ဟံၣ်ခိၣ်ကိးဒုၣ်ဒဲးလၢသဝီတဖျၢၣ်အပူၤကပပ်ယုာ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢသုတၢ်ပိထံယုသ့ညါအပူၤဒါ(မ့ တမ့ၢ်) ဘၣ်တခီတနီၤလီၤဒါ၊ မ့ၢ်ပိာ်မုၢ်, ပိာ်ခွါ မ့တမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ခံဖုလၢာ်ကပပ်ယုာ်ဒါ၊ တဘျီတခီၣ် တၢ်ပိထံယုသ့ညါကျိၤကျဲၤအံၤတကလုာ်အံၤ တၢ်စဲကျဲး (print) ထုးထီၣ်တၢ်သံကွၢ်ကတြၢၢ်ဒီး မၤပှၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖန်ကွဲးလီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်စံးဆၢဖဲတၢ်သံကွၢ်လံာ်က့အပူၤန့ၣ်လီၤ၊ ဒ်ညါန့ၣ်ပျီပှၤ တၢ်လဲၤခိဖျိဒီးတၢ်မၤသးအိၣ်ဝဲအသိး, ပှၤပိထံယုသ့ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖန်ကွဲးလီၤတၢ်စံးဆၢလၢအ နီၢ်ကစၢ်ဒုၣ်ဝဲအသံကွၢ်ပှၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖန်ဝဲအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ၊ တၢ်အရ့ဒိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပိ ထံယုသ့ညါကျိၤကျဲၤအံၤတကလုာ်တခီ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘၣ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်ခဲလၢာ်လၢအအိၣ်ဖဲတၢ် သံကွၢ်ကတြၢၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖန်န့ၣ်လီၤ၊

တၢ်အဒိ, တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုဖဲအံၤတုထံၣ်ဒဲကဝီ

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဂံၢ်ထံးစိပီ

နမၤစၢၤခွဲၣ်တၢ်ကရၢကရိဘၣ်ပးဒီးတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ် တီာ်ကျဲၤဖဲအံၤတုထံၣ်ဟီၣ်ကဝီန့ၣ်လီၤ၊ ခွဲၣ်အဲၣ်ဒီးမၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ် တီာ်ကျဲၤအံၤ အသုတမ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးတၢ်တံာ်တၢ်လၢလီၤကဝီတၢ်လုာ် အိၣ်သးသမုအဂီၢ်တဂ့ၢ်အပိ, ပျီပှၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ပးဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ် (socio-economic survey) အံၤဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤလၢတၢ်ကသ့ၣ်ဟံၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်လီၤကဝီပှၤ တဝါတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမုဖဲအံၤတုထံၣ်ဟီၣ်ကဝီန့ၣ်လီၤ၊ ခိဖျိလၢတၢ်ဆိးကါဒီးတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖး ထီၣ်က့တၢ်ပိထံယုသ့ညါကျိၤကျဲၤအံၤတကလုာ်အဖီခိၣ်, ပှၤမၤဘျၢၣ်ကျိၣ်စ့ကရၢလၢတၢ်ရဲၣ်သဲ ကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တီာ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖန်အဲၣ်ဒီးဆိၣ်ထွဲၤစၢၤန့ၣ်ခိဖျိအတၢ်န့ၣ်ဝဲဒုၣ်ခွဲၣ်တၢ်သုးဘူးယီၤ သးတၢ်မၤကျိၤကျဲၤလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤန့ၣ်ဆၢၣ်အံၤ ကမၤစၢၤက့တၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးလီၤကဝီပှၤ တဝါခံခါလၢာ်အပိန့ၣ်လီၤ၊ လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖီခိၣ်, ပှၤပိထံယုသ့ညါတၢ်ကရၢကလီၤထံၣ်လိာ် သံကွၢ်သံဒီးဒီးလီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပှၤနီၣ်ဂံၢ်ခဲလၢာ်အဂၤ (၁၀၀၀) န့ၣ်လီၤ၊ ဖဲပျီပှၤတၢ်လီၤထၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ပိထံၣ်သ့ၣ်ညါအဆၢကတီၢ်, တၢ်သံကွၢ်ခဲလၢာ်ကအိၣ်ဝဲဒုၣ် (၃၀) ဖျၢၣ်, ဘၣ် ဆၢၣ်ဒ်တၢ်အဒိတခါအသိး, ပကွဲးဖျါထီၣ်ဒုၣ်ထဲတၢ်သံကွၢ် (၃) ဖျၢၣ်ခိးန့ၣ်လီၤ၊

တၢ်သံကွၢ်ကတြၢၢ်အဒိ

(၁) မ့ၢ်နဟံၣ်ဖိပိအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒါ
 (   ) အိၣ်   (   ) တအိၣ်ဘၣ်
 မ့ၢ်အိၣ်တခီ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖန်နသ့အီၤဒ်လဲာ်
 လၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဂီၢ်

- လာတၢ်မအိၣ်စံာ်အဂီၢ်
- လာတၢ်ဖဲးအိၣ်ခူးအဂီၢ်
- သူအီၤလာတၢ်အဂၤ, နမ့ၢ်သူအီၤလာတၢ်အဂၤတခီဝံသးစူကွဲးဖျါထီၣ်တက့ၢ်.....

(၂) နဟံၣ်ဖိယီဖိဖူထီၣ်လဲၤယုအိၣ်ယာ်အိၣ်တၢ်လာပျၢ်ပုၤဆဲးယံာ်တဘျီလဲၣ်

- ကိးနံၤဒဲး
- တနွံအတီၢ်ပုၤသဘျီလွံာ်ဘျီ
- တနွံတဘျီ
- တလါအတီၢ်ပုၤသဘျီလွံာ်ဘျီ
- ဖးယံာ်မးတဘျီ

(၃) တၢ်မကျဲသနူ (ဖိလံစံာ်) မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘျာသဲးစးလၢအဒိသအက့ၤသ့ၣ်ပျၢ်ဖဲနဟီၣ်ကဝီၤလၢနသ့ၣ်ညါထွဲအိၣ်စ့ၢ်ကိးခါ

- အိၣ်, မ့ၢ်အိၣ်တခီကွဲးဖျါထီၣ်လၢအဂ့ၢ်လီၤတံာ်လီၤဆဲးတက့ၢ်
- တအိၣ်ဘၣ်

မ့ၢ်အိၣ်တခီ, မ့ၢ်တၢ်မကျဲသနူ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဘျာသဲးစးအံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုးဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤစ့ၢ်ကိးခါ

- တၢ်မဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်ထီၣ်
- တၢ်မဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်တဘျီတခီၣ်
- တၢ်တမဖျါထီၣ်အမိၢ်လံၤမိၢ်ပျၢ်နီတဘျီဘၣ်

ပျီပုၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်သံကွၢ်အကလုာ်

တၢ်သံကွၢ်အဒိလၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤပျီပုၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်သံကွၢ်ကတြျၢ်အကလုာ်လီၤဆီသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤမတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါသ့ၣ်တဖၣ်ညီန့ၢ်သံကွၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

- တၢ်သံကွၢ်နီၣ်ဂံၢ် (၁) ဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်လာပုၤပၣ်ယုာ်ဟံၣ်ဂီၢ်လာတၢ်ယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်မအီၤ
- တၢ်သံကွၢ်နီၣ်ဂံၢ် (၂) ဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ဆၢကတီၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်လာလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢမၤညီန့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်

- တာ်သံကွာ်နီၣ်ဂံၢ် (၃) ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤပုၤပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတာ်ယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အတာ်ထံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

ခိဖျါတာ်သံကွာ်သံဒီးပုၤအါဂၤလၢတာ်သံကွာ်တမံၤယီၤဒီးတာ်ယုၣ်ထာ်စံးဆါလၢအလီၤကၢ်လိာ်သးအဖီခိၣ်, ပုၤယိထံၣ်ယုၣ်ညါတာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤအမ့ၢ်အတီၢ်ဘၣ်ယးဒီးပုၤလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, လၢတာ်ယိထံၣ်ယုၣ်ညါအလံာ်ဟ်ဖျါအပူၤ ပကွဲးဖျါထီၣ်သ့ၣ်လၢ “ဟံၣ်ခိၣ် (၉၅) မျးကယာ်လဲၤယုၣ်အိၣ်ယာ်အိၣ်တာ်လၢပုၤပူၤတနံၣ်သၢဘျီတုၤလွံာ်ဘျီန့ၣ်လီၤ”. တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤလၢတာ်ဒီးန့ၢ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, ပဟ်ဖျါထီၣ်တာ်အုၣ်သးသ့ၣ်လၢ အလီၢ်အိၣ်သပျံာ်ကတာ်လၢတာ်ကဘၣ်ဒိသဒီးရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤအဆါကတီၢ် ပယုၣ်ညါတာ်ကီၢ်ခဲလၢအမၤအသးဖဲဟီၣ်ကဝီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အဒိ, တာ်ယိထံၣ်ယုၣ်ညါအစၢကဟ်ဖျါထီၣ်ဒဲဒ်လၢ “ဟံၣ်ခိၣ် (၃၀) မျးကယာ်တသ့ၣ်ညါတာ်ဘျာဲသဲစးဘၣ်ထွဲဒီးတာ်ဒိသဒီးသ့ၣ်ပုၤနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ”. မ့ၢ်ဟံၣ်ခိၣ်လၢအသ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးတာ်ဘျာဲသဲစးဒ်အံၤသ့ၣ်အသိးအကျါ “(၂၀) မျးကယာ်တခိဟ်ဖျါထီၣ်လဲၤလၢတာ်မၤကျဲၤသန့(ဖိလံာ်) ဒီးတာ်ဘျာဲသဲစးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တာ်တဖီၣ်ပံးမၤဆူၣ်ထီၣ်ဒီးမၤဖျါထီၣ်အမိၢ်လံာ်ပုၤနီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.”

တာ်ဂ့ၢ်တြီပနီၣ်ဘၣ်ယးဒီးပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤ

တာ်အဒိအတဲာ်ဒ်အံၤဒုးသ့ၣ်ညါပုၤဘၣ်ယးဒီးပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤတာ်သံကွာ်တာ်ဂ့ၢ်တြီပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤအစၢမ့ၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆိကမိၣ်လၢတာ်မၤကျဲၤသန့ဒီးတာ်ဘျာဲသဲစးသ့ၣ်တဖၣ်တာ်မ့ၢ်ဟံးထီၣ်ဖီၣ်ထီၣ်ဒီးဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်အီၤဘၣ်ဆၣ်လီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်အတာ်ထံၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်တခိပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤအစၢတဟ်ဖျါထီၣ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတာ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိ, ပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤလၢအဆိးကါဒဲဒ်တာ်သံကွာ်ကတြျီဒ်အံၤတကလုာ်အံၤတမ့ၢ်တာ်လၢအကသ့ၣ်ညါဒီးန့ၢ်ဟ်တာ်သံကွာ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီး “ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်” သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤလီၤတံာ်လီၤဆဲးဘၣ်ထွဲဒီးတာ်သံကွာ် “ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်” ဒ်အံၤတကလုာ်တခိဘၣ်တာ်ကွဲးဖျါထီၣ်အီၤဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆါဒိၣ် (၅) လၢအမ့ၢ်တာ်သမံထံ ဒီးလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆါဒိၣ် (၆) လၢအမ့ၢ်ကရူၢ်တာ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတာ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.

ပျီပူၤတာ်လီၤထာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤ (Survey) လၢအဂုၤစံးတာ်န့ၣ်မ့ၢ်တာ်မနုၤလဲၣ်

ဒ်ပုၤယိထံၣ်ယုၣ်ညါတာ်ဖိတဂၤအသိး, အရူၤဒိၣ်လၢနကဘၣ်ကျဲးစးသံကွာ်တာ်သံကွာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဖဲတာ်သံကွာ်ကတြျီပူၤလဲၣ်လၢန့ၣ်လီၤ. လၢတာ်သံကွာ်တဖျါအဖီခိၣ် ပမ့ၢ်ဒီးန့ၢ်တာ်စံးဆါဒီးအါတခိမ့ၢ်တာ်လၢအဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဒဲဒ်တာ်ယိထံၣ်ယုၣ်ညါတာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျိၤထာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တာ်လၢတာ်န့ၣ်အီၤသ့ၣ်ဂုၤဂုၤန့ၣ်လီၤ.

ပတ်ဆာကတီဒီးတံအိန်ယာတအိန်ဒီးပုလုလုပုလုပုလုပုကဘဉ်ထံဉ်လိဉ်သံကွာ်သံဒီးဟံဉ်ခိဉ် ကိးဇုဉ်ဒီးဖဲအံတူထဉ်ဒဲကဝီဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ်, ပလီထာတံဂုာ်တံကျိမုာ်နုာ်ဟံဉ်ခိဉ်အဇုဉ်တဆံဖဲ အံတူထဉ်ဒဲကဝီပုဘဉ်ထွဲဒီးအဲသ့ဉ်တံမအိဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်မုာ်နုာ်တခီ (ကွာ်လုတံသံကွာ်နိဉ် ဂံာ် ၁ အဒိလုထးအသိး), ပုလုအဖးဘဉ်ပတ်ယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါအလံာ်ပဖျါကအိဉ်ဒီးတံသးဒုဒိ လုမုာ်တံဂုာ်တံကျိသ့ဉ်တဖဉ်ကျါဘာဒီးခိဉ်ဆာကတီမအိဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ကပံာ်ဖဲအံတူထဉ်ဒဲကဝီဒိ တဖျါကသ့ဉ်ကိးဒါန့ဉ်လီ. ပမုာ်သံကွာ်တံသံကွာ်တဖျါပီလုဟံဉ်ခိဉ်အဖျါတကထိ (၁,၀၀၀) ဖဲအံတူထဉ်တခီ, တံယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါတံဂုာ်ထာဖျိဉ်လုပဒီးနုာ်အံသ့ဉ်တဖဉ်ကကျါဘာဒီးခိဉ်ဆာ ကတီအိဉ်သးဒိတခါဖဲအံတူထဉ်သ့ဉ်ဒဲန့ဉ်လီ.

တဘျီတခိဉ်ပုလုအပဉ်ယုဉ်လုတံယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါပုသ့ဉ်တဖဉ်အဲဉ်ဒီးဒုးသ့ဉ်ညါနုာ်တံဂုာ်တံ ကျိလုအတပဉ်ယုဉ်ဖဲနတံသံကွာ်ပုကအိဉ်စ့ကိးန့ဉ်လီ. တံဂုာ်တံကျိလုအဂုာ်အဂုာ်အံသ့ဉ် တဖဉ်နထာနုာ်အံဖဲတံယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါအစုပုမုာ်တသ့ဘဉ်ဆဉ် အလီအိဉ်လုနကဘဉ်ကွဲးနိဉ် ကွဲးယါအံဖဲနသံကွာ်တံအဆာကတီန့ဉ်လီ. တံဒ်အံမုာ်တံလုအပဉ်ဖျါထီဉ်ကုလီကဝီပုတ ဝါသ့ဉ်တဖဉ်အတံဘဉ်ကိာ်ဘဉ်ဂီဒီးတံဘဉ်ယိဉ်ဘဉ်ဘီခိဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ. တံဂုာ်တံ ကျိလုအနါဘုလုတံဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီဒီးပုဒ်အံသ့ဉ်တဖဉ်အဖိခိဉ် ပယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါအါထီဉ်လု အဂုာ်ဆုညါသ့ဉ်ဒဲန့ဉ်လီ.

နကဘဉ်ကတံကတီနသးလုပျီပုတံလီထာတံဂုာ်တံကျိအဂီဒ်လဲဉ်

- ကတံကတီပုပုတံလီထာတံဂုာ်တံကျိတံသံကွာ်ကတြုကွဲးဒိ (*copies*) သ့ဉ်တဖဉ်လုလု လီလီ-ဖဲနလဲလီမတံယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါလုပျီပုအဆာကတီ, လဲစိဉ်ယုဉ်တံသံကွာ် ကတြုကွဲးဒိလုလုလီလီလုပုလုအကပဉ်ယုဉ်လုတံယိထံဉ်ယုသ့ဉ်ညါပုသ့ဉ်တဖဉ် အဂီတက့. တံအိဉ်သးဒ်အမုာ်တံဟးဂုာ်ဟးဂီဒီးတံလီမုးလီမံသ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်ထီဉ်အ သးသ့အယိ, တံကတံကတီပတ်တံသံကွာ်ကတြုအဘျဉ်အဖဲဉ်သ့ဉ်တဖဉ်မုာ်တံလုအ ဂုကတံန့ဉ်လီ.
- လဲစိဉ်ယုဉ်လံာ်ကွဲးနိဉ်တံဒီးစါဘီသ့ဉ်တဖဉ်-အိဉ်ကတံကတီစါဘီလုလုလီလီလုတံ ကစံးဆာတံသံကွာ်သ့ဉ်တဖဉ်အဂီတက့. လံာ်တံကွဲးနိဉ်အံကမုာ်နုာ်လုလုလုတံကွဲးနိဉ် ကွဲးယါကတံဂုာ်တံကျိလုလီကဝီပုတဝါဟ့ဉ်ခိဟ့ဉ်နီဒီးဒုးသ့ဉ်ညါနုာ်သ့ဉ်တဖဉ်အ ဂီန့ဉ်လီ.
- မတံဆာတံလုတံကလဲလီမပုပုတံလီထာတံဂုာ်တံကျိဒီးတံဆာကတီသ့ဉ်တဖဉ်- နကြးလဲလီမပုပုတံလီထာတံဂုာ်တံကျိဖဲတံလီတံကျိလုလီကဝီပုတဝါသ့ဉ်တ ဖဉ်တူလိဉ်နုာ်လုတံသ့ဉ်မုာ်သးမုာ်အပုန့ဉ်လီ. ပျီပုတံလီထာတံဂုာ်တံကျိမုာ်တံလု

အနာဘူတခီ, အလီအိန်လနကြားမအီဖဲတလီတကျလအအိန်တဒ်တအသး, န ပစံးတအသိးတမ့ကမျာ်တအိန်သကိးဒီးတခါထီဉ်ခါလီအလီအကျသ့တဖဉ်ဘဉ် န့ဉ်လီ.

တဂ်ဂျာ်တံာ်-ပျီပူတလီထာ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါခီဖျိတဆိးကါတံာ်သံကွာ်ကတြျါညီနုာ်မ့ဉ်ခါ အဆိကတံာ်တခါန့ဉ်လီ

ပျီပူတလီထာ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါလတဆိးကါတံာ်သံကွာ်ကတြျါအံးမစာပုလတလီထာ်ဖျိဉ်တဂ် တဂ်ကျါလပုနီဉ်ဂံာ်နီဉ်ဒူးလအအါသ့တဖဉ်အဖီခိဉ်န့ဉ်လီ. တမ့ထီဉ်သတြျါအီဒီးကရုာ်တ ထံဉ်လိဉ်တဂ်ပိဉ်သကိးတဒီးတသမံထံတခီ, ပျီပူတလီထာ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါအံးမ့ဉ်တလအညီဝဲ လပုယိထံယုသ့ညါတဖိသ့တဖဉ်အဂီၢ်မ့ဉ်လအဝဲသ့ဘဉ်လူပိာ်မထွဲတစံးဆာလအအိန် ကွဲးဟ်လီအသးဖဲတံာ်သံကွာ်ကတြျါပူအယိန့ဉ်လီ. ဘဉ်ဆဉ်, တလပကြားသ့ညါတခီတ ယိထံယုသ့ညါပီးလီဒ်အံးတကလုာ်အံးတဟ့ဉ်ပုတဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါလီတံာ်လီဆဲးဘဉ်အမဲဉ်ညါ တ ဟ့ဉ်တခွဲးတယာ်လလီကဝီပုတဝါသ့တဖဉ်ကဟ်ဖျါထီဉ်အတံာ်ထံဉ်ဒီးတစံးဆာလအနီၢ်က စာ်ဒဉ်ဝဲဘဉ်န့ဉ်လီ. လတဂ်ဂျာ်ဒ်အံးအယိ, ပျီပူတလီထာ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါ (survey) အံးဘဉ်တ သူအီလတယိထံယုသ့ညါဒီးလီထာ်က့ဉ်တယဉ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါလတဂ်ဂျာ်တခါခါအဖီခိဉ်န့ဉ် လီ. တုာ်မ့ဉ်တယဉ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါသ့တဖဉ်မ့ဉ်အိဉ်ဒီးပုလံန့ဉ်, ပျီပူတလီထာ်တဂ်ဂျာ်တဂ်ကျါ အစာ်ဒ်အံးသ့တဖဉ်ပသူအီဖဲတံာ်ဆီလီဟ်လီတံာ်ရဲဉ်တကျါလတဂ်ကမအါထီဉ်တယိထံယု သ့ညါဆုညါအဂီၢ်သ့ဝဲဒဉ်န့ဉ်လီ.

အဆာဒိဉ် (၅) တာ်သမံထံ

တာ်သမံထံစံးတာ်န့ဉ်မ့ာ်တာ်မနုာ်လဲဉ်

တာ်သမံထံစံးန့ဉ်မ့ာ်ဝဲတာ်တာ်ပီဉ်ထဲသကိးတာ်လာပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိဒီးပုာ်လာအပဉ်ယုာ်လာ တာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါပုာ်သ့ဉ်တဖဉ်အဘာဉ်စာဘာဉ်ပးဒီးတာ်ဂ့ာ်တာ်ကျိလာပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ် ဖိအဲဉ်ဒီးသ့ဉ်ညါအါထီဉ်လာအဂ့ာ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီာ်. နဲညီန့ဉ်တာ်မကျဲအိဉ်ဝဲအသိး. ပုာ်ယိထံယု သ့ဉ်ညါတာ်ဖိသံကွာ်တာ်ဒီးပုာ်လာအပဉ်ယုာ်ဟံဂီာ်လာတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါပုာ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တာ်စံးဆာတာ် သံကွာ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီာ်. တာ်စံးဆာလာတာ်ဟ့ဉ်ထီဉ်အါသ့ဉ်တဖဉ်ပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိမနီဉ် မယါအါခီဖျိတာ်ဆိးကါဝဲဒဉ်တာ်ဖိဉ်တာ်ကလုာ် (မ့တမ့ာ်) ကွဲးနီဉ်ကွဲးယါအါန့ဉ်လီာ်.

တချုးဒီးလာတာ်သမံထံတာ်အဆာကတီာ်ဒီးဘဉ်န့ဉ်, ပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါကရူာ်သ့ဉ်တဖဉ်ကတဲာ်က တါဟံတာ်သံကွာ်ရဲဉ်လီာ်သ့ဉ်တဖဉ်လာတာ်ကသူအါလာတာ်သံကွာ်သံဒီးတာ်အဂီာ် (မ့တမ့ာ်) ကတဲာ် ကတီာ်အါဒ်တာ်သမံထံတာ်နဲဉ်ကျဲတခါအသိးန့ဉ်လီာ်. တာ်သမံထံတာ်နဲဉ်ကျဲအံးဒီးသန့ထီဉ်အ သးလာတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါအတာ်ပညိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အဖိခိဉ်န့ဉ်လီာ်. ခီဖျိတာ်သမံထံအံးအိဉ်ဝဲဒဉ် (၂) ကလုာ်အယိအလီာ်အိဉ်လါနကဘဉ်ဆာတဲာ်တာ်သမံထံဒ်လဲဉ်တကလုာ်လါနအဲဉ်ဒီးဆိးကါ အါလဲဉ်န့ဉ်လီာ်. တာ်သမံထံ (၂) ကလုာ်မ့ာ်ဒ်လါအံးအသိးန့ဉ်လီာ်.

- **က့ာ်ဂါဆီလီာ်ဟံလာပုာ်လာတာ်သမံထံ (structured interviews)**–မ့ာ်တာ်သမံထံတကလုာ်လာ တာ်ဆီလီာ်ဟံလာပုာ်လာအက့ာ်အဂီာ်လာပုာ်လာတာ်ကဘဉ်လုာ်ပိာ်မထွဲတာ်သမံထံတာ်နဲဉ်ကျဲလီာ် တံာ်လီာ်ဆဲးန့ဉ်လီာ်. ပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်ကဘဉ်သံကွာ်ဒဉ်ထဲတာ်နဲဉ်ကျဲ (တာ်သံကွာ်လာတာ်ဆီလီာ်ဟံလာပုာ်လာအက့ာ်အဂီာ်) အိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီာ်. အဝဲသ့ဉ်သံကွာ်တာ် သံကွာ်လာတာ်ချာသ့ဉ်တဖဉ်တသ့ဘဉ်. ဒီးအလီာ်အိဉ်စ့ာ်ကိးလာအဝဲသ့ဉ်ကဘဉ်မထွဲတာ် သံကွာ်ဒ်တာ်ရဲဉ်လီာ်အါသ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီာ်. အဝဲသ့ဉ်သံကွာ်တာ်သံကွာ်တခါယီ (တဖျာဉ်ယီ) လာပုာ်လာအပယုာ်ဟံဂီာ်လာတာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါပုာ်သ့ဉ်တဖဉ်ကိးဂးဒီးန့ဉ် လီာ်. လာတာ်ဂ့ာ်ဒ်အံးအယိ, က့ာ်ဂါဆီလီာ်ဟံလာတာ်သမံထံအံးလီာ်ကံးဒ်သိးဒီးပျီပုာ်လာလီာ်ထာ တာ်ဂ့ာ်တာ်ကျိ (survey) အသိးဘဉ်ဆဉ်, တာ်လီာ်ဆီလာတာ်သမံထံဒ်အံးတကလုာ်တခီ မ့ာ်ဝဲအဟ့ဉ်တာ်ခွဲးတာ်ယာ်လာပုာ်လီာ်ကဝီဖိသ့ဉ်တဖဉ်ကသုဟံဖျါထီအတာ်ထံဉ်ခီဖျိတာ် သံကွာ်အိးထီဉ် (open-ended questions) အိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီာ်.
- **က့ာ်ဂါဆီလီာ်ဟံတတ်တာ်သမံထံ (semi-structured interviews)**–မ့ာ်တာ်သမံထံတက လုာ်လာတာ်ဆီလီာ်ဟံလာပုာ်လာအက့ာ်အဂီာ်တလာပုာ်ဒီးပံးယီဉ်ဒီဉ်ဘဉ်ဆဉ် အလီာ်အိဉ်လာတာ် ကဘဉ်လုာ်ပိာ်မထွဲတာ်သမံထံတာ်နဲဉ်ကျဲစ့ာ်ကိးန့ဉ်လီာ်. လီာ်ကဝီပုာ်ယိထံယုသ့ဉ်ညါတာ်ဖိ မပုာ်အါထီဉ်တာ်သံကွာ်ဒ်တာ်ဂ့ာ်တာ်ကျိလာအဝဲသ့ဉ်အဲဉ်ဒီးသ့ဉ်ညါအါထီဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အိဉ် ဝဲအသိးမ့ာ်ဂုာ်, မ့တမ့ာ် သံကွာ်တာ်ဒ်အတအိဉ်ကွဲးဟံလီာ်အသးဖဲတာ်သံကွာ်နီဉ်ဂံာ်ရဲဉ်သ့ဉ်

တဖန်အပူသုတ်နှင့်နွဲ့လီ၊ ကွန်ဂါဆီလီဟ်တတ်တံသမံထံဒ်အံတကလုာ်အံမေစာပု
ယိထံယုသုညါတံဖိသုတဖန်လကနာ်ဟ်အါထီၣ်တံအိၣ်သးဒီးတံဂွာ်တံဝီတမံမံတု
လီတီလီ၊ ဘၣ်ဆၣ်လတံဆိးကါဒီးဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ကွာ်တံသမံထံဒ်အံတကလုာ်
တခီလိၣ်ဘၣ်အါထီၣ်တံသိၣ်လိဒီးတံလဲခိဖျိသုတဖန်နွဲ့လီ၊ ဒ်ပစံးတံအသိး၊ ပု
ယိထံယုသုညါတံဖိသုတဖန်အဲသုၣ်မ့တလူပိာ်မထွဲတံသမံထံတံန့ၣ်ကျဲးပံးယီၣ်
ဒီၣ်လတံဆီလီဟ်လီအီၤဘၣ်ဆၣ်အလီၤအိၣ်လကဘၣ်မဝံတံသံကွာ်သုတဖန်ခဲ
လၢန့ၣ်လီ၊

တံအဒိ၊ တံဒုၣ်တံထုဘၣ်ထွဲဒီးကီၢ်

တံဂွာ်တံကျိကံထံးစိပီၢ်

နလဲလီမတံပိထံယုသုညါဘၣ်ထွဲဒီးတံဒုၣ်တံထုဘၣ်တဘျဲဘျဲအပူန့ၣ်လီ၊ တံပိထံ
ယုသုညါတခါအံအတံပညိၣ်တခါမ့ၣ်ဝဲတံကမနာ်ဟ်အါထီၣ်သးလကကီၢ်တံဒုၣ်တံထုလတံ
စိာ်မုစိာ်ဂဲၤတံအီၤသုတဖန်န့ၣ်လီ၊ လတံဂွာ်ဒ်အံအဖိခိၣ်၊ ခုစါဆိၣ်ထွဲမေစာလီၢ်ကဝီပုတတ
လကသုဟံးယာ်ပာ်အဲသုၣ်တံဘၣ်ထွဲဒီးတံဘျးစဲလိာ်အသးဒီးအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တံလီၢ်တံ
ကျဲးလီၢ်ကဝီပုတတအတံမိၣ်န့ၣ်သးလိအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီ၊ လီၢ်ကဝီပုပိထံယုသုညါတံက
ရှုဖိသုတဖန်တံနီၤလီၤအဲသုၣ်မုဒါလကဘၣ်လဲလီမတံပိထံယုသုညါဖဲဒုသဝီသုတဖန်
အပူန့ၣ်လီ၊ ဖဲဒုသဝီတဖျါစုာ်စုာ်အပူ၊ နကဘၣ်သမံထံဒုဖိသဝီဖိအဂ (၁၀) ဘၣ်ယးဒီးအဲ
သုၣ်တံဒုၣ်တံထုလဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဖိခိၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီ၊

တံသမံထံတံန့ၣ်ကျဲးအဒိ

- (၁) နီၢ်တဂပုတံဒုၣ်တံထုလတံမထွဲတံအီၤသုတဖန်
  - (က) မ့ၣ်နဒုးသုညါအါထီၣ်ယနတံဘၣ်ထွဲလိာ် (တံဒုၣ်တံထု) လဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အ
ဖိခိၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်ကသ့ဒါ၊
  - (ခ) လအပူကွံာ်ယဲာ်န့ၣ်အတီၢ်ပူ၊ နတံဒုၣ်တံထုဘၣ်ယးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အံမ့ၣ်အဆီ
တလဲအသးစုာ်ကီးဒါ၊ မ့ၣ်ဆီတလဲဘၣ်ဖုးအသးတခီ လတံဂွာ်ဒ်လဲၣ်သုတဖန်အ
ယိလဲၣ်၊
  - (ဂ) တံဒုၣ်တံထုအလုာ်အလၢဘၣ်ထွဲဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အံမ့ၣ်အဒ်သိးလိာ်အသးဒီးဒုဖိ
သဝီဖိလအဂသုတဖန်စုာ်ကီးဒါ၊ တံလအဒ်သိးလိာ်အသိး မ့တမ့ၣ် တံလီၤဆီ
လိာ်သးမ့ၣ်တံမနုးသုတဖန်လဲၣ်၊

- (၂) နူသဝီပတီတင်တင်တင်ထုလုကတင်မထွေအီသ့တဖန်
  - (က) မှာနဒူးသ့ညါအါထီညါပှဘာညါဃးဒီးတင်တင်ထုလုနူနသဝီမထွေမထွေအီသ့တဖန်ကသ့ဧါ
  - (ခ) မှာနဒူးသ့ညါအါထီညါပှဘာညါဃးဒီးကီခိညါကီခိညါခဲအဂှါအကျါဖဲနူနသဝီပူကသ့စှါကီဧါ.
  - (ဂ) မှာနဒူးသ့ညါအါထီညါပှဘာတင်တင်ထုလုကတင်မထွေမထွေအီလုအဂှါအဂှါသ့တဖန်ကသ့စှါကီဧါ.
- (၃) တင်ဆီတလဲလုအအိညါထီညါသးသ့တဖန်
  - (က) တင်ဆီတလဲအိညါထီညါသးလုနူနသဝီအတင်ဘာညါထွေဒီးဟီညါခိညါကပံဘဲအပူယဲနံညါအဖီခိညါနတင်ထံညါအိညါလဲညါ.
  - (ခ) ဆူမဲညါယဲနံညါအတီပူတင်ဆီတလဲမနုသ့တဖန်ကမအသးလဲညါ. မှာတင်တင်ထုအလုအလုသ့တဖန်ကအါထီညါ (မ့တမ့) ကစုလီလဲညါ.
  - (ဂ) ဆူမဲညါယဲနံညါအတီပူ, တင်ဆီတလဲလုအဲညါဒီးထံညါအီမုတင်မနုသ့တဖန်လဲညါ.
  - (င) လုတင်ဒူးအိညါထီညါတင်ဆီတလဲသ့တဖန်အဂီ, တင်လုလီကဝီပှဘာညါမူဘာညါဒါ, ခုစဲတင်ကရုကရီ, မ့တမ့ လီကဝီပှတတမအီသ့ကမ့တင်မနုသ့တဖန်လဲညါ.

တင်သမံထံအကလု

နမ့ဆိးကါကွါဂီဆီလီဟ်လုပှတင်သမံထံ (*structured interviews*) အကလုတခီ, လီကဝီပှတတမအဂ (၁၀) လုနကသမံထံဒီးထံညါလိသံကွါသံဒီးတင်ဒီးအီသ့တဖန်အလီအိညါလုနကဘာညါသံကွါတင်သံကွါတခါယီန့ညါလီ. နမ့ဆိးကါဘာညါဖူးကွါဂီဆီလီဟ်တတင်တင်သမံထံ (*semi-structured interviews*) အကလုတခီ, အလီအိညါလုနကသံကွါတင်သံကွါဒ်တင်သမံထံတင်နဲညါကွဲအိညါအသးဘာညါဆဲ, အလီတအိညါလုနကဘာညါမထွေဒ်တင်သံကွါနီညါဂံရဲညါလီလုအအိညါကွဲဟ်လီအီသးသ့တဖန်ဘာညါအမဲညါ နမ့အဲညါဒီးသံကွါအါထီညါတင်လုအတအိညါဖဲတင်နဲညါပူသ့တဖန်သ့စှါကီန့ညါလီ. အဖီ, ပှသ့ညါကုသးပှလုအဟ်ပှလုလုနတင်ယီထံယုသ့ညါပူကဟ်ဖျါထီညါဝဲဒ်လုအဲသ့တင်ဘာညါထွေလိသးဒီးအဟီညါခိညါကပံတင်လီတင်ကျဲအံလီဆီလီအသးဒီးသ့ညါဘီညါသးစဲအံတစါသ့တဖန်န့ညါလီ. လုတင်ဂုအံအဖီခိညါ, နသံကွါအါထီညါတင်ဂုတင်ကျဲဒီးအဲသ့အတင်ထံညါအိညါလဲညါသ့စှါကီန့ညါလီ. ဘာညါသ့ညါသ့ညါဘီညါသးစဲသ့တဖန်ခီဖျါလုအဲသ့အိညါဖျဲထီညါဘာညါလုပှလီအိညါကမ့ဒဲကဝီ, မ့တမ့ ဘာညါတခီအ

အဝဲသ့ၣ်တဘၢရၣ်ဒီးသးဝဲလၢတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထူတၢ်လုၢ်တၢ်လၢဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်တခီ, နသံကွၢ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်သ့ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံထံလၢအဂ့ၢ်ဖဲတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

ဖဲနသမံထံတၢ်အဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂ့ၢ်အအိၣ်သ့ၣ် (၃) ထံၣ်လၢနကြးဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဒီးဆိမိၣ်ထံလၢ အဂ့ၢ်မ့ၢ်ဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(၁) **မၤလၢပျဲထီၣ်က့ၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်**—တၢ်သမံထံဝဲလၢမ့ၢ်တၢ်လၢအဆိၣ်ထွဲဒီး မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ဆိးကါ က့ၢ်ဂီၤဆိလီၤဟ်တတ်တၢ်သမံထံကလုာ်ဒုၣ်လဲၣ်သၢပျၢ, အလီၢ်အိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပျဲယိထံ ယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်သံကွၢ်လၢအအိၣ်ကွဲးဟ်လီၤအသးဝဲတၢ်သမံထံတၢ်န့ၣ် ကျဲအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဝဲလၢန့ၣ်လီၤ. နတၢ်သမံထံအဂ့ၢ်ခိၣ်တီမ့ၢ်ဘၣ်ဖုး “ကီၢ်” တခီ, ကျဲး စးမၤန့ၢ်ဟ်နသးအါထီၣ်လၢကီၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤတက့ၢ်.

(၂) **ကျဲးစးန့ၢ်ဟ်ပျဲဒီးသမံထံ (ပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢနတၢ်သမံထံပူၤ) သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ထံၣ်**—ဖဲတၢ် မၤတၢ်သမံထံအဆၢကတီၢ်, အလီၢ်အိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပျဲယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ရူၤလိာ်ဒီးဟ်ကဲပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် ပုၤလၢအပၤယုၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟ်သ့ၣ်တဖၣ် (တၢ်ခိးတၢ်ညါကစၢ်) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အ ဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအစၣ်နီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝီနအဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဒီးမၤလိန့ၢ်ဟ်အါထီၣ်သးလၢအဂ့ၢ် သ့ၣ်တဖၣ်အယိ နမူနုၤဒ်အမ့ၢ်ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဂၤအသိးတခီမ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘၣ် မၤလိန့ၢ်တၢ်အါအါဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤက့ၢ်အီၤဆူတံၤသကိးပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ် ညါကရူၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်သမံထံဝဲအလီၢ်ခဲ, သံကွၢ်လီၤတၢ်က့ၢ်ပျဲဒီးတၢ်သ မံထံသ့ၣ်တဖၣ်လၢမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးဝဲအါထီၣ်အီၤ (မ့ၢ်တမ့ၢ်)တၢ်သံကွၢ် လၢအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးသံကွၢ်န့ၢ်မ့ၢ်ကအိၣ်လီၤတဲာ်တမံမံၤစ့ၢ်ကိးခါ.

(၃) **ဒိကန့ၣ်တၢ်လၢတၢ်ယုးယိၣ်ဟ်ကဲအပူၤ**—လီၢ်ကဝီၤပျဲယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ် ထံၣ်ဒီးန့ၢ်ဟ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်အမ့ၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်, ဒ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤ တံာ်လီၤဆဲးလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးပျိထီၣ်တုာ်လံအီၤဖဲလံာ်န့ၣ်ကျဲအဆၢဒိၣ် (၂) အပူၤအိၣ်ဝဲ အသိးန့ၣ်လီၤ. အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘၣ်ဒိကန့ၣ်တၢ်ထံထံဆးဆးဖဲပျဲဒီးတၢ်သမံထံသ့ၣ် တဖၣ်စံးဆၢအီၤအဆၢကတီၢ်, ဒီးသံကွၢ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအလီၤသးဝဲလၢနဂီၢ်ဒီး ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးနတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ပညိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး အလီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလၢနကဘၣ်ဒိကန့ၣ်ဒီးဟ်သ့ၣ်ဟ်သးလၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤတၢ်ပ နီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤမ့ၢ်အိၣ်ပျိလၢအတၢ်မၤအါ (မ့ၢ်တမ့ၢ်) တၢ်သးစၢ်ဆၢမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်တခီ, တဘၣ်သုတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်အါအါတဂ့ၢ်. ဒ်န့ၣ်

အသီးအဝေသွန်တော်ဘဉ်အီးမုာ်တမုာ်တလၢဘဉ်တခီ, လၢတၢ်ပာ်ကဲက့အဝေသွန်အဖီခိဉ်နီၤ ပာ်အဝေသွန်လၢတမုာ်လၢအအဲဉ်ဒီးစံးဆၢနတၢ်သံကွၢ်တနီၤဘဉ်န့ၣ်လီၤ. ပာ်ကဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဝေသွန်ဟ့ၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. လၢခံကတၢ်, ပာ်ဖျါထီဉ်နတၢ်ဒိကန့ၣ်တၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤလၢအဝေသွန်အတၢ်စံးဆၢဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိဉ်တက့ၢ်. ပာ်ဖျါထီဉ်နတၢ်နံၤကမ့ၢ်, မဲာ်ချံအတၢ်ကွၢ်, ဒီးတၢ်နံၤတၢ်အ့ၤလၢပုၤလၢအဒီးတၢ်သမံထံသ့ၣ်အဖီခိဉ်တက့ၢ်. ဒ်သီးပုၤလၢအပဉ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၤသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ကအိဉ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်မုာ်သးမုာ်ဖဲတၢ်သမံထံဒိတကတီၢ်ညါအဂီၢ်, လီၢ်ကဝီၤပုၤယိထံယုၤသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အမူအဖါအိဉ်လၢအကဘဉ်မၤလၢထီဉ်ပျဲထီဉ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

နကဘဉ်ကတဲာ်ကတီၤနသးတၢ်သမံထံတၢ်အဂီၢ်ဒ်လဲဉ်

- စဲကျဲးထုးထီဉ် (မ့တမုာ်) ကွဲးလီၤတၢ်သမံထံတၢ်နဲဉ်ကျဲး-တၢ်သမံထံတၢ်နဲဉ်ကျဲးအံၤကဘဉ်အိဉ်ဒီးန့ၣ်ထီဉ်
- တၢ်ပီဉ်တဲသကိးတၢ်သမံထံတၢ်နဲဉ်ကျဲးအံၤမုာ်တၢ်လၢတၢ်ဆိတလဲဒီးဘိဘဉ်လဲလိာ်အိၣ်ထဲလဲဉ်-တၢ်ယိထံယုၤသ့ၣ်ညါကရူၢ်ကဘဉ်ဆၢတဲာ်သကိးတပုၤယိလၢဖဲတၢ်သမံထံတၢ်အဆၢကတီၢ်မုာ်အဝေသွန်သံကွၢ်အါထီဉ်တၢ်သံကွၢ်လၢအဂၤသ့ၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.
- လဲၤစိာ်ယုာ်တၢ်ဖိဉ်တၢ်ကလုာ်, လံာ်ကွဲးနီဉ်တၢ်, ဒီးစါဘိသ့ၣ်တဖၣ်-တၢ်ယိထံယုၤသ့ၣ်ညါရူၢ်အတၢ်ဆၢတဲာ်လၢတၢ်ကဘဉ်မၤနီဉ်မၤယါက့ၤတၢ်သမံထံအကျိၤအကျဲးဒ်လဲဉ်မုာ်အိဉ်ဘဉ်ဆဉ်, တၢ်လၢအရူၤဒိဉ်တခီနကဘဉ်ကတဲာ်ကတီၤပာ်နသးဒီးဖဲစိာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအဘဉ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲတၢ်သမံထံတၢ်အဆၢကတီၢ်တက့ၢ်.
- ဆၢတဲာ်သကိးလၢတၢ်ကလဲၤလီၤမၤတၢ်သမံထံလၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖဲလဲဉ်-လီၤဆိဒ်တၢ်တၢ်မုာ်လီၤမၤတၢ်ယိထံယုၤသ့ၣ်ညါဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ခိဉ်တီၤလၢအနါဘူသ့ၣ်တဖၣ်တခီတၢ်သမံထံအံၤအလီၢ်အိဉ်လၢတၢ်ကြးမၤအိၣ်ဖဲတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဘဉ်ဘဉ်ဘၢဘၢလၢပုၤအဂ့ၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အသုတနၢ်ဟူအိၣ်တဂ့ၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- အိဉ်ကတဲာ်ကတီၤသးလၢနကဒိကန့ၣ်တၢ်အဂီၢ်-ကတဲာ်ကတီၤနသးလၢတၢ်ဒိကန့ၣ်တၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤခိဖျိလၢတၢ်ဆိမိဉ်ပာ်သးဒီးတၢ်သးဂဲၤအပူၤတုၤလီၤတီၤလီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကျိၤတၢ်-တၢ်အိဉ်သးလၢတၢ်တမုာ်လၢအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မုာ်အိဉ်ထီဉ်အဆၢကတီၢ်

တၢ်သမံထံခဲလၢာ်တမုာ်တၢ်လၢတၢ်ပျဲဘဉ်. နမုာ်အိဉ်ကတဲာ်ကတီၤနသးထဲလဲဉ်ဘဉ်ဆဉ် တၢ်လၢနတမုာ်လၢတီာ်ပာ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိဉ်ထီဉ်အသးသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်ကတဲာ်ဒီးကဒုးသ့ၣ်ညါ

နဘဉ်ယးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢနတဆိကမိၣ်ဆိပၣ်လၢအဂ့ၢ်ဘဉ် (မ့တမ့ၢ်) ဝဲပလဲအိၣ်သကိးဝဲသ့ၣ် အဆၢကတီၢ်အတအိၣ်လၢဟံၣ်ပူၤယီၤပူၤဘဉ်စံးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဘဉ်ဖုးအသးတခီၤ, ကြးလၢပဆးကျိးလိာ်က့ပသးဒီးတၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ဖိလၢ အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိၣ်အံၤတပူၤယီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပကြး သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့တခီမ့ၢ်ဝဲ, လီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢအံၤမ့ၢ်ပုၤအရူၤဒိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်ဝဲပတၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ်ညါ အပူၤန့ၣ်လီၤ (မ့ၢ်ပုၤလၢပဘဉ်ကွၢ်မဲၣ်မၤဆိအီၤ). အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘဉ်နၢ်ဟံၣ်ဒီးပၣ်ကဲအဝဲသ့ၣ် န့ၣ်လီၤ.

တဘျီတခိၣ်ဝဲနတၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ်အဆၢကတီၢ်, နကအိၣ်ဒီးတၢ်သးဒုဒီလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် တဟ့ၣ်နတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအမ့ၢ်အတီသ့ၣ်တဖၣ်, မ့တမ့ၢ်ဘဉ်တခီအဝဲသ့ၣ်ပဒုၣ်ဟးဆဲးအသး လၢနတၢ်သံကွၢ်တနီၤနီၤကအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဘဉ်ဖုးအသး တခီ, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘဉ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဒီးက့တၢ်ပိာ်ထံသကိးက့တၢ်ဒီးတၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ် ညါကရူၢ်ဖိလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ်ညါလၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘဉ်အိၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်တီသးလိၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်လၢအတြီၤမတၢ်တၢ်ဒီးတလၢတပျဲၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးလၢခံကတၢ်န့ၣ်, တၢ်ကကဲထီၣ်ဘဉ်ပုၤသမံထံတၢ်လၢအဂ့ၢ်တဂၤအဂီၢ်တၢ်ကွီးလိသးမ့ၢ်တၢ်လၢအ ရူၤဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပၣ်ကဲက့လီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢဒီးတၢ်မၤဝံက့တၢ်ပိာ်ထံယုသ့ၣ်ညါတဘျီအဂီၢ်တၢ်ဂ့ၢ် ကိမ့ၢ်အိၣ်ဘဉ်ဆၣ် တၢ်သမံထံတၢ်အဘျီမ့ၢ်အါထီၣ်တခီကကဲထီၣ်တၢ်ညီတၢ်ဘျါလၢနဂီၢ်ဖးဒိၣ်ညါ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် ၁-လီၢ်ကဝီၤခ့ၣ်ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိသမံထံပုၤမဲၣ်အ့ၣ်ပျုၤသ့ၣ်ဘဉ်ယးဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိအလုၢ်လၢထုသန့ဒီး တၢ်ဆးတၢ်လၢဝဲယီၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခ့ၣ်ကရၢ်

အဆင့် (၆) ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်

ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲပီးလီတခါလၢပုယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိတဂ (မ့တမ့ၢ်) ခံဂထုံလိာ်အသးဒီးလီၤကဝီပုတတတကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ကတၢ်ပိာ်တဲသကိးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအဂ့ၢ်ခိၣ်တီတခါခါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ညါန့ၣ်တၢ်မကျဲအိၣ်ဝဲအသိး, ပုယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကတဲာ်ကတီၤ ဒီးဟဲစိာ်ယုာ်တၢ်တၢ်ပိာ်တဲသကိးတၢ်အတၢ်န့ၣ်ကျဲ, တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီသ့ၣ်တဖၣ်, မ့တမ့ၢ် တၢ်သံကွာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကတၢ်ပိာ်တဲသကိးတၢ်ဒီးလီၤကဝီပုတတလၢအကပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်, တၢ်ထုံတၢ်ဆိမိၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတခါယိအဖိခိၣ်ကအိၣ်အါဂၢအါမံၤ ဒီဖျိပုလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုသ့ၣ်တဖၣ်အသိးအကျါတၢ်ထုံလၢအလီပလိာ်ဒီးတၢ်ထုံလၢအတလီပလိာ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်အသးသ့အယိ ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးမ့ၢ်ကျဲတဘိလၢအဝဲသ့ၣ်ကသ့ဟံဖျါထီၣ်အတၢ်ထုံလီၤဆီလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်တၢ်သမံထံတၢ်မကျိကျဲအိၣ်ဝဲအသိး, ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကျိကျဲပီးလီလၢအဂ့ၢ်တခါလၢအဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ပုလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ဟံဖျါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထုံအါန့ၣ်ဒီးပျီပုတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိခီဖျိတၢ်ဆိးကါတၢ်သံကွကတြုာ် (survey) တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်, တၢ်လီၤဆီလိာ်သးအရ့ဒိၣ်လၢကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်ဒီးတၢ်သမံထံသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အံၤ တၢ်တုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးအိၣ်အါဒိၣ်န့ၣ်ဒီးတၢ်သမံထံတၢ်မ့ၢ်လၢပုယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလီၤတအိၣ်လၢကဘၣ်ထုံလိာ်သံကွာ်သံဒီးပုကိးဂၤဒဲးဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ဝဲကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ် ပုလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ထုံ ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအသီလၢအဝဲသ့ၣ်တဆိမိၣ်ဒီးတီာ်သ့ၣ်ဟံသးလၢအဂ့ၢ်လၢအပုကွံာ်, လီၤဆီဒ်တၢ်ဝဲအမ့ၢ်တဲသကိးတၢ်ထဲခံဂၤဒီးပုယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်တၢ်ဆိမိၣ်ဆိးမးသ့ၣ်တဖၣ်တအိၣ်ဟဲဟံထီၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့မလိန့ၢ်တၢ်န့ၢ်အါမးဝဲတၢ်တၢ်ပိာ်တဲသကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်အမဲာ်ညါ, ပုလၢအပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ကမလိန့ၢ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်ဒီဖျိတၢ်ထုးဖျိလိာ်သးဝဲကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်ဒ်အံၤအယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ, ကရုဏာထုံလိာ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အံၤတမ့ၢ်ထဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပီးလီတခါဧါဘၣ်. မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးကျဲတဘိလၢအသ့ၣ်ထီၣ်ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၢ်ဟံလိာ်သးဒီးတၢ်ပၣ်ယုာ်ဟံဂီၢ်ကိးမံကိးကပလၢလီၤကဝီပုတတသ့ၣ်တဖၣ်အသိးအကျါန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ဆီလီၤပၢ်လီၤတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ပှၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ်ကဘၣ်ဆၢတၢ်သကိးလၢမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးဒုးပၣ်ယုၣ်ပှၤပှၤလဲၣ်ဖဲကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်တခါအပူၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ညီၣ်န့ၢ်တၢ်မၤကျဲၤအိၣ်ဝဲအသိး, ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်တခါအပူၤ ပှၤနီၣ်ဂံၢ်အအါကတၢ်ကြးအိၣ်ဝဲ (၁၂) ဂၤန့ၣ်လီၤ. ကရူၢ်တဖုအပူၤပှၤနီၣ်ဂံၢ် မ့ၢ်အါတလၢတခါ, ကထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢပှၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လၢကဘၣ်တီခိၣ် ရိၣ်မဲးဒီးဆုၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အကျိၤအကျဲၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ် ဆၢတၢ်သကိးလၢမတၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကကွဲၣ်မ့ၢ်အိၤ ဒ်သိးကပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အပူၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်သးအိၣ်ဝဲအသိး, ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နအဲၣ်ဒီး တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အတၢ်ကဲဘျးကဲဖျိၣ်ဒီးတၢ်လၢ အတကဲဘျးကဲဖျိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးပှၤလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပှၤလၢအလီၤဆီ လိာ်သးမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ဒီးလၢအဒ်သိးလိာ်အသးမ့ၢ်ဂ့ၢ်တပူၤယီၤန့ၣ်လီၤ. အဒိ, နအဲၣ်ဒီးမၤကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ် တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးပိာ်မုၢ်ဒီးပိာ်ခွါသ့ၣ်တဖၣ်တပူၤယီၤဧါ, မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခါထဲပိာ် မုၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤဧါစံးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်, အဂ့ၢ်ကတၢ်လၢပှၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိက ဘၣ်အိၣ်ခံၣ်လၢကမၤသကိးတၢ်တပူၤယီၤဒီးဟ့ၣ်နီၤလီၤလိာ်သးမူဒါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- **ပှၤဆုၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ**–ပှၤဆုၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤအမူဒါအိၣ်လၢကဘၣ်ကတၢ်တီၤဒီးပဲးစိာ် ဗိာ်ယုၣ်တၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးအတၢ်နဲၣ်ကျဲ, ကဘၣ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲးတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်ပီၣ်သကိး, က ဘၣ်သံကွၢ်တၢ်သံကွၢ်ခဲလၢာ်, ဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်ပှၤကိးဂၤဒီးလၢကပၣ်ယုၣ်ပၢ်ဂီၢ် လၢတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤန့ၣ်လီၤ.
- **ပှၤကွဲးနီၣ်တၢ်**–ပှၤကွဲးနီၣ်တၢ်အမူဒါတခါမ့ၢ်ဝဲကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးပၤတၢ်လၢလံာ်ကွဲးနီၣ်တၢ် ပှၤ (မ့တမ့ၢ်) မၤနီၣ်မၤပၤတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အစၢ, ဒီးယုၣ်လီၤဘျါလီၤဒွဲးချၢတၢ်န့ၣ် လီၤမၤတံာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးပှၤဆုၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤကဆုၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်က လဲၤအသးဘျးဘျးဆီဆီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အဒိ, တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဖဲကုဒိၣ်မံၤညီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဂံၢ်ထံးစိာ်ပီၤ

မ့ၢ်တြီၢ်သ့ၣ်ပှၤဝဲကျိၤလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤပၤက့ၤကုဒိၣ်မံၤညီၣ်ပှၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပှၤပှၤကွီၤ ဖဲ (၂၀၁၆) နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢအမၤသကိးတၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ် ဆိးကါဝဲ ဒ်တၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပီးလီၤလၢအမ့ၢ်ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်လၢတၢ်လီၤယိထံဒီးယု သ့ၣ်ညါက့ၤတၢ်လီၤဆီဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢအအိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တ

ဖဉ်အဖီခိဉ်ဖဲတၢ်ဟ်ပနီဉ်က့ၤပျံၤက့ၤအံၤဝံၤအလီၢ်ခဲန့ဉ်လီၤ. လၢနကရူၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်သကိးတၢ်အပူၤပူၤနီဉ်ဂံၢ်ခဲလၢာ်အိဉ်ဝဲ (၁၀) ဂၤ ဒီးမ့ၢ်ပုၤသ့ဉ်တဖဉ်လၢအဂံၢ်ထံးစိပီၢ်လၢအလီၢ်ဆီလိာ်အသး, နီၤပစံးတၢ်အသိးပုၤလၢအဟ်ယုာ်ဒ်အမ့ၢ်ပိာ်မုာ်, ပိာ်ခွါ, ပုၤသ့ဉ်က့သးပုၤ, ပုၤသ့ဉ်ဘီဉ်သးစၢ်, ပုၤထူစံာ်ဖဲဒုးဖိ, ဒီးပုၤက့ၤဖိသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ.

ကရူၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်သကိးတၢ်အတၢ်ကွဲးနီဉ်အဖီ

ပုၤယိထံဉ်ယုၤသ့ဉ်ညါတၢ်-ဒုးသ့ဉ်ညါယၤဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်လီၤဘဉ်ယိဉ်ဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးအအိဉ်ထီဉ်လၢတၢ်မံၤလၢာ်ဆဉ်ဖိကိာ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်အဖီခိဉ်ဖဲတၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်က့ၤဒိဉ်မဲာ်ညီပျဲပုၤတၢ်မံၤလၢာ်ဆဉ်ဖိကိာ်ဖိသ့ဉ်ပုၤပျံၤက့ၤဖဲ (၂၀၁၆) နံဉ်ဝံၤအလီၢ်ခဲတက့ၢ်.

စီၤသူ-ပဘဉ်ယိဉ်လၢတၢ်ကတုထီဉ်က့ၤဒိဉ်ထံတမၢဉ်. ပဘဉ်ယိဉ်လၢထံကဒိဉ်လုာ်ဘၢကွံာ်ပဟံဉ်ပယိတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ကိာ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်လီၤဘဉ်ယိဉ်လၢတၢ်မံၤလၢာ်ဆဉ်ဖိကိာ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်အဂီၢ်.

နီၢ်ဘီ-မ့ၢ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ကတုထီဉ်ထံတမၢဉ်အယိ ပယိသုးသ့ဉ်တဖဉ်ဟဲထီဉ်ဆီလီၤအသးဖဲပဇူသဝိကပိကပၤအယိကဲထီဉ်တၢ်သ့ဉ်ကိာ်သးလီၤဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးလၢပဂီၢ်ဒိဉ်မးန့ဉ်လီၤ.

ပုၤယိထံဉ်ယုၤသ့ဉ်ညါတၢ်-နီၢ်ဂီၤ, မ့ၢ်စီၤသူဒီးနီၢ်ဘီခဲဂၤလၢာ်အတၢ်ဟ်ဖျါအဖီခိဉ်မ့ၢ်နထံဉ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးခါ.

နီၢ်ဂီၤ-မ့ၢ်ယထံဉ်ယုာ်လီၤ. တၢ်လီၤဘဉ်ယိဉ်လၢအဂၤအိဉ်ဒီးအါမးလီၤ. လီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ဉ်တဖဉ်တလူပိာ်မၤထွဲမိာ်ပာ်ဖဲဖုတၢ်သိဉ်တၢ်သီဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဖဲဒုးဖဲသံဉ်တၢ်လဲၤတရံးသး, လီၤဆီဒုးတၢ်ဖဲပုၤလၢအဘဉ်ယုာ်မ့ၢ်ပးဖျိဒီးဟဲက့ၤဆီလီၤက့ၤအလီၢ်အကျဲသ့ဉ်တဖဉ်.

စီၤသူ-အဝဲသ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်သ့ဉ်ညါနီၢ်ဟံာ်ဘဉ်ထွဲဒီးပုၤတတၢ်သိဉ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးတအိဉ်နီတမံၤဘဉ်.

ဟူးဂဲၤဒ်ပုၤဆုတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတဂၤအသိး

တၢ်ကွဲးနီဉ်ကွဲးယါအံၤမ့ၢ်ဒုးလဲဉ်တၢ်ဆိမိဉ်တယာ်ဟ်တၢ်အိဉ်သးတခါအသိးဘဉ်ဆဉ်, ကရူၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်သကိးတၢ်အကျိအကျဲဒီးအက့ၢ်အဂီၤလၢတၢ်ဟ်ဖျါထီဉ်အီၤလၢထးသ့ဉ်တဖဉ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရ့ဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒီးဟ်ဖျါထီဉ်စ့ၢ်ကိးလၢကရူၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်သကိးတၢ်အံၤမၤစၢၤပုၤလၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်ဘဉ်ဒီးတၢ်ကနီၢ်ဟံာ်အါထီဉ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိတမံၤမံၤခိဖျိတၢ်ထံဉ်လၢအလီၢ်ဆီလိာ်သးသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်ကတီၢ်ဖုဉ်တၢ်အိဉ်သးတခါ, ကရူၢ်တၢ်ထံဉ်လိာ်တၢ်ပီဉ်သကိးတၢ်အံၤ ဟ့ဉ်ပုၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်လီၤဘဉ်ယိဉ်လၢအိဉ်ထီဉ်လၢတၢ်မံၤလၢာ်ဆဉ်ဖိကိာ်ဖိသ့ဉ်တဖဉ်အဖီခိဉ်ဖဲလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်သးလီၤပလိာ် (မ့တမ့ၢ်တၢ်သးတလီၤပလိာ်) လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအဖီခိဉ်အိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီၤ. ဒီးတၢ်ယိထံဉ်ယုၤသ့ဉ်ညါပီးလီၤဒ်အံၤတကလုာ်အံၤဟ်ဖျါထီဉ်က့ၤပုၤယိထံဉ်ယုၤသ့ဉ်ညါတၢ်ဖိကဘဉ်ဟူးဂဲၤဒ်ပုၤဆုတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲတဂၤအသိးဒ်လဲဉ်အဂ့ၢ်

န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်စီၤသ့ၣ်ဒီးနီၣ်ဘီသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကမ့ၢ်ပုၤကတိၤတၢ်ဆူၣ်ဒီးကတိၤတၢ်အါလၢပုၤ တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ပုၤယုၤသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိအမူၤဒါအိၣ်လၢကဘၣ်ဟ့ၣ်သစၢ်ထီၣ်က့ၤပုၤ လၢကတိၤတၢ်စ့ၤအမ့ၢ်နီၣ်ဂီၤလၢကဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်မ့ၢ်အါဖဲတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အဆၢက တီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်လၢအဂ့ၢ်ဖဲတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်လၢအဂ့ၢ်မ့ၢ်တၢ်ယီၤထံၣ်ယုၤသ့ၣ်ညါပီးလီၤတခါလၢအခိၣ်ဆၢဟ် ဖျါထီၣ်က့ၤပုၤတၢ်ယီၤထံၣ်ယုၤသ့ၣ်ညါခိၣ်တယၢ်တၢ်ဘျးမိၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤဆုၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ သ့ၣ်တဖၣ်တီၢ်ခိၣ်ရဲၣ်တဲသကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ, ဒ်ပုၤဆုၢ်တၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်တဂၤအသိး အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဟ်သ့ၣ်ဟ် သးတၢ်ဂ့ၢ်အရူၤဒိၣ်လၢလၢာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကဘၣ်ဒုးပၣ်ယုၤဟ်ဂီၢ်ပုၤကိးဂၤဒုးလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အပူၤ-ပုၤယီၤထံၣ်ယုၤသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိ သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပုၤကိးဂၤဒုးလၢကတၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်ဒီးဟ်ဖျါထီၣ်အဝဲ သ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲကရူၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အပူၤ, ပုၤလၢအညီၣ်န့ၣ်ပၣ်ယုၤ သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဝဲပုၤလၢအကတိၤတၢ်ဆူၣ်ကတိၤတၢ်အါ (မ့တမ့ၢ်) ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤဒီးတၢ် လီၢ်တၢ်လၢအမ့ၢ်ဒုးခိၣ်သဝီခိၣ်ဒီးသ့ၣ်ကုသးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဖုဖိသဝီသ့ၣ်တဖၣ် ကပၣ်ယုၤဖဲတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အပူၤဘၣ်ဆၣ်, ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤဒီးဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိ ကမိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တဘျီဘၣ်ကအိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယီၤ, အလီၢ်အိၣ်လၢပုၤယီၤထံၣ် ယုၤသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၤလီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်လၢအပၣ်ယုၤဟ်ဂီၢ်ဖဲကရူၢ် တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အပူၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤကိးဂၤဒုးအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢကဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤ အတၢ်ထံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်, နမ့ၢ်ဟ်သ့ၣ်ဟ်သးလၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိ အသိးအကျါတဂၤမ့ၢ်အိၣ်ဘျီအိၣ်ဘျီတခါ, သံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသ ကိးအဖီခိၣ်အံၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲနသံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ထံၣ်အဆၢကတီၢ်တဘျီမၤဆူၣ်ဒီးဟ့ၣ် တၢ်ဆိၣ်သနံးလၢအဝဲသ့ၣ်အဖီခိၣ်တဂ့ၤ. အိၣ်ဒီးတၢ်နၢ်ဟ်ဒိသ့ၣ်ဒိသးလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအနါ ဘူလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤအီၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒ်ပဝဲးတၢ်အသိးပုၤအ မ့ၢ်ပိာ်မုၢ်ဒီးသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ်.

အိၣ်ဒီးတၢ်အနါဘူ (တၢ်နၢ်ဟ်ဒိသ့ၣ်ဒိသး) တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤလၢအကီၤသ့ၣ်တဖၣ်-တၢ်သမံထံၣ်အံၤတၢ်မ့ၢ် မၤအီၤဖဲတၢ်တၢ်အလီၢ်အကျဲဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်လၢကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်တခါလိာ်ဘၣ် ပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိအါဂၤအတၢ်ပၣ်ယုၤမၤသကိးတၢ်လၢကဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤအတၢ်ထံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဒ်လီၢ်ကဝီၤပုၤယီၤထံၣ်ယုၤသ့ၣ်ညါတၢ်တဂၤအသိး, နမူၤဒါအိၣ်လၢနကဘၣ်ဟ်ကလီၢ်ကဝီၤပုၤတ ဝါဒီးပုၤလၢအပၣ်ယုၤဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယီၤထံၣ်ယုၤသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခိၣ်ပညီၣ်စံးတၢ်

န့ၣ်မ့ၣ်ဝဲ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတနီၤနီၤလၢတၢ်တကြးတၢ်ပီၣ်အီၤဖဲကရူၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အပူၤကအိၣ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်,

- တၢ်လဲၤခိဖျိကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးတၢ်ခိၣ်ဖိမိၣ်ဆုးလၢပူၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်
- တၢ်လဲၤခိဖျိလၢအကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်အုးသးအုးလၢပူၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်
- တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်လၢအကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တမ့ၢ်တလၢလၢပူၤပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နမ့ၢ်ထံၣ်ဒီးဟ်သ့ၣ်ဟ်သးလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တနီၤနီၤမ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးတၢ်သ့ၣ်အုးသးအုးလၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်တခီ, အလီၢ်အိၣ်လၢနကြးဆိတလဲနတၢ်သံကွၢ်အဂ့ၢ်ခိၣ်တီန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တမ့ၢ်သးတမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တခီ, နထံၣ်လိာ်သံကွၢ်သံဒီးတၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်နီၢ်တဂၤပူၤလၢတၢ်တအါအလီၢ်သ့ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. ဟ်ဖျါထီၣ်နတၢ်ဘၢရၢၣ်ယုၣ် (တၢ်ဒိကနၢ်ထွဲ) လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးအီၤယုၣ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်တူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအသိးတက့ၢ်.

ဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢတၢ်အိၣ်သးလၢအလၢပျဲဒီးတၢ်ဟ်ကဲလိာ်သး- အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ကွဲးဟ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အဂီၢ်ဒ်သိးဒီးပုၤကိးဂၤဒဲးကသ့ဒိကနၢ်တၢ်ထံထံဆးဆးလၢတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢအဂ့ၢ်တနီၤကမ့ၢ်ဝဲ,

- (၁) တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပူၤကိးဂၤဒဲးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤအီၤဖဲကရူၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ်အိၣ်ဒ်တၢ်ရုသ့ၣ်အသိး
- (၂) တၢ်တဘၣ်န့ၣ်လီၤမၤတံာ်တံာ်တၢ်ဖဲပူၤကတိၤတၢ်အဖၢမ့ၢ်တဂ့ၢ်
- (၃) တၢ်ထံၣ်အတလီၤပလိာ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်တူၢ်လိာ်အီၤသ့ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဟ်ကဲလိာ်သးလၢတဂၤဒီးတဂၤအဖိခိၣ်
- (၄) ပဟဲတုၤဖဲအံၤဒ်သိးဒီးပကမၤလိန့ၢ်သကိးတၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်

ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်ကသ့မၤလိန့ၢ်တၢ်အဂီၢ်- တၢ်လၢအဂ့ၢ်ကတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးကရူၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်တခီမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပူၤကိးဂၤဒဲးလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢကရူၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုးသ့ၣ်နီၣ်က့ၤပူၤကိးဂၤဒဲးလၢတၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢအဂ့ၢ်ဒီးအကၢတခါလၢတၢ်တဖိးန့ၢ်အီၤညီညီဘၣ်ဒီးခိဖျိတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်ပျီၣ်အံၤအယိမၤစၢပူၤတတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်သ့ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

နကဘဉ်ကတဲာ်ကတီးနသးလၢကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အဂီၢ်ဒဲးလဲာ်

- ဟ့ၣ်နီၤမူဒါဒီးတၢ်မၤ-ဖဲကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်အပူၤ ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိမ့ၢ်အိၣ်အါန့ၣ်ဒီးတကတခီ, ဟ့ၣ်နီၤလီၤမူဒါဒ်အမ့ၢ် “ပုၤဆှၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ” တကဒီးလၢအကတခီဒ်အမ့ၢ် “ပုၤကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတၢ်” အသိးတက့ၢ်.
- ငးသ့ၣ်ညါဆိပုၤလၢအကပာ်ဃုာ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်န့ၣ်မုၢ်သီဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်-တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤငးအိၣ်ထီၣ်ကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်မ့ၢ်တၢ်မၤလၢအကီၤခဲဒီးတၢ်တၢ်တၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအပိၤ, အလီၢ်အိၣ်လၢနကဘဉ်ဃုထၢတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဖိးမံလိာ်သးဒီးပုၤကိးဂဲၤအတၢ်အိၣ်သးဒီးဆဲးကျိးငးသ့ၣ်ညါလိာ်သးပျီၣ်ပျီၣ်ရဲၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်အလီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး, တီၢ်သ့ၣ်ပာ်သးဒီးဆိကမိၣ်တၢ်တုၤလီၤတီၤလၢပုၤဒ်အမ့ၢ်ပိာ်မုာ်ပိာ်မၤလၢအကွၢ်ဖိကွၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တက့ၢ်.
- ဝဲကျဲးထုးထီၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကွဲးလီၤပာ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တၢ်န့ၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်-တၢ်ကတဲာ်ကတီးသးဒ်အံၤတကလုာ်မၤစၢပုၤလၢတၢ်ထီၣ်လီၤထီၣ်ယီၤက့ၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ကွဲးပာ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်အဂီၢ်-တချုးဒီးလၢကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်ဒီးဘဉ်န့ၣ်, အလီၢ်အိၣ်လၢပကဘဉ်ငးသ့ၣ်ညါတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢဆူပုၤကိးဂဲၤဒ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ကျၢ်တၢ်-မၤလိန့ၣ်သကိးတၢ်လၢတကဒီးတကအိၣ်

ကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤတခါလၢအသဟီၣ်ဆူၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်ထဲလၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအဂီၢ်တခါဇိဘဉ်, တၢ်ပိးတၢ်လီၤဒ်အံၤကဲဘျုးကဲဖျိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကတၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီးတဲာ်သကိး (တၢ်ဂ့ၢ်လၢအငးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂီၢ်ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်သ့) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆၢမ့ၢ်မ့ၢ်လၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တခီ, တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤဒ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအတၢ်ဖးဒိၣ်တခါလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘဉ်ထီၣ်ဃုထီၣ်ယီၤဒီးမၤဘဉ်လိာ်က့ၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးအတၢ်န့ၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်လၢအပာ်ဃုာ်ဟံာ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤကပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံာ်ဘဉ်ထွဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်လီၤသးဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဘဉ်စၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကြးသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်က့ၢ်အီၤတခီမ့ၢ်ဝဲ, ကရူာ်တၢ်ထံာ်လိာ်တၢ်ပီၣ်တဲာ်သကိးတၢ်အတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ငးအိၣ်ထီၣ်ပျံၣ်စီၣ်တခါလၢတၢ်ကသ့မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢအလၢပုၤဒီးတၢ်ယုာ်ယီၣ်ပာ်ကဲလိာ်သး, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးပုၤလၢတၢ်ဆီၣ်တံာ်မၤန့ၢ်ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်မၤဆါအီၤညီဖဲပုၤတတၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘဉ်ယီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆူပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်ဖိလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၇) ပျတတပုယုတ်ဘိထံယုသုညါကျိကျိ

ပျတတပုယုတ်ဘိထံယုသုညါဖံးတါန့ဂ်မုတါမနုလဲင်.

တါယိထံယုသုညါအံးမုတါပိးတါလီအသဟိင်ဆုင်ဖးဒိင်တခါလတါထုးဖျိင်တါဖျိင်ဒီးတါရိင်ဖျိင်ကွလီဂဲပျတတန့ဂ်လီ. ပျတတပုယုတ်ဘိထံယုသုညါအံး, ဒ်တါယိထံယုသုညါလအဘင်တါဟ်ဖျါထီင်အံးဖဲလံင်စိန်စုတဘုင်အံးပုအသီး, ကဲထီင်တါမ.စာဖးဒိင်တခါလတါထုးဖျိင်တါဖျိင်လီဂဲပျတတလအပုယုတ်ဟ်ဂီလတါယိထံယုသုညါသုင်တဖင်ကသုဇုးအိင်ထီင်သကိးတါဆိတလဲလအဂုလအပုယုတ်ပုဒိဖျိတါဇုးလိင်ထီင်ဖးထီင်ကွတါဖံးတါမအမိလံးမိပျင်ဒီးတါပျင်ထံဆိကမိင်ကွတါအိင်သးလအပုယုတ်တဖင်န့ဂ်လီ. လီဂဲပျတတသုင်တဖင်မုပုယုတ်ဟ်ဂီဖဲတါကူထုးန့ဂ်ဒီးဆိလီဟ်လီတါယိထံယုသုညါကျိဂါတကူင်, လီမတါယိထံယုသုညါဒီးပဲထံနီဖးကွတါယိထံယုသုညါအစလအနီဂဲစါဒင်ဝဲလတါသုင်ဆုင်သးဂဲပုတခိ, အဝဲသုင်ကသုအိင်ဒီးတါခွဲးတါယင်လတါပျင်ထံဆိကမိင်ကွတါဂုင်ကီလအအိင်ထီင်ပျတတပုဒီးကူထီင်ဖးလီဒီးဟ်လီသကိးတါဟူးတါဂဲလတါယုင်လီဘျါလီကွင်တါဂုင်ကီ (မုတမု) မဂုထီင်ပသီထီင်ကွအပုတတအဂီန့ဂ်လီ.

ပျတတပုယုတ်ဘိထံယုသုညါတါဖံးတါမအတါလဲတရံးသးကျိကျိသုင်တဖင်ဟ်ယုင်ဒီးတါဆိလီဟ်လီတါဟူးတါဂဲ, တါဆိမိင်ပျင်ထံကွတါဟူးတါဂဲ, တါကကျိဒီးတါပဲထံနီဖးကွတါအစလတါဒီးန့ဂ်အံးသုင်တဖင်, ဒီးတါဆိလီဟ်လီကဒီးတါဟူးတါဂဲလအသိသုင်တဖင်န့ဂ်လီ. ဒ်နီဂဲတဂုပျင်ထံဆိကမိင်တါလဲတရံးသးကျိကျိအံးအိင်ဝဲအသိ, လီဂဲပျတတလအပုယုတ်ဟ်ဂီလတါယိထံယုသုညါပုယုတ်တဖင်တါဟုင်သစါထီင်အဝဲသုင်လအယုင်လီဘျါလီကွင်တါဂုင်ကီ, ဇုးဖျါထီင်တါဖံးတါမအမိလံးမိပျင်, ဒီးဆိမိင်ပျင်ထံကွတါဟူးတါ

ဂုဏ်တော်မမျှာထိုင်အိသွန်တဖန်လတ်ကဒုးအိန်ထိုင်တဆိတလဲသွန်တဖန်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှတတပၣ်ယုၣ်တၢ်ပိထံယုသွန်ညါကျိကျဲသွန်တဖန်ဟ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤခိၣ်ခါလၢလၢ်သွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

(၁) တၢ်ဆိလီၤဟ်လီၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ—တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်ဒီးပှတတပၣ်ယုၣ်လၢတၢ်ပိထံယုသွန်ညါပူၤသွန်တဖန်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအဝဲသွန်အဲၣ်ဒီးယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံၣ်အိၤခိၣ်တၢ်ပိထံယုသွန်ညါ. မတၤသွန်တဖန်လၢကဘၣ်ဟ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ပိထံယုသွန်ညါအပူၤလဲၣ်. တၢ်ပိထံယုသွန်ညါကျိကျဲလၢပအဲၣ်ဒီးသ့အိၤကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်.

(၂) တၢ်လီၤထၢဖျိၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိ—တၢ်လဲၤလီၤမၤတၢ်ပိထံယုသွန်ညါခိၣ်တၢ်ဆိးကါဝဲဒၣ်ပှတတပၣ်ယုၣ်တၢ်ပိထံယုသွန်ညါကျိကျဲ (တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလီၤတၢ်လီၤဆဲးတနီၤဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထိုင်အိၤလၢလၢ်) လၢအတီၣ်ခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးဆျၢတၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးတၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဖဲလီၤကဝီၤပှတတအသိးအကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ထုးထိုင်ရၤလီၤတၢ်ပိထံယုသွန်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိၣ်အစၢသွန်တဖန်ဆူကမ့ၢ်အါဒဲအါဂၤအိၣ်ဒဲသိးအဝဲသွန်ကထံၣ်. သွန်ညါ, ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဒီးပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဒီးတၢ်ဝဲထံနီၤဖးက့ၤတၢ်—ဝဲထံနီၤဖးသကိးတၢ်ပိထံယုသွန်ညါအစၢတပူၤပိထံဒီးလီၤကဝီၤပှတတ, တၢ်ပိထံယုသွန်ညါအစၢတဲဘၣ်ပှလၢတၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအဂီၢ်ထံးလၢပပိထံယုသွန်ညါအိၤမ့ၢ်တမၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်. လီၤကဝီၤပှတတအတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအစၢတနီၤလၢတၢ်ဒုးလိၣ်ထိုင်ဖးထိုင်တၢ်ဖံးတၢ်မၤအမိၢ်လံၤမိၢ်ပှၤသ့ကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်.

(၄) တၢ်ဆိမိၣ်ပှၢ်ထံက့ၤတၢ်—ဆိမိၣ်ပှၢ်ထံသကိးတၢ်ပိထံယုသွန်ညါအကျိအကျဲတပူၤပိထံဒီးလီၤကဝီၤပှတတသွန်တဖန်, ဟ်ဖျါထိုင်က့ၤတၢ်ပိထံယုသွန်ညါအစၢဒီးဒုးပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လီၤကဝီၤပှတတဖဲတၢ်ဝဲထံနီၤဖးက့ၤတၢ်အဆၢကတီၢ်. တၢ်လၢအတပၣ်ယုၣ်မ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ကဟ်ကွံၣ်အိၤဖဲတၢ်ပိထံယုသွန်ညါပူၤကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်, ဒီးတၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤဂ့ၢ်ထိုင်အိၤခါဆူညါကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်. ပကဘၣ်က့ၤထုးဖျါထိုင်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအိၣ်ပညိအသိတဘျီကဒီးဒီးပှလီၤကဝီၤဖိၣ်လဲၣ်ဒီးတၢ်ကဘၣ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤအိၣ်လဲၣ်.

ပှတတပၣ်ယုၣ်တၢ်ပိထံယုသွန်ညါကျိကျဲအိၣ်အတၢ်တနီၤကမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်သွန်တဖန်လဲၣ်

တၢ်ပိထံယုသွန်ညါအကျိအကျဲ (မ့ၢ်တမ့ၢ်) တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထိုင်အိၤလၢလၢ်သွန်တဖန်အံၤဘၣ်တၢ်ဆိလီၤဟ်လီၤအိၣ်ဒဲသိးကမၤစၢက့ၤလီၤကဝီၤပှတတလၢအဟ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ပိထံယုသွန်ညါပူၤသွန်တဖန်ကသ့မၤနီၣ်မၤယါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢအအိၣ်ထိုင်ဖဲတၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်, ဒီးတကတီၢ်ပိကဆိၣ်သရူထိုင်က့ၤပှလၢအဟ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ပိထံယုသွန်

ညါပူသုဉ်တဖၣ်ကသုဆိကမိၣ်ထံဆိမိၣ်ဆးက့တၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအအိၣ်ထီၣ်အသးဖဲပုတတပု၊ န်ပ
စံးတၢ်အသးဘၣ်မနုၤအယိလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီဖဲအံၤသုဉ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်အသးလဲၣ်ဒီးတၢ်ကဘၣ်ယုၣ်
လီၤဘျါလီၤကွံၣ်အိၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်သုဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တုဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်

တၢ်ပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တုဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ယိထံယုသုဉ်ညါပီးလီၤတခါလၢအကဲဘျုးကဲဖျိၣ်ဒိၣ်
မးဖဲတၢ်မၤန့ၢ်ပၢ်အါထီၣ်သးဘၣ်ပးဒီးပုတတတၢ်အိၣ်သးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီသုဉ်တဖၣ်. န်ပစံးတၢ်အ
သးတၢ်ဂ့ၢ်ကီသုဉ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၤတၢ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖဲခိၣ်လဲၣ်သုဉ်တဖၣ်အ
ပူလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ-
လီၢ်ကဝီပုၤယိထံယုသုဉ်ညါတၢ်ဖိသုဉ်တဖၣ်ကမၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီပုၤတတလၢအဘၣ်ကွၢ်
ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးသုဉ်ပျၢ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၢ်ဖဲအဝဲသုဉ်ဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲတတီၤအပူၤခိဖျိတၢ်တုသ
ကိးဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ် (တၢ်ပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တုဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်) န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်တုသကိးဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်အဆၢ
ကတီၢ်, လီၢ်ကဝီပုၤတတသုဉ်တဖၣ်ကသုဆိမိၣ်ပျဲၣ်ထံက့ၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီဖဲအံၤသုဉ်တဖၣ်ဘၣ်မနုၤအ
ယိလၢဘၣ်ကဲထီၣ်အသးလဲၣ်. ဒီးအဝဲသုဉ်ကဟံၣ်လီၤသကိးလီၢ်ကဝီတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီ
အစၢသုဉ်တဖၣ်လၢတၢ်ဒီးသက့ၤအသုဉ်ပျၢ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးတၢ်
ဖဲတၢ်မၤလၢအတအိၣ်ဒီးယုၣ်ကတၢ်မၤကျဲသုဉ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

- (၁) ပုၤယိထံယုသုဉ်ညါတၢ်ဖိသုဉ်တဖၣ်နီၤလီၤလံာ်ကဘျုးကုဖးလဲၣ်ဆူလီၢ်ကဝီပုၤတတလၢအ
ပၣ်ယုၣ်မၤသကိးတၢ်သုဉ်တဖၣ်အအိၣ်, ဝံအလီၢ်ခံမၤအဝဲသုဉ်တၢ်နီၣ်ယုၣ်ဒုသဝီတၢ်လီၤ
တၢ်ကျဲအဆၢသလီၤသုဉ်တဖၣ်.
- (၂) ဖဲလီၢ်ကဝီပုၤတတသုဉ်တဖၣ်တၢ်နီၣ်ဒီးဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဒုသဝီအဆၢသလီၤဝံအလီၢ်ခံ, ပုၤယိထံ
ယုသုဉ်ညါတၢ်ဖိသုဉ်တဖၣ်မၤအဝဲသုဉ်ယုထၢဟံၣ်ပနီၣ်က့ၤတၢ်မၤသးလၢအကဲထီၣ်ညီၣ်န့ၣ်သုဉ်
တဖၣ်, တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီသုဉ်တဖၣ်ကဲထီၣ်သး, န်ပစံးတၢ်အဒိအသးထံဒိၣ်နီ
ယု (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ကုၣ်သုဉ်ကုၣ်ဝၣ်ညီၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ်သးအလီၢ်သုဉ်တဖၣ်.
- (၃) ခိဖျိတၢ်ဆိးကါဝဲဒၣ်တၢ်တုဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအကျိအကျဲဖဲအံၤအယိ, ပုၤယိထံယု
သုဉ်ညါတၢ်ဖိသုဉ်တဖၣ်တီခိၣ်ရိၣ်ဖဲဒီးဆုတၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးတၢ်တပုၤယိဒီးလီၢ်ကဝီပုၤ
တတလၢအပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်တၢ်ယိထံယုသုဉ်ညါပူ, ဒီးတကတီၢ်ယီဟ့ၣ်သစၢ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးအ
ဝဲသုဉ်လၢကဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီကျိသုဉ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၄) ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဂီၢ်အံၤတၢ်တုအိၣ်ဝံအလီၢ်ခံ, ပုၤယိထံယုသုဉ်ညါတၢ်ဖိသုဉ်တဖၣ်ကဆဲးမၤတၢ်တၢ်

ပိုင်တဲသကိးတၢ်, သံကွၢ်တၢ်သံကွၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီ, တၢ်ဂ့ၢ်ကီအတၢ်စံၣ်စိတဲစိဒီး တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢအဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးဘၣ်မနုၤအယီၤလၢတၢ်လီၤ တၢ်ကျဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီဒ်အံၤလဲၣ်စံးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢပကြးဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးအီၤတဖၣ်

- (၁) တၢ်ပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တုၤဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤအံၤတၢ်တုၤအီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ် အသိး, လီၤကဝီပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကတုၤသကိးအပုၤတတၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤအကွၢ်အဂီၢ်, တၢ်မၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဝံၤအလီၢ်ခံၤမၤနီၣ်မၤယၢကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်တုၤသကိးအီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) တၢ်တုၤသကိးဒုၤသဝီဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤဒီးဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲအဆၢသလီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအနၢဘူဒိၣ်မးလၢလီၤကဝီပုၤတတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အယီၤ, အလီၢ်အိၣ်လၢပုၤ ဆုၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲလၢတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်တဲနၢ်ပၢ်ဆိအီၤရဲၣ်ရဲၣ်လၢတၢ်တုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤဒ်အံၤမ့ၢ်ဒ်တၢ်ဂၤလိတခါအသိးန့ၣ်လီၤ. ဒုၤသဝီအထံဆၢကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ်တၢ် မ့ၢ်တုၤဒီးဟံၣ်ပနီၣ်အီၤဖဲဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤပုၤတခီအလီၢ်အိၣ်လၢဒုၤဖိသဝီဖိလၢတၢ်ခိၣ်တၢ်ယၢသ့ၣ်တ ဖၣ်ကြးပၣ်ယုၣ်ဟံၣ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(တၢ်ဂီၤနီၣ်ဂီၢ် ၂-ဝဲၢ်ကီၢ်အသဝီဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤလၢလီၤကဝီပုၤထုလံးဖိတုၤသကိးအီၤ, ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၢ, တီဆူကီၢ်ရဲၣ် (သီသံၣ်တီဆူပုၤထုလံးဖိကရၢ်)

ကွီသေကွီဘျးစဲကွီဂီ (Venn Diagram)

တၢ်စိတၢ်ကမိတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ဆးကျးတခါလၢတၢ်ပဲာ်ထံနီၤဖးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကွီသေကွီကွီဂီအံၤဘၣ်တၢ်သ့အိၣ်လၢတၢ်မၤစၢၤပုၤလၢအပၣ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်ဖဲတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ဆိမိၣ်ပဲာ်ထံနီၤဖးက့ၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိ, နီၤပစံးတၢ်အသိးတၢ်စိတၢ်ကမိသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်နီၤလီၤအိၣ်လၢပုၤတတၢ်အသိးအကျါဒ်လဲၣ်, ဒီးဆိမိၣ်ထံသကိးတၢ်မၤကျိကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်လုာ်ဘၣ်စိတၢ်ကမိသ့ၣ်လဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အိၣ်-
 လီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢ်တဖၣ်ဖဲအၣ်ကီၢ်ရူၣ်ပူၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢနီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢတကပၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအၣ်ကီၢ်ရူၣ်ပူၤပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိဒ်အမ့ၢ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုာ်, ပယီၤသးမိစိရိ, သးခိးကီၢ်ဆၢ (BGF), တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခ့ၣ်ကိၣ်ကးကရၢ, ဒီးဒိၣ်ခ့ၣ်ဘၣ်အ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဒိၣ်စိလုာ်ဘၣ်ကမိဒီးညီနီၢ်အဝဲသ့ၣ်လီၤထၢတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆူဒူသဝီပူၤ, ယုာ်ဒီးကူၣ်ပနံၣ်လၢအတုကျဲ, ဒီးလီၢ်ကဝီၤဒီးထံကီၢ်ဘီမုၢ်ကရၢသဘျုးသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိဆိးကါကွီသေကွီဘျးစဲကွီဂီအိၣ်လၢတၢ်ဆိလီၤပာ်လီၤပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်, အဝဲသ့ၣ်တၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သး, ဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုာ်ဘၣ်စိလၢလီၢ်ကဝီၤတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအဖိခိၣ်ဒ်လဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တၢ်ပိာ်တဲသကိးဘၣ်ယးဒီးကွီသေကွီဘျးစဲကွီဂီအိၣ်အံၤမၤစၢၤပုၤလၢအပၣ်ယုာ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါဒ်အံၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသ့ဆိမိၣ်ထံက့ၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်လုာ်ဘၣ်စိက့ၢ်ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပညိၣ်တိာ်ပာ်	ပဲာ်ထံနီၤဖးက့ၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်, ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်သဘၣ်သဘၣ် (တၢ်ဘၣ်ဆၢယုာ်သး) သ့ၣ်တဖၣ်, ယုသ့ၣ်ညါပာ်ပနီၣ်က့ၢ်တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်ခးပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးမၤနီၢ်ပာ်က့ၢ်သးလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဂၢ်အိၣ်ကျါအသးဒ်လဲၣ်.
ပုၤလၢအကြးပာ်ယုာ်ဖဲတၢ်ဂဲၤလိတခါအံၤအပူၤ	ပုၤအနီၣ်ဂံၢ်အါန့ၢ်ဒီး (၄) ဂၤဆူအဖိခိၣ်
တၢ်ဆၢကတီၢ်	(၆၀) မံးနံး
တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအလိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်	ထီၣ်ဒီးဘိ, လံာ်ကဘျးက့ၢ်ဖးလဲာ်, လံာ်ကဘျးလၢအိၣ်ဒီးအလွဲၤသ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်ဂၢ်လိအကျိအကျ-

- (၁) ခိၣ်ခါအဆိကတၢ်တခါလၢတၢ်ဂၢ်လိတခါအံၤတခါမ့ၢ်ဝဲတၢ်သံကွၢ်ပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကကွဲးဖျါထီၣ်ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢအရူၤခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢၣ် (တၢ်ကရၢကရိ, နီၢ်တဂၤပုၤ, ပုၤတတၢ, ပုၤတဖျၢၣ်တထၢ) လၢအမၤဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢတၢ်အဲၣ်ဒီးမၤတၢ်ယိထံယုၣ်ညါလၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်.
- (၂) ဆိးကါလံာ်ကဘျဲးကုသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးမၤပုၤပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကကဲခါၣ်စးလၢပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢအဘၣ်တၢ်ရဲၣ်လီၤအမံၤလၢထး (အဒိ, ပုၤအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤဒ်နီၢ်တဂၤပုၤ မ့တမ့ၢ် ဒ်တၢ်ကရၢကရိတဖု) အသိးဝံၤတိၤလီၤတၢ်ကဝီၤကျိၤ(တၢ်အကျိၤ) တဖျၢၣ်စုာ်စုာ်လၢအဘျဲးလိာ်သးလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ပနီၣ်လၢအမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်ဒိၣ်စိလုာ်ဘၢအတီၤပတီၢ်အိၣ်ဒီးအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
- (၃) ဖဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂၢ်တပတီၢ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံ, မၤပုၤပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢကရဲၣ်လီၤလံာ်ကွၢ်ကဝီၤကျိၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်လိၤလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်က့ၤပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲလၢအအိၣ်ဘျဲးလိာ်သးဒီးတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲလၢအိၣ်စိၤစိၤစုာ်လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤ (တဖုဒီးတဖု) အဘၣ်စၢၤ. တၢ်ကဝီၤကျိၤတနီၤကလီၤကတြၢလိာ်အိၣ်ဝဲဒ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.
- (၄) ဖဲပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ရဲၣ်လီၤလံာ်ကွၢ်ကဝီၤကျိၤအဆၢကတီၢ်, ပုၤယိထံယုၣ်ညါတၢ်ဖိသံကွၢ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်အဒိအတဲာ်လၢအမ့ၢ်ဘၣ်မနုၤအယိပုၤတနီၤနီၤအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်မိၤ (မ့တမ့ၢ်) တၢ်လုာ်ဘၢဒိၣ်စိအါဒိၣ်န့ၢ်ဒီးပုၤအဂၤလဲၣ်. တၢ်သံကွၢ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ကမၤစၢၤပုၤလၢတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးသကိးတၢ်ကဲထီၣ်သးအကွၢ်အဂီၤ, တၢ်လၢအလီၤကလိာ်သးဒီးတၢ်လီၤဆီလိာ်သးလၢတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤဒီးတၢ်လုာ်ဘၢဒိၣ်စိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၅) ဒီးလၢခံကတၢ်, ပုၤပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်ညါပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဆိးကါကျိၤသၢကျိၤဘျဲးစဲကွၢ်ဂီၤဒိ (Venn Diagram) လၢတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးသကိးတၢ်စိတၢ်ကမိၤတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲလၢအအိၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢပူၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတကတီၢ်ယိလီၢ်ကဝီၤပုၤတတၢသ့ၣ်တဖၣ်လုာ်ဘၢဒိၣ်စိတၢ်စိတၢ်ကမိၤတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ကသုဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢပကြးပာ်သ့ၣ်ပာ်သးအိၣ်တဖၣ်

- (၁) တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲလၢတၢ်ဆုာ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢ်အကျိၤအကျဲအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအရူၤခိၣ်နီၢ်မးလၢတၢ်ပာ်ထံနီၤဖးတၢ်လၢအဂ့ၢ်ဒီးတကတီၢ်ယိမၤစၢၤပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံယုၣ်

သွန်ညါပူသွန်တဖန်ကသုဆိမိဉ်ထံဆိကမိဉ်ဆးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲလိာ်သးဖဲအဝဲသွန်ပုတတပူန့ၣ်လီၤ. အလီၢ်အိဉ်လၢပုယိထံဃုသွန်ညါတၢ်ဖိသွန်တဖန်တြးသံကွၢ်တၢ်သံကွၢ်လၢအပၣ်ဖျါထီဉ်တၢ်သးစဲဒ်အမ့ၢ် “တၢ်မၤသးဒ်အံၤသွန်တဖန်ကဲထီဉ်တၢ်လံအသးဖးယံာ်လံဇါ”, “နဆိကမိဉ်လၢဘၣ်မနုၤအယိလၢတၢ်ကရကရိအံၤအိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိအါဒိဉ်န့ၢ်ဒီးပုအဂၤလဲဉ်”, “ဒ်သိးပလုာ်ဘၣ်ဒိဉ်စိပုလၢအိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိဒ်အံၤကသုအဂီၢ်ပမၤတၢ်ကသုမနုၤလဲဉ်” စံးတၢ်သွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

(၂) တၢ်တၢ်ပိဉ်တဲသကိးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိတၢ်ရူလိာ်ဘၣ်ထွဲဒီးပုဘၣ်မုဘၣ်ဒါလၢအိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိသွန်တဖန်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအနါဘူဒိဉ်မးန့ၣ်လီၤ. အလီၢ်အိဉ်လၢပုယိထံဃုသွန်ညါတၢ်ဖိသွန်တဖန်ကဘၣ်ဆိမိဉ်ပျဲထံက့တၢ်ဂ့ၢ်အနါဘူဒ်အံၤသွန်တဖန်ဒီးအိဉ်ဒီးပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးလၢအသုတဖုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်သဘၣ်သဘၣ်လၢပုတတပူတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တနံၣ်တၢ်ပူတၢ်ဖံးအိဉ်မၤအိဉ်တၢ်လဲၤတရံးသးလံာ်နံၣ်လံာ်လါ

တနံၣ်တၢ်ပူတၢ်ဖံးအိဉ်မၤအိဉ်တၢ်လဲၤတရံးသးလံာ်နံၣ်လံာ်လါအံၤကဲဘျးကဲဖျိဉ်လၢတၢ်ယိထံဃုသွန်ညါဒီးမၤန့ၢ်ပၣ်အါထီဉ်သးလၢလီၢ်ကဝီၤတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူ, တနံၣ်အတၢ်ပူတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်လဲၤတရံးသးဒီးတၢ်ကဲထီဉ်သး, ဒီးတၢ်ကသုဉ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲသးလၢအမၤသးဖဲလီၢ်ကဝီၤပုတတအသိးအကျါသွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိတၢ်ပၣ်ဖျိဉ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုတတလၢအပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသွန်ညါတပူယိလၢဃုသွန်ညါပၣ်ဖျါထီဉ်က့တၢ်ထူအိဉ်စံာ်ဖဲအိဉ်ခးတၢ်ဖံးတၢ်မၤအလုာ်အလၢ်သွန်တဖန်ဒီးတၢ်အိဉ်တၢ်အီၤအတၢ်ဖျိတၢ်သုဉ်ဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢလၢတၢ်ထၢဖျိဉ်က့အံၤတနံၣ်အတၢ်ပူဒ်အံၤအဖိခိဉ်, ပုယိထံဃုသွန်ညါတၢ်ဖိဒီးလီၢ်ကဝီၤပုတတသွန်တဖန်စးထီဉ်ပဲာ်ထံနီၤဖးသကိးလီၢ်ကဝီၤတၢ်လုာ်အိဉ်သးသမူသွန်တဖန်သုဝဲဒုဉ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဖိ-

မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဒီးတၢ်အိဉ်တၢ်အီၤတကူတလၢဖဲတၢ်ကီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်ညၢဉ်ဂီၢ်တၢ်ဆါ (ပစိစုဉ်) သွန်တဖန်ကဲထီဉ်အသးအါထီဉ်ဖဲဒုသဝီပူန့ၣ်လီၤ. ပုယိထံဃုသွန်ညါတၢ်ဖိဒီးပုလၢအပၣ်ယုာ်လၢတၢ်ယိထံဃုသွန်ညါပူသွန်တဖန်ဆိးကါတနံၣ်တၢ်ပူတၢ်ဖံးအိဉ်မၤအိဉ်တၢ်လဲၤတရံးသးလံာ်နံၣ်လံာ်လါလၢတၢ်မၤန့ၢ်ပၣ်အါထီဉ်သးလၢဘၣ်မနုၤအယိလၢတၢ်ကဲထီဉ်သးဒ်အံၤသွန်တဖန်အတၢ်အိဉ်သးနးထီဉ်လဲဉ်, ကဲထီဉ်အသးလၢတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးလဲဉ်သွန်တဖန်လဲဉ်ဒီးအတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဆိတလဲလၢတနံၣ်အတၢ်ပူတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်လဲၤတရံးသး, တၢ်အိဉ်တၢ်အီၤတကူတလၢဒီးပုတတတၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ့ သွန်တဖန်အဖိခိဉ်ဒ်လဲဉ်စံးတၢ်သွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

<p>တပ်ပညိုတိုက်ဟ်</p>	<p>တပ်မၤန့ၢ်ဟ်အါထီၣ်သးလၢတနံၣ်အတီၢ်ပူၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်လဲၤတရံးသး, တၢ်ပဲၣ်ထံၣ်နီၤဖးက့ၤတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအအိၣ်ထီၣ်လၢလီၤကဝီၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဖီခိၣ်, တၢ်ပဲၣ်ထံၣ်နီၤဖးသကိးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်ဒိဘၣ်သလၣ် (တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး) သ့ၣ်တဖၣ်</p>
<p>ပုၤလၢအကြးဟ်ယုၣ်ဖဲတၢ်ဂဲၤလိတခါအံၤအပူၤ</p>	<p>ပုၤအနီၣ်ဂံၢ်အါန့ၢ်ဒီး (၄) ဂၤဆူအဖီခိၣ်</p>
<p>တၢ်ဆၢကတီၢ်</p>	<p>(၆၀) မံးနံး</p>
<p>တၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအလိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်</p>	<p>ထီၣ်ဒီးဘိ, လံာ်ကဘျံးက့ၤဖးလဲၢ်,</p>

တၢ်ဂဲၤလိအကျိအကျဲ-

- (၁) ငှးန့ၢ်ဟ် (ရဲၣ်ပုး) ပုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်လဲၤလိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဆိကမိၣ်ထံဒီးကွၢ်သကိးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီးတၢ်ထူစံာ်ဖဲဒုးတၢ်ဖံးတၢ်မၤအလုၢ်အလၢဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဆီတလဲသးလၢအမၤတၢ်အသးဖဲပုၤတတပူၤသ့ၣ်တဖၣ်.
- (၂) ဝံၤအလီၢ်ခံ, မၤပုၤပၣ်ယုၣ်ဟ်ဂီၢ်လၢတၢ်ဂဲၤလိတခါအံၤအပူၤတ့ၢ်ကဝီၤကျိဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်ဖဲလံာ်ကဘျံးက့ၤဖးလဲၢ်ပူၤ, လၢတၢ်ကဝီၤကျိဖးဒိၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤတီၤလီၤပနီၣ်ဘျၢဝးတရံးယူယူ (၁၂) ဘိ လၢအငှးဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်ဆၢကတီၢ် (၁၂) လါ.
- (၃) ဖဲတၢ်ကဝီၤကျိဖးဒိၣ်လၢတၢ်တုၤလီၤအီၤဖဲလံာ်ကဘျံးက့ၤဖးလဲၢ်ပူၤ, မၤအဝဲသ့ၣ်တုၤလီၤကဒီးတၢ်ကဝီၤကျိဆံးဆံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးရဲၣ်ပုးအဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ကဝီၤကျိဖးဒိၣ်တခီမ့ၢ်တၢ်လၢအဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤတနံၣ်အတီၢ်ပူၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်လဲၤတရံးသးဒီးတၢ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ် (အဒိ, တၢ်စူ, တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲ, ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဘၣ်ထွဲဒီးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤမ့တမ့ၢ် တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်မၤသးသ့ၣ်တဖၣ်), တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်သ့ၣ်လီၤဖျးလီၤအီၤဖဲဒုးပူၤ, မ့မ့ၢ်လၢတၢ်ကဝီၤကျိဆံးကိာ်ဖိလၢအိၣ်လၢတၢ်တီၤလီၤအီၤဖဲတၢ်ကိပူၤတခီသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကဘၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်လဲၤယုၣ်အိၣ်ယာ်အိၣ်အီၤလၢကျိပူၤ မ့တမ့ၢ် ပုၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် (ပုၤယိထံယုၣ်ညါတၢ်ဖိမၤအါထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဂုၤအဂၤအမ့ၢ်ပုၤတတမူးဒီးဘျၢပွဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲ, တၢ်ဖိလံၤဖိယာ်ဟဲလီၤမၤဟးဂီၤဘုဟုဒီးတၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်) သ့ၣ်ဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.

(၄) ဖဲလီကဝီပုတတလအပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီလတ်ယိထံယုသုဉ်ညါပုသုဉ်တဖဉ်တဉ်ပိဉ်သ ကိးဒီးမနီဉ်မယါကုတတ်ဆာကတီလံနံဉ်လံလါ၊ တဉ်ဂုတ်တဉ်ကျါဘဉ်ထွဲဒီးတဉ်အိဉ်တဉ် အိဉ်တဉ်ဖျိတဉ်သဉ်ဒီးတဉ်မုတ်တဉ်ဘိလတ်သုဉ်လီအီဒီးတဉ်ထုစံဉ်ဖဲဒုးတဉ်ဖဲဒုးတဉ်မအလုအ လာသုဉ်တဖဉ်လတ်နံဉ်အတီပုဝံအလီခံ၊ ပုယိထံယုသုဉ်ညါတဖဉ်ထီဉ်သံကွာ်လီ ကဝီပုတတသုဉ်တဖဉ်လတ် “တဉ်မနုသုဉ်တဖဉ်ဆိတလဲအသးစးထီဉ်လတ်နံဉ်လတ်အပုကွံဉ် တုခဲကနံဉ်အံလဲဉ်” “မုခိဉ်ကလံသိဉ်ဂီတဉ်အိဉ်သးမကီအသးဖဲလဲဉ်” “တဉ်မုတ် တဉ်အသီလတ်ပုလီကဝီဖိတသုဉ်အီလတ်အပုကွံဉ်အိဉ်စုဒါ” “ပုပုတဉ်အိဉ်တဉ်အိဉ် အတဉ်ဟးထီဉ်လတ်လီကဝီပုတတဒီးနုဒီးလဲယုအိဉ်ယဉ်အိဉ်အီအိဉ်ထဲထဲလဲဉ်” “လီ ကဝီပုတတအိဉ်ဒီးတဉ်အိဉ်တဉ်အိဉ်ကုကုလတ်ဒီးဘဉ်ကွာ်ဆဉ်မဲဒီးတဉ်အိဉ်တဉ်အိဉ် ယံးတဉ်စုကမုဖဲလဲဉ်တလါလဲဉ်”

တဉ်ဂုတ်လတ်ကြးဟံသုဉ်ဟံသးအီတဖဉ်

- (၁) ကွဲးနီဉ်ကွဲးယါတဉ်ဖဲတဉ်တဉ်ပိဉ်တဲသကိးတဉ်အဆာကတီ၊ ကွဲးနီဉ်ကွဲးယါတဉ်ဂုတ်တဉ်ကျါ လီတံလီဆဲးလတ်တဲသကိးအီတဖဉ်
- (၂) ဖဲတဉ်တီခိဉ်ရိဉ်မဲဆုတ်တဉ်ပိဉ်တဲသကိးတဉ်အဆာကတီ၊ ပုယိထံယုသုဉ်ညါတဖဉ်သံ ကွာ်လီကဝီပုတတလတ်ဆိတလဲလတ်အအိဉ်ထီဉ်အသးလတ်အပုကွံဉ် (၅, ၁၀, ၁၅) နံဉ်အတီပုဖဲသိးတဉ်ကသုနုဟံအါထီဉ်တဉ်ကသုဉ်ကသံးတဉ်ဆိတလဲအတဉ်ဘဉ်ဒိဘဉ် ထံးလတ်အအိဉ်ထီဉ်လတ်လီကဝီပုတတတဉ်လုအိဉ်သးသမူအဖိခိဉ်
- (၃) တဉ်ဂုတ်တဉ်ကျါလတ်အဂုအဂုဖဲအမုဂျိဉ်စုတဉ်ဟဲနုဉ်၊ တဉ်ဆုးတဉ်ဆါဒီးတဉ်ဆိကုမံနီ (တဉ် ညဉ်ဂီခိဉ်ဆါဒီးတဉ်ဆုးတဉ်ဆါလတ်အဂုသုဉ်တဖဉ်)၊ တဉ်လုအိဉ်သးသမူလတ်အဂုအဂု လတ်အတမုတ်ထုစံဉ်ဖဲဒုးဒီးတဉ်သုဉ်တဉ်ဖျးသုဉ်တဖဉ်၊ တဉ်ဆဲးအိဉ်ခးအိဉ်၊ ဒီးလီကဝီ ပုတတမုဒီးဘုဉ်တဉ်ရဲဉ်တဉ်ကျါသုဉ်တဖဉ်)
- (၄) ပိဉ်မုဉ်ပိဉ်မုဒီးပိဉ်ခါသုဉ်တဖဉ်တနံဉ်တီပုတဉ်ဖဲအိဉ်မအိဉ်တဉ်လဲတရံးသးလံနံဉ်လံ လါကလီဆိလိဉ်အသးခိဖျိအဝဲသုဉ်အိဉ်ဒီးမုဒါဒီးတဉ်ဖဲဒုးတဉ်မလတ်ဟံဉ်ပုယိထံယုဒီးတဉ်ထု စံဉ်ဖဲဒုးသုဉ်တဖဉ်လီဆိလိဉ်သးအယိနုဉ်လီ၊ လတ်ဂုတ်ဖဲအံအဖိခိဉ်၊ အလီအိဉ်လတ် တဉ်ကနီဖးလီကရု (ပိဉ်မုဉ်ဒီးပိဉ်ခါ) လီဆိဆိလတ်ကတုတနံဉ်တီပုတဉ်ဖဲအိဉ်မ အိဉ်တဉ်လဲတရံးသးလံနံဉ်လံလါလတ်အဘဉ်ထွဲလိဉ်သးဒီးအဝဲသုဉ်တဖဉ်နုဉ်လီ

(တင်ဂီနီဂ် ၃-တနင်္ဂနွေပုတီးဖဲအိၣ်မဲအိၣ်တၢ်လဲတၢ်စးသးလံာ်န့ၣ်လံာ်လၢပုလီၢ်ကဝီဖဲဖိ
 ကံၣ်ခဲသဝီသ့ၣ်တဖၣ်တ့ၣ်သကိးအိၣ်, ဣသထူၣ်ကီၢ်ရှၢၣ်)

တၢ်မဲလိန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်-တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်ဖိကိၣ်ဟီၣ်ကဝီ

တၢ်အိၣ်အတၢ်အဂ့ၢ်ကတၢ်တခါဘၣ်ထွဲဒီးပုတၢ်တၢ်ပၣ်ဃုာ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအကျါတခါမ့ၢ်ဝဲ
 တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်အကျါအကျဲလၢအဘၣ်တၢ်တီခိၣ်ရိၣ်မဲဒီးမဲအိၣ်လၢခ့ၣ်,
 (TRIP NET) ဒီးလီၢ်ကဝီကညီတၢ်ကရၢကရိဖဲဘျးဒဲၣ်ကီၢ်ရှၢၣ်ဒီးမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရှၢၣ်ပုသ့ၣ်တဖၣ်
 န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်မ့ၢ်ပုတၢ်တၢ်ပၣ်ဃုာ်တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအကျါ
 အကျဲတခါလၢအဟ့ၣ်သစၢ်ထီၣ်က့ၢ်လီၢ်ကဝီပုထူလံာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢကဆိးကါက့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်
 သ့ၣ်ညါထူလံာ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဒီးမဲနီၣ်မဲယါက့ၢ်တၢ်မုတၢ်မဲအကလုာ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပုၢ်
 ပုသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကရၢကရိဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆိးကါတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိကျဲဒ်အံၤတ
 ကလုာ်လၢတၢ်ဆိၣ်ထွဲမဲစၢ်က့ၢ်လီၢ်ကဝီပုတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကသ့ၣ်ဒီးသအိၣ်မဲနီၣ်မဲယါက့ၢ်အဝဲ
 သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်ဘၣ်ထွဲဒီးဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိ, ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဝဲ, တၢ်ဒီးတၢ်လၢာ်, က့ၢ်, သံၣ်ဖိ
 ဖိဖိ, ဆဲၣ်ဖိသဒိၣ်ဖိ, ဝဲဒီးတၢ်မုတၢ်မဲအကလုာ်လၢတၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဖဲပုၢ်ပုသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါမဲနီၣ်မဲယါက့ၢ်တၢ်မုတၢ်မဲအကလုာ်လၢအဘၣ်တၢ်ထံၣ်န့ၣ်အိၣ်ဖဲကုပုၢ်ပုသ့ၣ်တ
 ဖၣ်အသိး, တၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါက့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံာ်အကျါအကျဲမဲစၢ်လီၢ်ကဝီပုတၢ်တၢ်လၢတၢ်
 ဝဲထံနီၣ်ဖးက့ၢ်သ့ၣ်ပုၢ်ဃုာ်ဒီးတၢ်မုတၢ်မဲလၢအအိၣ်ဖဲပုၢ်ပုသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးသ့ၣ်ဝဲစ့ၢ်ကီးန့ၣ်
 လီၤ. ဖဲလီၢ်ကဝီပုတၢ်တၢ်လၢအပၣ်ဃုာ်ဟံၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုသ့ၣ်လီၤဃုသ့ၣ်ညါဒီးမဲနီၣ်

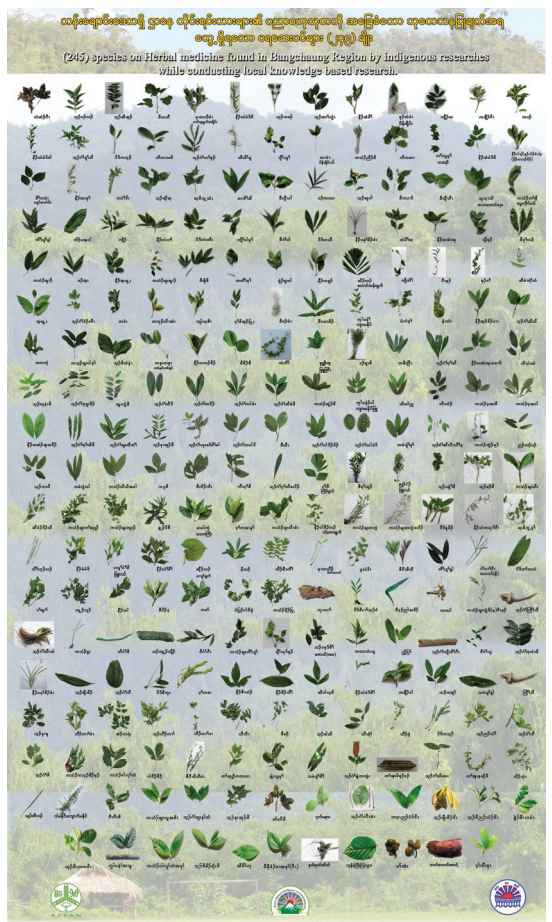
မယါကွတ်မုတ်မဲအကလုာ်လီဆီလိာ်သးသ့တဖၣ်အဆာကတီာ်၊ ပှယိထံဃုသ့ညါဖိဟ့ၣ် သစာ်ထီၣ်အဝဲသ့ညါလုာ်ကတၢၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢၢ်မုတ်မဲတကလုာ်ဒီးတကလုာ်အ နီၣ်ဂံၢ်တၢၢ်ဆီတလဲသးဒီးဘၣ်မနုၤအပိတၢၢ်ဆီတလဲဒ်အံၤသ့တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်အသးလဲၣ်၊ လီၤက ရီပှတဝါဒီသအဒီးကၤယာ်ကွတ်မုတ်မဲအကလုာ်အနီၣ်ဂံၢ်ဒ်အံၤကသ့လုာ်ကျဲဒ်လဲၣ်၊ ဒီးတၢၢ်မုတ် မဲအကလုာ်လုာ်ထံၣ်န့ၣ်အီၤလုာ်အဆံးဆံးဖိဒီးခဲအံၤတၢၢ်တထံၣ်အီၤလုာ်ဘၣ်သ့တဖၣ်စံးတၢၢ် န့ၣ်လီၤ။ လီၤကဝီတၢၢ်ပာ်ထံၣ်နီၤဖးဒ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢၢ်တၢၢ်ပီၣ်တဲသကိးအပျဲၤစီၣ်လုာ်လီၤကဝီပှ တဝါသ့တဖၣ်အဂီၢ်လုာ်ထံၣ်ဃုသကိးတၢၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤခိၣ်ယုၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢၢ်မုတ်တၢၢ်ဂ့ၢ် ကီအဂီၢ်သ့ဝဲဒုးန့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခိၣ်ခါလုာ်အဘၣ်တၢ်ဆိးကါအီၤဖဲတၢ်ဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ကွတ်မုတ်မဲထံဃုသ့ညါကွတ် သ့ညါထုလံၤအကျိၤအကျဲမ့ၢ်ဒ်လၢ်အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ။

(၁) တၢ်ကဘၣ်ကိးပှတဝါတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်၊ ထုးဖျိၣ် ကွတ်မုတ်၊ ပိာ်မုတ်၊ သးစာ်ဒီးသ့ညါကုသးပှ၊ ဃုာ်ဒီးပှလုာ်အအိၣ်ဒီးတၢၢ်သ့ညါနံၢ်ဟံၤလုာ် ခိၣ်ယုၤန့ၣ်ဆၢၣ်ဂ့ၢ်ဝီသ့တဖၣ်။

(၂) တၢၢ်ပီၣ်တဲသကိးတၢၢ်ပိာ်ထံဃုသ့ညါတၢ် ဖံးတၢ်မးဒီးသံကွါလီၤကဝီပှတဝါလုာ်မုတ် မဲအါကလုာ်လုာ်အဝဲသ့အဲၣ်ဒီးယုၣ်သ့ညါ ဒီးမနီၣ်မယါအီၤကမ့ၢ်တၢ်မနုၤသ့တဖၣ် လဲၣ်။

(၃) ဖဲလီၤကဝီပှတဝါဆာတဲာ်သကိးတၢၢ်မုတ် မဲဒ်လဲၣ်သ့တဖၣ်လုာ်အဝဲသ့အဲၣ်ဒီးယုၣ် သ့ညါဒီးမနီၣ်မယါအီၤဝံအလီၤခံ၊ ဆီ လီၤပာ်လီၤတၢ်ဖံးတၢ်မးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လုာ်ကလီၤထုာ်တၢၢ်ဂ့ၢ်တၢၢ်ကျိၤဘၣ်ယးဒီး တၢၢ်မုတ်မဲအကလုာ်၊ တၢ်ကကဘၣ်လဲၤ ဃုသ့ညါတၢၢ်မုတ်မဲအကလုာ်ဒ်အံၤဖဲလဲၣ်၊ ဒီးမတၢၢ်သ့တဖၣ်ကလဲလီၤမတၢၢ်ယုၣ် သ့ညါလဲၣ်စံးတၢၢ်သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

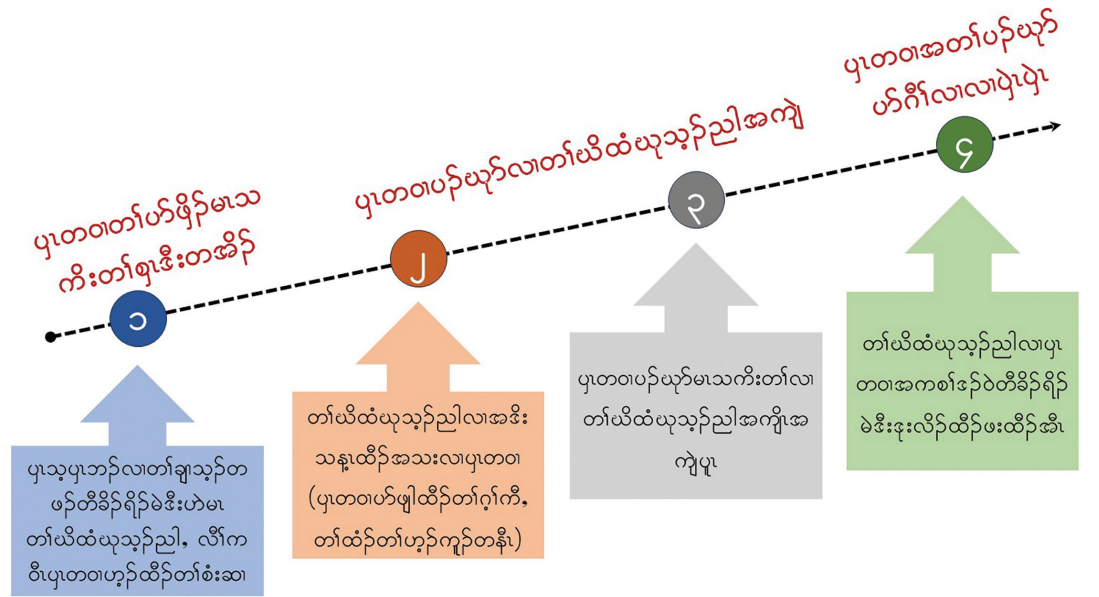

(တၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ် ၄-ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲအကလုာ်လုာ်ကညီပှထု လံးဖဲမနီၣ်မယါဒီးပာ်ဖျါထီၣ်အီၤတဖၣ်၊ ဘျဲးဒဲာ်ကီၤဂျဲၣ်)

(၄) ဟဲက့စိတ်တံမူတံမဲအကလုာ်ဖဲတံဟ်ပနီၣ်တံယိထံဃုသ့ၣ်ညါအလီၤဒီးမၤစၢလီၤကဝီၤ ပှၤတတၢလၢကဒိမၤနီၣ်မၤယါက့တံမူအကလုာ်လီၤဆိတခါဒီးတခါလၢလံာ်ကဘျဲးဝါအလီၤ သံက့ၢ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢလၢတံမူတံမဲတကလုာ်ဒီးတကလုာ်အမံအသၣ်, တံသုအီၤအ ကျိအကျဲးလဲာ်, အိၣ်တံလီၤဖဲလဲာ်, ဒီးအဝဲသ့ၣ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးဆိတလဲသးအိၣ်တအိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံဂ့ၢ်ကျိာ်တံ-လၢတံသ့ၣ်ညါနံၤဟံ (တံခိးတံညါ) ဆုတံဟူးတံဂဲၤ

ပှၤတတၢပၣ်ဃုာ်တံယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤမ့ၢ်တံဖဲထံနီၤဖးတံယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိာ်ကျဲးတခါလၢအ တံစၢမၤစၢက့ၢ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢလၢအပၣ်ဃုာ်ဟ်ဂီၢ်လၢတံယိထံဃုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ် ကသ့ဆိ မိၣ်ထံဆိကမိၣ်ဆးဒီးထီၣ်ထံထီၣ်စီၤက့ၢ်တံဂ့ၢ်ကီတုၤလီၤတီၤလီၤ, မၤနီၣ်မၤယါသကိးတံဂ့ၢ်တံကျိာ် တပူၤယီ, ဒီးဆိလီၤဟ်လီၤလီၤကဝီၤတံဘျဲးအကျိာ်အကျဲးလၢတံကသ့ဃုာ်လီၤဘျဲးလီၤကွံာ်တံဂ့ၢ် ကီသ့ၣ်တဖၣ်တပူၤယီန့ၣ်လီၤ. တံသ့ၣ်ညါနံၤဟံ (တံခိးတံညါ) မ့ၢ်တံစိတ်ကမိၤတခါအယီ ပှၤ တတၢပၣ်ဃုာ်တံယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ထီၣ်တံစိတ်ကမိၤဖဲပှၤတတၢအသိးအ ကျိ, ဆိၣ်ထွဲက့ၢ်လီၤကဝီၤပှၤတတၢလၢကဟူးဂဲၤသကိးတပူၤယီ လၢတံဒုးအိၣ်ထီၣ်တံဆိတလဲလၢ အဂ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတကတီၢ်ယီထုးထီၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်သကိးတံသ့ၣ်ညါနံၤဟံ (တံခိးတံညါ) မ့တ မ့ၢ်တံဂ့ၢ်တံကျိာ်သ့ၣ်တဖၣ်တဘျီယီန့ၣ်လီၤ. ပှၤတတၢပၣ်ဃုာ်တံယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤလၢပှၤယိထံ ဃုသ့ၣ်ညါတံဖဲသ့ၣ်တဖၣ်ဆိးကါအီၤသ့ကအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမံ, ဒီးလၢအကျိာ်တနီၤဘၣ်တံကွဲးဟ်ဖျါ ထီၣ်ဒီးရဲၣ်လီၤအီၤဖဲလံာ်နဲၣ်ကျဲးအဆၢဒိၣ် (၁၀) လၢလံာ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ပှၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါ တံဖဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သကိးအဝဲသ့ၣ်တံယိထံဃုသ့ၣ်ညါပိးလီၤဒီးလီၤကဝီၤတံအိၣ်သးအိၣ် ဝဲအသိးသ့စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၈) တပ်ပင်ထံနီးဖေးကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်တဖၣ်

ဖဲတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါခိဖိုင်တပ်ဆိးကါတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါပီးလိဒီးတပ်မအကျိအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်
ဝံအလီၤခံ, တပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါကရူၢ်ကဘၣ်စးထီၣ်ပင်ထံနီးဖေးကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်
လီၤ. တပ်ပင်ထံနီးဖေးကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်အံၤမ့ၢ်တပ်မအကျိအကျဲတခါလၢတပ်ကနီၤဟံၢ်အါထီၣ်တပ်ဂွံတပ်ကျိ
လၢတပ်လီၤထာအီၤလၢပုတတအသိးအကျိခိဖိုင်တပ်ဆိးကါတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါပီးလိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဒ်သိး
ဒီးတပ်လီၤဆီလိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆင့် (၁) ကွဲးဖျါဝဲအသိး, တပ်ပင်
ထံဃုသ့ၣ်ညါမ့ၢ်တပ်ဆိးကျိးဆိးကျဲတပ်သ့ၣ်ညါနီၤဟံၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်တပ်အိၣ်သးဒီးတပ်ဂွံကီလၢအ
အိၣ်ထီၣ်ဖဲပုတတပူၤအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ခိဖိုင်တပ်မဝဲဒၣ်တပ်ပင်ထံနီးဖေးကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်ဒ်အံၤ
မၤစၢပုလၢပကနီၤဟံၢ်အါထီၣ်ဘၣ်တပ်ဂွံထာဖိုင်အတၢ်ဒ်သိးလိၣ်သးဒီးတပ်လီၤဆီလိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်
အယိ, လၢတပ်နီၤလီၤသးအပူၤပဟ်ဖျါထီၣ်သ့ၣ်လၢတပ်ပင်ထံနီးဖေးအစၢဒီးတပ်ထံၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်
မ့ၢ်တပ်လၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢပုတတအါဂၤအတၢ်ထံၣ်ဒီးတမ့ၢ်ပုတဂၤခံဂၤအတၢ်ထံၣ်ဒီးတပ်
ပင်သးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တပ်အံၤမၤစၢပုလၢသ့ၣ်လၢတပ်ကတီၤန့ၣ်ခဲးတပ်လၢလီၤကဝီပုတတအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်
သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါအလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘၣ်အံၤမ့ၢ်တသိၣ်လိဒီးန့ၣ်ယုပုလၢကဘၣ်မၤတပ်ပင်ထံနီးဖေး
တပ်ဂွံထာဖိုင်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်, ငးသ့ၣ်ညါပုလၢခိၣ်တယၣ်တဘျီမိၢ်ပုလၢအရူၤဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
န့ၣ်လီၤ. တပ်ပင်ထံနီးဖေးတပ်ဂွံထာဖိုင်အကလုာ်စ့ၢ်ကိးဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါ
ပီးလိလၢပသုအီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါလၢတပ်မ့ၢ်သ့ၣ်တပ်ပီးတပ်လီၤအါမံၤ
တခါ, အလီၤအိၣ်လၢတပ်ကဘၣ်ဆိးကါတပ်ပင်ထံနီးဖေးတပ်ဂွံထာဖိုင်အကလုာ်အါန့ၣ်ဒီးတခါန့ၣ်လီၤ.

တပ်ပင်ထံနီးဖေးကွာဖျါပုတပ်လီၤထာတပ်ဂွံတပ်ကျိ (Survey)

ဒ်လံာ်န့ၣ်ကျဲအဆင့် (၄) ကွဲးဖျါဝဲအသိး, ပျီပုတပ်လီၤထာတပ်ဂွံတပ်ကျိအံၤတၢ်ဒ်လိၣ်ထီၣ်ဖး
ထီၣ်အီၤခိဖိုင်တပ်သံကွၢ်ပုလၢလီၤကဝီဖိအါဒ်အါဂၤလၢတပ်သံကွၢ်ရဲၣ် (တပ်သံကွၢ်ကတြၢၢ်) တခါပီ
လၢအဘၣ်တပ်ကတဲာ်ကတီၤအီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတပ်ပင်ထံနီးဖေးကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်အဂီၢ်, တပ်သ့ၣ်ဒၣ်တပ်
ပင်ထံနီးဖေးကျိကျဲလၢအဟ်ဖျါထီၣ်က့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးအစၢ (statistics), ဒ်ပစံးတပ်အသိးမ့ၢ်တပ်ပီးတပ်လီ
တခါလၢတပ်သ့ၣ်အီၤလၢတပ်ကနီၤဟံၢ်အါထီၣ်တပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါကွာတပ်ဂွံထာဖိုင်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလၢအ
အါခိဖိုင်တပ်ဆိးကါလီၤပျီစု (ခိၣ်ဖျါထီၣ်) န့ၣ်ပုတပ်ရဲၣ်တပ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် (computer software)
န့ၣ်လီၤ. တပ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တပ်ပင်ထံနီးဖေးတပ်ဂွံထာဖိုင်အဖိတနီၤလၢပျီပုတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဖိ, ပလဲလီၤမၤတပ်ပင်ထံဃုသ့ၣ်ညါလၢပုခဲလၢာ် (၅၀၀) ဖဲအံၤတူထံၣ်ဒဲကဝီဘၣ်ထွဲဒီးတပ်လဲ
ယုအိၣ်ယာ်အိၣ်ပျီပုတပ်ဖိတပ်လံာ်တၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပသံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်တပ်သံကွၢ်က

ကြိုသင့်တော်ပုံအလီခံ၊ ပစထီဂ်မတော်ပင်ထံနီဖးန့ဉ်လီ၊ ပသူတော်ပင်ထံနီဖးခိဉ်တယာ်ကျို ကျဲခံကလုဉ်ဒ်လံာ်တိယုအဒိလလာ်ပာ်ဖျါဝဲအသိးန့ဉ်လီ၊

တၢ်အဒိ, တၢ်ပင်ထံနီဖးကျဲတၢ်ယုသ့ညါဘၣ်ထွဲဒီးပျံပုပနံဉ်တၢ်ဟးထီဉ်ဖဲအံတူထီဉ်ဒဲကဝီ

<p>တၢ်မသးအဘျီ, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆါကတီၢ်အနီဉ်ဂံၢ်အဘျီလၢလီၢ်ကဝီပု တတၢ်လၢအပၣ်ယုဉ်လၢတၢ်ယီထံယု သ့ညါပုသ့တဖၣ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တၢ်စံးဆါ</p>	<p>(၁) ပုလီၢ်ကဝီဖိအဂ (၃၀၀) လဲၤထၢသ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်ယီတၢ်ဖိအိဉ်တုအိဉ်အဂီၢ်</p> <p>(၂) ပုလီၢ်ကဝီဖိအဂ (၂၀၀) လဲၤယုအိဉ်ကနဲစီ</p> <p>(၃) ပုလီၢ်ကဝီဖိအဂ (၄၀၀) လဲၤယုအိဉ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢဉ်</p>
<p>မုးကယာ်, မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆါကတီၢ်အဘျီ(၁၀၀) အဖိခိဉ်လီၢ်ကဝီပု တတၢ်လၢအပၣ်ယုဉ်လၢတၢ်ယီထံယု သ့ညါပုသ့တဖၣ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တၢ်စံးဆါ</p>	<p>(၁) ပုလီၢ်ကဝီဖိ (၆၀) မုးကယာ်လဲၤထၢသ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်တၢ်ဖိအိဉ်တုအိဉ်အဂီၢ်</p> <p>(၂) ပုလီၢ်ကဝီဖိ (၄၀) မုးကယာ်လဲၤယုအိဉ်ကနဲစီ</p> <p>(၃) ပုလီၢ်ကဝီဖိ (၈၀) မုးကယာ်လဲၤယုအိဉ်တၢ်ဒီးတၢ်လၢဉ်</p>

ပမုးဒီးန့ဉ်ဘၣ်အါထီဉ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢပုတဂၤစုဉ်စုဉ်အအိဉ် (ပုလၢအကပၣ်ယုဉ်လၢတၢ်ယီထံယု သ့ညါပု) တဒိ, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိကျဲတၢ်သ့တဖၣ်ကဘံၣ်ဘျီအါထီဉ်ဝဲဒၣ်န့ဉ်လီ. အဒိ,

- လၢဟံဉ်ဖိယီဖိ (၈၀) မုးကယာ်လၢအလဲၤယုအိဉ်သ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်ယီတၢ်လိဉ်ဘၣ်အဂီၢ်ခဲ လၢအကျါ, ထဲဒၣ်ဟံဉ်ဖိယီဖိ (၄၀) မုးကယာ်လဲၤယုအိဉ်သ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်ယီတၢ်လိဉ် ဘၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီ.
- လၢဟံဉ်ဖိယီဖိ (၈၀) မုးကယာ်လၢအလဲၤယုအိဉ်သ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်ယီတၢ်လိဉ်ဘၣ်ဒီးလဲၤ ယုအိဉ်ယာ်အီၤကွဲစီလၢတၢ်အိဉ်တၢ်အိဉ်ခဲလၢအကျါ, ထဲဒၣ်ဟံဉ်ဖိယီဖိ (၂၀) မုးကယာ် တလဲၤယုအိဉ်သ့ဉ်မုဉ်လၢဟံဉ်ယီတၢ်လိဉ်ဘၣ်ဒီးလဲၤယုအိဉ်ယာ်အီၤကွဲစီလၢတၢ်အိဉ်တၢ်အိ ညါအဂီၢ်ဘၣ်.

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိလၢပထးထီဉ်ပာ်ဖျါထီဉ်အီၤလၢပျီပုတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိသ့တဖၣ်အဖိခိဉ်က အိဉ်ဝဲဒၣ်အါမးန့ဉ်လီ. ဒ်ပကွဲးပျါထီဉ်လၢထးအသိး, တၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျိဉ်လၢတၢ်ဒီးန့ဉ်အီၤဖဲပျီပုတၢ်လီၤ

ထာဝဂ်ဂ်တံအဆာကတီဝ်သုဂ်တဖဂ်ဟုဂ်ပုတံဂီဖးဒိဂ်ဒီတခါ (လီဝ်ကဝီပုတတတံအိဂ်သးဒီး တံမသးဒီတခါ) မ့သုဘဂ်ဆဂ် တဟုဂ်ထီဂ်တံစံးဆာဘဂ်ထွဲဒီးတံသံကွါလအမ့ “ဘဂ်မနု အယိလဲဂ်” သုဂ်တဖဂ်နုဂ်ဘဂ်. ပျီပုတံလီထာဝဂ်ဂ်တံကျိ (survey) ဟုဂ်ထီဂ်တံစံးဆာဒ်အမ့ ဘဂ်မနုအယိလဟံဂ်ခိဂ်တနီနီလဲထာအိဂ်သုဂ်မုဂ်ဘဂ်ဆဂ်တနီနီတခီတလဲထာသုဂ်မုဂ်ဘဂ် လဲဂ်. မ့တံယိထံယုသုဂ်ညါအစာတခါလအဟ်ဖျါထီဂ်တကီဝ်ခါတံအိဂ်သးတခါခိနုဂ်လီ.

တံဝဲထံနီဖးက့တံသမံထံဒီးကရူတံထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးတံ

အလီအိဂ်လပကဘဂ်ဝဲထံနီဖးက့တံသမံထံဒီးကရူတံထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးလအလီဆီ လိဂ်သးဒိဂ်နုဒီးပျီပုတံလီထာဝဂ်ဂ်တံကျိတက့နုဂ်လီ. ဝဲပျီပုတံလီထာဝဂ်ဂ်တံကျိအံဟ်ဖျါထီဂ်နီဂ်ဂ်နီဂ်ဒူးအဆာကတီနုဂ်, တံသမံထံဒီးကရူတံထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးတံသုဂ် တဖဂ်ဟ်ဖျါထီဂ်တံယိထံယုသုဂ်ညါတံဂ်ထာဖိဂ်အစာဘဂ်ယးဒီးလံဂ်တံကတိ, တံဆိဂ်မိဂ်ဆိ မး, တံထံဂ်, ဒီးတံတူဘဂ်ခိဂ်ဘဂ်သုဂ်တဖဂ်နုဂ်လီ. ဝဲတံမတံသမံထံ (မ့တမ့) ကရူတံ ထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးတံဝဲအလီခံ, နကအိဂ်ဒီးတံကွဲနီဂ်ကွဲယါအါမးနုဂ်လီ. နမ့ဆိးကါ တံဖိဂ်တံကလုဝဲတံသမံထံအဆာကတီတခီ, အလီအိဂ်လနကဘဂ်ကွဲဒီးက့တံသမံထံအ ကလုသုဂ်တဖဂ်, (မ့တမ့) ကွဲနီဂ်ကွဲယါတံဂ်ကျိကိးထံဂ်ဒဲးဝဲနမတံသမံထံအဆာကတီ နုဂ်လီ. ဝဲပကွဲနီဂ်ကွဲယါ (မ့တမ့) ကွဲဒီးက့တံကလုသုဂ်တဖဂ်ဝဲအလီခံ, ပစးထီဂ်ဆိတ လဲဒူးအိဂ်ထီဂ်တံဂ်ကျိအနီဂ်ဂ်ရုသုဂ် (coding) အသိးသုဝဲဒုဂ်နုဂ်လီ. နီဂ်ဂ်ရုသုဂ်အခိ ပညီစံးတံနုမ့ဝဲထာဖိဂ်က့တံထံတံဆိမိဂ်ဒီးတံဂ်ကျိလီပလိဂ်လအလီကဝီပုတတ လအပဂ်ယုဝဲထံယုသုဂ်ညါပုသုဂ်တဖဂ်ဟ်ဖျါထီဂ်အီဝဲတံသမံထံ (မ့တမ့) ကရူတံ ထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးတံအဆာကတီ ဒ်သိးတံကသုဂ်ညါဒီးနဟ်အါထီဂ်အဝဲသုဂ်တံထံလဲ အလီဆီလိဂ်သးသုဂ်တဖဂ်အဂီနုဂ်လီ.

အဒိ, ဝဲနတံယိထံယုသုဂ်ညါအပူ နလဲလီမကရူတံထံလိဂ်တံပိဂ်သကီးတံအခါ (၂၀) ဒီးတံသမံထံအခါ (၃၀) ဝဲကွဲဒိဂ်မဲဂ်ညီဟီဂ်ကဝီဘဂ်ယးဒီးတံလီဘဂ်ယိဂ်လအတံမဲလဲဆဂ် ဖိကီဖိစးထီဂ်လ (၂၀၁၂) နံဂ်ဝဲတံမတံပတုဂ်တံခးဝဲအလီခံနုဂ်လီ. ဝဲတံယိထံယုသုဂ်ညါ အဆာကတီနဟ်သုဂ်ဟ်သးလ တံမအီဂ်သုဂ်မ့တံလအမသးညီနတခါလပုလီကဝီဖိသုဂ် တဖဂ်ဟ်ဖျါထီဂ်အီနုဂ်လီ. လအတံနုဂ်အယိ, တံဂ်ကျိသုဂ်တဖဂ်အံတံကဘဂ်ရဲဂ်ကျဲဆိ တလဲက့အီဆူနီဂ်ဂ်ရုသုဂ်နုဂ်လီ. အလီအိဂ်လနကဘဂ်ကွဲထံကွဲဆးက့တံဆာကတီတံ လီဆီလိဂ်သးလပုလအတံသမံထံအီသုဂ်တဖဂ်တဲဘဂ်ယးတံမအီဂ်သုဂ်ဒီးထီဂ်သတြီက့အဝဲ သုဂ်တံအတံစံးဆာနုဂ်လီ.

တၢ်အဖိ၊ တၢ်ဆိတလဲဇးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအနီၣ်ဂံၢ်ရူၤသ့ၣ်ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဃိထံဃုသ့ၣ်ညါ တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်ဖဲက့ၢ်ခိၣ်မံၤညီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ

နီၣ်ဂံၢ်ရူၤသ့ၣ်-တၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်			
မံၤ	မုၢ်နံၤမုၢ်သီ	တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ	ပုၤလီၤကဝီၤဖိအတၢ်တဲးဒီး (Quote)
နီၢ်ဘီၣ်	လၢဖ့ၣ်တြုၤအါရံၣ် ၁ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ်	ဆိလီၤတၢ်သဝီ (တၢ်သမံထံ)	တဘျီတခီၣ်ယထံၣ်ဘၣ်ပုၤလၢတၢ်ချာသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူပဟီၣ်ကဝီၤပုၤလၢတၢ်ကမၤအိၣ်သ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ပုၤဒ်လဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်တခီၣ်ယတသ့ၣ်ညါ.
စီၤယဲၤ	လၢဖ့ၣ်တြုၤအါရံၣ် ၃ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ်	ဆိလီၤတၢ်သဝီ (တၢ်သမံထံ)	ယဆိကမိၣ်လၢပုၤလီၤဝီဖိတနီၤနီၤမၤအိၣ်သ့ၣ်မၤအိၣ်ဝၣ်လၢအတဖိးသဲးစးကအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်ဆၣ်ယဒုးန့ၣ်တၢ်အုၣ်သးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးတသ့ဘၣ်. ယဆိမိၣ်အဝဲသ့ၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအနါဘူတခါလၢပပုၤတတအသိးအကျါအယိပတတဲသကိးလၢအဂ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
စီၤသူ	လၢဖ့ၣ်တြုၤအါရံၣ် ၁၀ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ်	ထီၣ်တလုသဝီ (ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်)	ပုၤသဝီဖိကိးဂၤဒဲးသ့ၣ်ညါလၢတၢ်တဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်ဘၣ်အဃိတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤလၢပဒူပသဝီပုၤတအိၣ်နီတမံၤဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်ယန့ၣ်ဟူလၢတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တခါလၢဒူသဝီလၢအဂၤန့ၣ်လီၤ.
နီၢ်ဝါ	လၢဖ့ၣ်တြုၤအါရံၣ် ၁၀ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ်	ထီၣ်တလုသဝီ (ကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်)	ယန့ၣ်ဟူဘၣ်လၢဒူသဝီလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအိၣ်ထီၣ်ဖဲပုၤလၢတၢ်ချာသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢတၢ်ချာသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤသ့ၣ်မၤဝၣ်ဒီးဆါသ့ၣ်ဆါဝၣ်ဆူဒူသဝီလၢအဂၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်ပုၤလီၤကဝီၤဖိဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်.

ဖဲပဆိတလဲဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအနီၣ်ဂံၢ်ရူသ့ၣ်အဆၢကတီၢ်, တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢလီၤကဝီၤပှၤတၢ်တၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဖဲတၢ်ပိၣ်ထံယုသ့ၣ်ညါဟ့ၣ်ထီၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ပဟ်ဖျိၣ်အိၣ်တပူၤယီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤစၢပှၤဖဲတၢ်ထီၣ်သတြီၤက့ၢ်တၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအလီၤဆိလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်ဆိးကါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢလၢပဂီၢ်ဖဲတၢ်ပဲၣ်ထံနီၤဖးက့ၢ်တၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- မၤစၢပှၤလၢပကနီၢ်ဟံၢ်အါထီၣ်တၢ်လၢအဖိသိးလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ် (တၢ်လၢအလီၤကိာ်လိာ်သးတဖၣ်)–လီၤကဝီၤပှၤတၢ်တၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဖဲတၢ်ပိၣ်ထံယုသ့ၣ်ညါပှၤသ့ၣ်တဖၣ်ထံၣ်လၢတၢ်မၤသ့ၣ်မၤဝၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဖဲက့ၢ်ဒိၣ်မဲၣ်ညီဟီၣ်ကဝီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- မၤစၢပှၤလၢပကနီၢ်ဟံၢ်အါထီၣ်တၢ်လီၤဆိလိာ်သးသ့ၣ်တဖၣ် (တၢ်လၢအတၢ်ဖိသိးလိာ်သးတဖၣ်)–တၢ်လီၤဆိလိာ်သးဒ်အမ့ၢ်,

(၁) စီၤသ့ၣ်ဒီးနီၢ်ဝါသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်မၤသ့ၣ်မၤဝၣ်ဖဲထီၣ်တလ့သဝီပူၤတအိၣ်ဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢနီၢ်ဘီၣ်ဒီးစီၤယဲၤတခါတဲဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်ဖဲဆိလီၤတၢ်သဝီအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ပထီၣ်သတြီၤက့ၢ်သဝီတၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤအံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးယိၣ်ထံယုသ့ၣ်ညါက့ၢ်လၢဘၣ်မနုၤအယိလၢဆိလီၤတၢ်သဝီဘၣ်က့ၢ်ဆၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အါဒိၣ်န့ၢ်ဒီးထီၣ်တလ့သဝီဒီးလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၂) နီၢ်ဘီၣ်ဒီးနီၢ်ဝါသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢပှၤလၢတၢ်ချၢသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤအိၣ်သ့ၣ်, ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢစီၤယဲၤဒီးစီၤသ့ၣ်တဖၣ်တခါဟ်ဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢပှၤလီၤကဝီၤဖိဒၣ်ဝဲမၤအိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးစီၤယဲၤဟ်ဖျိထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်လၢပှၤလီၤကဝီၤဖိအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအနါဘူတခါန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ခိဖျိတၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအနါဘူအယိစီၤသ့ၣ်ဒီးနီၢ်ဝါတအဲၣ်ဒိၣ်ဟ်ဖျိထီၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထံၣ်ဘၣ်ပးဒီးတၢ်မၤအိၣ်သ့ၣ်လၢလီၤကဝီၤပှၤတၢ်တၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဖဲကရူၢ်တၢ်ထံၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပဟ်သ့ၣ်ပဟ်သးလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပဒီးန့ၢ်အိၣ်လၢတၢ်သမံထံအံၤလၢပှၤဒိၣ်န့ၢ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပဒီးန့ၢ်အိၣ်လၢပှၤပူၤတၢ်လီၤထၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ (survey) တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအချၢန့ၣ် (တလီၤပလိာ်လိာ်သး) သ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟ်ဖျိထီၣ်က့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအချၢလိာ်သးဒ်အံၤ (မ့တမ့ၢ်) ဆဲးမၤတၢ်ပိၣ်ထံယုသ့ၣ်ညါဆူညါသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်သမံထံတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, တၢ်ဆိတလဲဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်ရူသ့ၣ်ကအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပိၣ်ထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်ဂ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်ရူသ့ၣ်အဂၤတခါတခါကမ့ၢ် “ထံတမၢ်”, “တၢ်သဘၣ်သဘၣ်”, “တၢ်သုးလီၤသုးက့ၢ်”, “တၢ်လုၢ်အိၣ်

သးသမှု” ဇီး “တၢ်ဆဲးအိၣ်ခးအိၣ်တၢ်မံလၢ” သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကဆဲးဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်မၤ ကျိၤကျဲၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်ရူသ့ၣ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်တြီယၢ် (တၢ်ဂ့ၢ်တလၢတပျဲ) ဇီးတၢ်ဟံးဟံၣ်ဟၤဟံၣ်တၢ်ရူလိာ်မုၢ်လိာ်လၢအဂ့ၢ်

လၢပတၢ်အိၣ်မူပူန့ၣ် ပုၤလၢအသးတီၤဇီးပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ပနၢ်န့ၣ်အီၤ, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ထွဲ ဇီးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ညါဇီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါအီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, ပုၤ ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအတီၤအလိၤလၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဇီးတၢ် တလၢတပျဲသ့ၣ်တဖၣ် (တၢ်ဂ့ၢ်တြီယၢ်) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နထံၣ်လိာ်တဲသကိးတၢ် ဇီးလိာ်ကဝီၤပုၤတဝါတန့ၢ်ခဲလၢာ်ဘၣ်, မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခီ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်တအဲၣ်ဒီးဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျိၤအမ့ၢ်အတီၤလၢနအဲၣ်ဒီးဆၢဒီးန့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကအိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တ ဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်ဘၣ်ဖုးအသးတခီ အလိာ်အိၣ်လၢနကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါဇီးဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤအီၤဆူတၢ်ယိ ထံယုသ့ၣ်ညါကရူၤမၤသကိးတၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်ဒ်သိးဇီးတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါအစၢလၢတၢ်ထုး ထီၣ်ရူလိာ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်ပုၤလၢတၢ်ချာသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်အီၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်န့ၣ်ကျဲတဘျီအံၤအခိၣ်ထံးန့ၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်ဒီးတၢ်လၢအတကဲဘျုးကဲ ဖျိၣ်တနီၤဒ်လိာ်ကဝီၤပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်တဂၤအသိးန့ၣ်လီၤ. လိာ်ကဝီၤပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ် လၢအဂ့ၢ်တဂၤမ့ၢ်ပုၤလၢဆိမိၣ်ပျဲထံက့ၤအတၢ်အိၣ်ဆၢထၢၣ်ဖဲပုၤတဝါပုၤလၢအကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘၣ် ဒ်ဘၣ်ထံးလၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပူၤကသ့ၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခီၣ်ပုၤလၢအပၣ်ယုာ်ဟံၣ်ဂီၢ် လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်အတၢ်န့ၢ်န့ၢ်န့ၢ်ကအိၣ်ဝဲ, ဇီးတဘျီတခီၣ်အဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဒီးတဲဘၣ် နၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ, မ့တမ့ၢ် တဲသကိးတၢ်ဇီးနၤကအိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆံး သးဆံးဖဲကတဲသကိးတၢ်ဇီးအဆၢကတီၢ်, ဒ်ပစံးတၢ်အသိးနၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, နဟံၣ်ဖိယိဖိမ့ၢ်ဂ့ၢ် မ့မ့ၢ်ဘၣ် ဖုးပုၤလၢအိၣ်ဒီးအတီၤပတီၢ်လၢအထီ, မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခီအဝဲသ့ၣ်ကဆိကမိၣ်လၢတမ့ၢ်လၢနကနၢ်ဟံၣ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ကီတၢ်ခဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ခီဖျိတၢ်ဘျီတၢ်ဘါ, မုၢ်ခွါ, ဇီးတၢ်လီၤဆီလၢအဂၤသ့ၣ်တ ဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သးဘၣ်တံာ်တၢ်နီၢ်နီၢ်တခါဘၣ်ဆၣ် အလိာ်အိၣ်လၢပကဘၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်တၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်ဆူတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါကရူၤပုၤမၤသကိး တၢ်ဖိလၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ရူလိာ်မုၢ်လိာ်လၢအဂ့ၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တဘျီတခီၣ်တၢ်ယိထံယု သ့ၣ်ညါလၢနမၤအီၤန့ၣ်ပုၤအဂၤတဖၣ်အဲၣ်ဒီးထံၣ်တၢ်ကဲဘျုးကဲဖျိၣ်တချုးအဝဲသ့ၣ်န့ၢ်န့ၢ်န့ၢ်ဒီးဘၣ် န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ခီဟ့ၣ်နီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးနၤဖဲအခိၣ်ထံးဘၣ်ဆၣ် ယံထီၣ်တ ဘျီအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးတဲသကိးတၢ်ဇီးနၤဒီးဟ့ၣ်ခီဟ့ၣ်နီၤနၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ် ဘၣ်တခီ အဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤခီဖျိလၢအတမ့ၢ်တလၢဇီးပုၤယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဖိလၢအပူၤကွံာ်ကအိၣ် သ့ၣ်သ့ၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်အဲၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လၢနမ့ၢ်ပုၤလၢအလီၤဆီန့ၢ်ဒီးပုၤဟဲယိထံယုသ့ၣ်

ညါတၢ်ဖိလၢအပူၤကွံာ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးဒါန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ရူၤလိာ်မုာ်လိာ်ဒ်အံၤ
တၢ်ဆၢကတီၢ်ကတံာ်တၢ်ဝဲဒ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်ပနီၣ်လီၢ်ကဝီၤအပူၤတဖၣ်ပုၤအရူၤဒိၣ်နီၣ်ဝံာ်ခံ
တဖၣ်လၢတၢ်ပီၤထံဃုသ့ၣ်ညါအပူၤလိာ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်စူၤသးစူၤ, ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤလၢအလီၢ်အိၣ်
ဒီးကဲဘျူးကဲဖျိၣ်နီၢ်နီၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ပီၤ, တၢ်လၢပမၤအီၤသ့တခါမ့ၢ်ဝဲတၢ်ပာ်ပနီၣ်ဒီးပာ်ဖျါ
ထီၣ်က့ၤတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢပကွၢ်ဆၣ်မဲာ်အီၤဒီးကျဲးစးဒ်သိးပကကဲထီၣ်ပုၤပီၤထံဃုသ့ၣ်ညါ
တၢ်ဖိလၢအဂ့ၤတဂၤန့ၣ်လီၤ.

အဆာဒိန် (၉) တာ်ဂု်ကျာ်တံာ်-လီၤကဝီပုၤတဝါမ့ၢ်ပုၤလၢအဟံၤတံာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤ (တာ်ခိးတာ်ညါကစၢ်)

ပုၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကထီၣ်ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်သ့ၣ်-ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်လၢအဂ့ၢ်မ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဟံၤတံာ်ဂုၤလိာ်မုာ်လိာ်လၢအဂ့ၢ် ခိးလီၤကဝီပုၤတဝါလၢအပၣ်ဃုာ်ဟံၤဂီၢ်လၢတံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဆိးကါတံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပီလိးသ့ၣ်တဖၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤ, ခိးမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ခိးတာ်သ့ၣ်တီသးတီ လၢတံာ်ဟံၤဖျါထီၣ်က့ၤအတံာ်ဂံၢ်စၢ်ခိးတာ်တလၢတပျဲလၢအဝဲသ့ၣ်တံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအပူၤန့ၣ်လီၤ. တံာ်အံၤအခိပညီဟံၤဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ လီၤကဝီပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်ကထီၣ်ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်လၢအဂ့ၢ်ကတံာ်သ့ၣ် ဝဲအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဆိးကါခိးမၤထွဲခိၣ်တယာ်တံာ်ဘျုးမိၢ်ပုၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်မၤလိသ့ၣ်သးလၢတံာ်ကကထီၣ်ဘၣ်ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်ဖိလၢအဂ့ၢ်တဂၤအဂီၢ် မ့ၢ်ကတီၢ်ယံၤတံာ်မၤကျိၤကျဲတခါန့ၣ်လီၤ. တံာ်ကမ့ၢ်ကမၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဝဲတံာ်ဖိးတံာ်မၤအခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိဘၣ်ဆၣ်နကမၤလိန့ၢ်တံာ်လၢနတံာ်လဲၤခိဖျိပုၤဒီတကတီၢ်ညါန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလီၤကဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအဟံၤတံာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤ-ပုၤတဝါပၣ်ဃုာ်တံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါကျိၤကျဲသန့ထံၣ်ဝဲဒၣ်တံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒ်အမ့ၢ်တံာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတံာ် (တံာ်အိၣ်သကိးအိၣ်ပဟၢ) လၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်ဖိခိးလီၤကဝီပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. လၢတံာ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးတံာ်အပူၤ, လီၤကဝီပုၤတဝါလၢအပၣ်ဃုာ်လၢတံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါပုၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအဟံၤတံာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤ (ပုၤလၢအအိၣ်ခိးတာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် ဘၣ်တံာ်သ့ၣ်ညါအီၤဒ်အမ့ၢ်တံာ်ခိးတာ်ညါကစၢ်) ခိးမ့ၢ်ပုၤလၢပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်ဖိတခိ မ့ၢ်ပုၤလၢအဟံၤမၤလိန့ၢ်တံာ်လၢအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤယိထံဃုသ့ၣ်ညါတံာ်ဖိတဂၤအသိး, နတံာ်ပညိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်တံာ်မၤန့ၢ်ဟံၤအါထီၣ်သးခိးတာ်ဟံၤကဲက့ၤလီၤကဝီပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်မၤဝံၤတံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါအံၤတဘၣ်မ့ၢ်နတံာ်ပညိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်ဘၣ်.

ပတံာ်န့ၢ်ဟံၤလၢတံာ်ဂုၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်တခိ, ပဒုးအိၣ်ထီၣ်တံာ်ဆီတလဲလၢအဂ့ၢ်လၢပုၤတဝါအသိးအကျါသ့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ-တံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါမ့ၢ်တံာ်မၤလၢအဂ့ၢ်ဒိၣ်တခါ မ့ၢ်လၢတံာ်မၤအံၤကမၤစၢၤလီၢ်ကဝီပုၤတဝါလၢကသုးသ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၤဖျါထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တံာ်ဘၣ်ယိၣ်, တံာ်တၢ်တံာ်ခိးတာ်မိၣ်န့ၢ်သးလီသ့ၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအမ့ၢ်တလဲၤတုၤက့ၤတုၤလၢလီၤကဝီပုၤတဝါအသိးအကျါနီတဘျီဘၣ်ဆၣ် တုၤမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါခိးန့ၢ်ဟံၤဘၣ်ပုၤတဝါအကလုာ်လၢတံာ်န့ၢ်အီၤသ့တခိ အဝဲသ့ၣ်ကမၤလိန့ၢ်တံာ်ခိးတာ်လီၤတံာ်ဆၢတံာ်လၢအဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်အံၤမ့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတံာ်မၤကျဲတခါလၢပုၤတဝါတီခိၣ်ရိၣ်မဲတံာ်ကတီၢ်န့ၢ်ခဲးတံာ်ခိးတာ်မၤတံာ်ယိထံဃုသ့ၣ်ညါဒ် “ခဲးတံာ်မၤကျဲ” အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

အဆင့် (၁၀) တာဝန်တိုက်ကြီးဒီးသန့လောအကတဖှ်

တာဝန်တိုက်ကြီးဒီးသန့လောလီကျါ (လကလံကျါ)

Asia Forest Network (2002). Participatory rural appraisal for community forest management: tools and techniques. Available at: <http://www.iapad.org/wp-content/uploads/2015/07/pub20.pdf>

The Asia Forest Network provides a guide for research about forests, including many more research tools, such as Venn diagrams, organisational charts, and so on.

Chayan Vaddhanaphuti (n.d.). Thai Baan research: an overview. Available at: https://cmsdata.iucn.org/downloads/thai_baan_research_an_overview_1.pdf

Thai/Tai Baan research is a set of research tools developed for studying communities on the Mekong. It is an example of community-based research on water issues that can be adapted to other contexts.

Centre for Social Justice and Community Action (2012). Community-based participatory research: a guide to ethical principles and practice. Durham University. Available at: https://www.livingknowledge.org/fileadmin/Dateien-Living-Knowledge/Dokumente_Dateien/Toolbox/LK_A_CBPR_Guide_ethical_principles.pdf

Explains international standards for research ethics when working with communities, in more detail than in this guide.

Geifus, F. (2008). 80 Tools for Participatory Development: Appraisal, Planning, Follow-up and Evaluation. Inter-American Institute for Cooperation on Agriculture. Available at: <http://repositorio.iica.int/bitstream/11324/4129/2/BVE17089190i.pdf>

This resource provides many more research tools than we speak about in this guide, including community history charts, transect walks, and participatory observation.

Shallwani, S., and Mohammed, S. (2007). Community-based participatory research: a training manual for community-based researchers. Available at: https://www.living-knowledge.org/fileadmin/Dateien-Living-Knowledge/Dokumente_Dateien/Toolbox/LK_A_Training_manual.pdf

Free training materials for community-based researchers working in Pakistan based on participatory action research (PAR). Includes activities for learning about interviews, focus groups, community timelines and research ethics.

